कृषि जर्नल

Agriculture Journal

कृषि जर्नल २०७८ पुष (krishijournal–2021, (Dec-Jan)

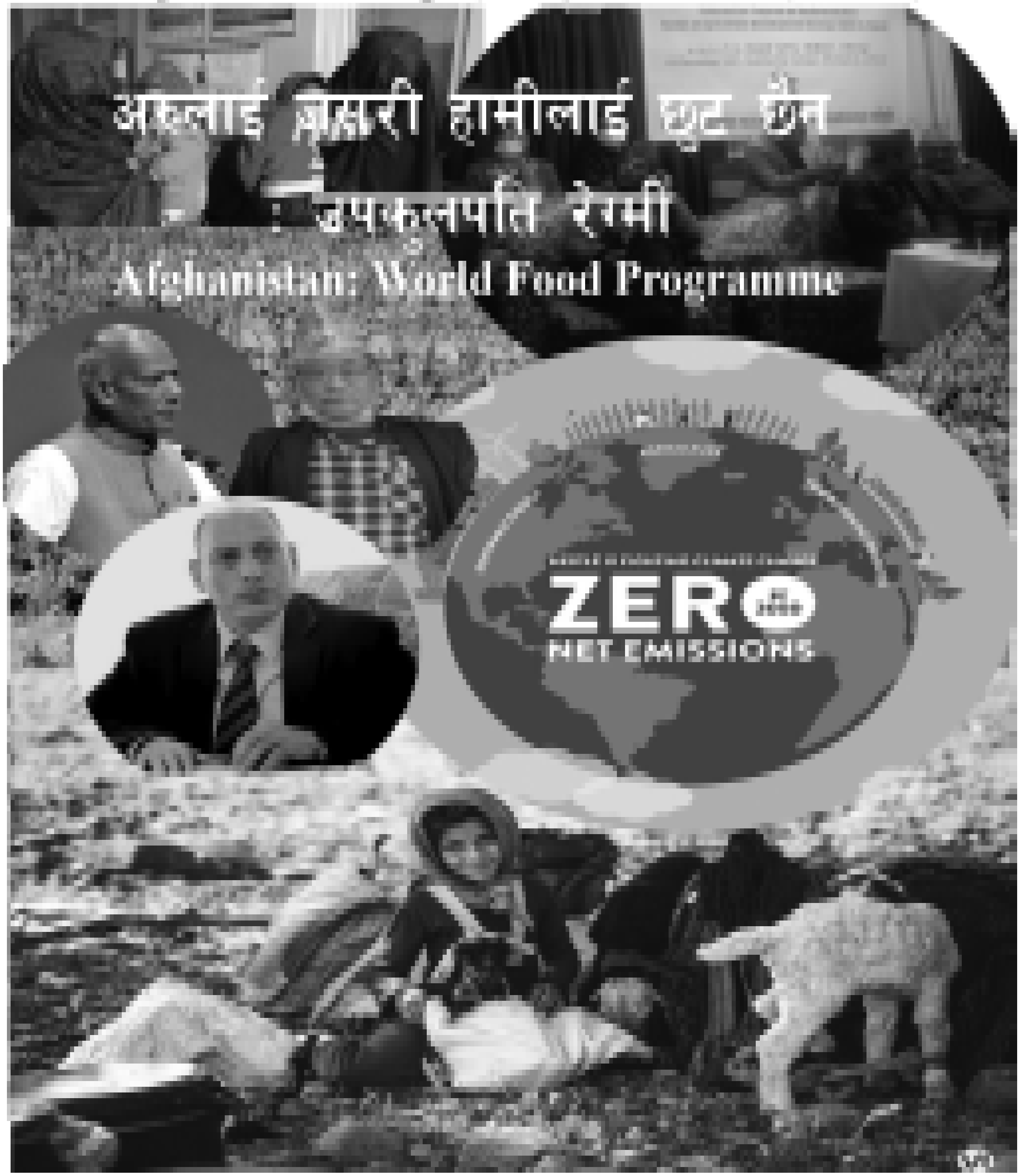

दर्ता नं. का.जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३
जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल
Agriculture Journal
मासिक

काठमाडौं जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३

वर्ष-१७, अङ्क ११ पुस २०७८

१. किसान महासंघद्धारा पारित प्रस्तावहरु ३
२. २० वर्षे कृषि विकास रणनीति कार्यन्वयन
गर्न सरकार आफै वाधक ५
३. कृषि विकास रणनीति कार्यन्वयन गर्न
नखोजिएको प्रति चिन्ता ६
४. किसानको हित विपरित ३ वटा काला कानुनहरु
ल्याए : उपाध्यक्ष खड्का ९
५. चितवनका बाँदरझुलाबासीहरु लालपुर्जा
माग्न माइतीघर मण्डलामा १०
६. समाजवादी अर्थतन्त्रको मूल आधार कृषि
७. जिटुजी प्रक्रियाबाटै मल ल्याउँछु : मन्त्री यादव १३
८. अरुलाई जसरी हामीलाई छुट छैन : उपकुलपति रेग्मी १७
९. तपाईहरुको सहयोग लिएर काम गर्छौं : मन्त्री २०
१०. जलवायु परिवर्तन : नेट जिरो भनेको के हो र
यो कसरी हासिल गर्न सकिन्छ ? २५
११. विकल्पक नै अर्गानिक
केशवलाल श्रेष्ठ अध्यक्ष अर्गानिक
नेपाल सहकारी संस्था लि : २६
12. Four actions to improve the state
of our land, soil and water 28
13. Needs of urgent investment on small farmers 30
14. Denmark commits millions to
vulnerable farmers 31
15. Afghanistan: World Food Programme 32
16. Effective micro-organisms 33
17. Growing peace to break the vicious circle 34
18. People coalition on food sovereignty 36

व्यक्तिगत मूल्य रु. ५०/-
संस्थागत मूल्य रु. १००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि
सल्लाहकार : कृष्ण कोइराला, डा. गिरीराज त्रिपाठी प्रबन्ध निर्देशक : श्रीबहादुर खड्का
प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, मुख्य कार्यालय बागबजार २८, कलंकी १४
फिल्ड कार्यालय : टौखेल मच्छेगाउँ १, चन्द्रागिरी नगरपालिका, फोन : ०१४२८८७४३,
मोबाइल : ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं ।
Online : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com,

सम्पादकीय

२० वर्षे कृषि रणनीति लागु गराउन सरकार नै वाधक

२० वर्षे कृषि रणनीति बनाउन नीतिगत रुपमा राष्ट्रिय किसान सञ्जालले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको थियो । अब किसान सञ्जाल लगायत आम नेपाली जनताले नेपालको किसान आन्दोलनको पक्षमा सहयोग पुऱ्याउनु पर्ने बेला आएको छ । संयुक्त राष्ट्र संघको निकायबाट नेपालको लागि, नेपालको कृषि आन्दोलन प्रति सँधै सकारात्मक भूमिका खेलिदिएको छ । राष्ट्र संघको सहयोग प्रति राष्ट्रिय किसान सञ्जालको तर्फबाट आभार समेत आभार व्यक्त गरेको छ। संयुक्त राष्ट्र संघको किसान अधिकार अन्तर्राष्ट्रिय किसान आन्दोलनबाट आएको घोषणा पत्र भएकोले नेपालको किसान आन्दोलनलाई सहयोग पुगिरहेको विचार सहभागीहरुले गर्दै गर्दा कृषि किसान सम्बन्धित थप विधेयकहरु ल्याउने खोजिएको छ। यस प्रति सबैले खबरदारी गर्न जरुरी छ।

कृषि रणनीति ठूलो संघर्षबाट आएकोले त्यसबाट प्राप्त अधिकारको रक्षा गर्न लाग्नु पर्छ । नेपाली किसानले आफ्नो अधिकारको लागि आफ्नै घोषणा बनाउन सफल भएको विचार व्यक्त गरिरहँदा सरकारकै कारण पुनः अधिकारमाथि ठेस लाग्ने क्रियाकलाप भइरहेको छ।

किसानहरु कति शक्तिशाली हुँदो रहेछ भन्ने कुरा भारतीय किसान आन्दोलनको उदाहरण हो। नेपाली किसानहरु पनि आफ्नो अधिकारको लागि जुरमुराएर उठ्नु पर्छ । यस्तो कुरामा सरकारले कम आँक्न हुन्न ।

संयुक्त राष्ट्र संघीय खाद्य प्रणालीको फोरमहरुमाथि शक्ति केन्द्रीत राष्टहरूले अहिले पनि हस्तक्षेप गरिरहेको छ।

किसानहरुको अधिकारको कुरा स्थापित भएको छ । २० वर्षे कृषि रणनीति बनाउँदा ८ वटा किसानहरु संगठनहरु मिलेर बनाएको थियो।

खाद्य अधिकार खाद्य सम्प्रभुत्ताका ऐनहरु कार्यन्वयनको पक्षमा फितलो भएपनि दस्तावेजको रुपमा स्थापित गर्न सफल भएको छ। अब कार्यन्वयनमा जोडदिनु पर्छ।

सरकारले किसानहरुको हितको लागि किसानले चाहेको कुरा के हो ? भनेर पहिचान गर्न सकेको छैन। मल आउने भएपनि ३० प्रतिशत भन्दा बढी मूल्यवृद्धि भएर आउँदा किसानहरुले कसरी त्यसलाई प्रयोगमा ल्याउन सक्छ ? नेपाली जनताको जीविकोपार्जन कति महँगो होला भन्ने कुरामा कल्पनै गर्न नसकिने कृषि विज्ञहरुले समेत चिन्ता व्यक्त गरिएको छ

कृषि क्षेत्र पछिपर्नुमा कमजोरी पक्ष के हुन् भनेर खोज्नु पर्ने बेला आएको छ। धितो नभएको कारण किसानले ऋण पाउन नसक्ने अवस्था छ। बजार किसानको हातमा नभएकोले कृषि क्षेत्र पछि परेको छ।

जसले जीविकोपार्जन र जीवन धान्नको लागि अन्न दिईरहेका छन् त्यसलाई न राज्यले न अरुले सम्मान गर्न सकेको छ। देशमा अग्रगमनलाई अगाडि बढाउने राजनैतिक विषयवस्तुले अहंम भूमिको खेलेको हुन्छ। तर राजनीतिक दलहरु अहिले गैरजिम्मेवार हुँदै आएको कुरा पनि हरेक फोरमहरुमा उठ्न थालेको छ। संविधान बनाउन राजनीतिक दलहरुको भूमिका छैन। राजनीतिक दलहरुले किसानहरुलाई सम्मान गर्न जानेन भन्ने व्यापक विरोधका स्वरहरु आईरहेको छ। कृषि विकास रणनीतिलाई कृषि विकास मन्त्रालयको डकुमेन्टको रुपमा मात्र हेरिएको छ।

कृषि रणनीति कार्यन्वयन गर्ने कुरामा सरकारका सबै तहहरु त्यति उत्तरदायित्व लिईरहको जस्तो लाग्दैन। सन्तोषजनक ढंगले कार्यन्वयन गर्न सकेको कहि पनि छैन। अन्तरमन्त्रालयहरु बीचमा नै समन्वयको अभाव देखिएको छ। जस्को कारण नेपालको कृषि पछि परेको आभास भएको छ। नेपालको किसानको अवस्था १ हेक्टर जमीनमा सीमित हुन पुगेको कारण फरक ढंगले नेपालको कृषिलाई हेर्नु पर्ने अवस्था आएको छ। अन्य देशहरुमा जस्तो हाम्रो देशमा जमीन धेरै छैन। कृषियोग्य जमीनको कमी भएको कारण पनि एउटा कारण बन्न आएको छ। त्यसमाथि पनि कृषिगर्न चाहनहरुसँग २० प्रतिशत पनि जमीन छैन। तर पनि नेपालको सन्दर्भमा जमीनहरु सदुपयोग नभईरहेको अवस्था छ। मलको समस्या अझै जटिल बन्दै गएको छ। विश्वको कृषि बजारमा मलको अभाव हुनसक्ने संकेत देखिएको छ। त्यसको असर नेपालमा पर्ने निश्चित छ।

नीतिगत रुपमा नेपाल सरकारलाई सहयोग पुऱ्याईरहेको विभिन्न अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरु पनि निकै निराश भएको अवस्था छ। जसले कृषिको लागि नीतिगत, आर्थिक, प्राविधिक सहयोग सफ्टवयर विकासको सहयोगी भुमिका खेलीरहेका छन्। हाल किसान सूचीकरण, मूल्य श्रृंखला, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्ने काममा सहयोग पुऱ्याउने वचन पनि वचन समेत दिइरहेको छन्।

कृषिमा विदेशी लगानी, भूमि बैंक, जिएमओ, कन्ट्याक्ट फार्मिङ्गको निषेध गरेको छ। तर सरकारले चोर बाटोबाट घुसाएर एडीएसको मर्म विपरित किसान विरोधी तत्वको काम गरेको कृषि सँग सम्बन्धित संस्थाहरुले चिन्ता व्यक्त गरिएको छ। एडीएस अन्तर्गत विभिन्न प्रकारको आयोजनाहरुमा किसान सञ्जालको सहभागीता सुनिश्चितता गरिएको छैन। अहिले पनि वेवास्ता गरिरहेको छ। यो नेपाली कृषि क्षेत्रको लागि चिन्ताको विषय बनिरहेको छ।

खबरदारी गर्दागर्दै जबरजस्त किसान विरोधी कामहरु भईरहेको छ। त्यसकारण पनि अबको बाटो भनेको संघर्षको बाटो समात्नु पर्ने वाध्यता आइपरेको निष्कर्ष किसानले गरिरहेको छ। यस प्रति सरकार समयमै किसानहरुको समस्यामा विना हिचकिचाहट समस्या समाधान गर्न पहल हुन जरुरी छ।

किसान महासंघद्धारा पारित प्रस्तावहरु :

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रन्तिकारी केन्द्र) को असाधारण परिस्थिति पस्चातको केन्द्रीय समितिको प्रथम पूर्ण बैठकमा प्रस्तुत समसामयिक प्रस्तावहरु :

१. विश्वव्यापी रुपमा फैलिएको कोरोना महामारी र त्यसको नियन्त्रणका क्रममा लकडाउनसमेतका कारण संसारभर ठूलो जनधनको क्षति भएको छ। कोभिड-९ का कारण जीवन गुमाउने सबैमा यो बैठक हार्दिक श्रद्धाञ्जली ज्ञापन गर्दछ। कोभिड-१९, अगाडि आफूलाई महाशक्ति ठान्ने विश्वका साम्राज्यवादी शक्तिहरु पराजित भएका छन्। ती देशका लाखौं जनताको अकाल मृत्युको कारण स्वास्थ्य क्षेत्रका निजीकरण गर्ने नवउदारवादी नीतिको कारण हो। तसर्थ सार्वजनिक र सामुदायिक स्वास्थ्य सेवाको विस्तार र विकास गर्दै स्वास्थ्य क्षेत्रमा भएको निजीकरणलाई क्रमिक रुपमा निरुत्साहित गर्दै जतिसक्दो छिटो स्वास्थ्य क्षेत्रको पूर्ण राष्ट्रियकरण गर्नको लागि यो बैठक नेपाल सरकारसा जोडदार माग गर्दछ। साथै, किसानहरुलाई प्राथमिकताका साथ कोभिड-१९ विरुद्धको खोप उपलब्ध गराउनका लागि समेत जोडदार माग गर्दछ।

२. नेपालमा कोभिड महामारीका कारण देशभरका उत्पादक किसानहरुलाई सबै ठूलो मर्का पारेको छ। कोभिड प्रभावित किसानहरुलाई राहतको कार्यक्रमहरु घोषणा गरी उत्पादनका लागि सहज वातारवरण सिर्जना गर्न र देशलाई आसन्न खाद्य संकटबाट जोगाउन हामी नेपाल सरकारसँग जोडदार माग गर्दछौं। नेपाल सरकारले किसानहरुको संरक्षण र कृषिको विकास तथा व्यसायिकीकरण गर्नका लागि कृषि ऋणको कार्यक्रम ल्याएकोमा कोभिड-१९ को महामारी कठीन मोडमा कृषिको विकास ता व्यवस्थापन ताजिकीकरण गर्नका लागि कृषि ऋणका कार्यक्रम ल्याएकोमा कोभिड-१९, महामारीको कठीन मोडमा कृषि ऋणको पुनताजिकीकरण गर्ने र अन्य सेवा सुविधा प्रदान गर्ने कार्य विगतमा नभएको नेपाल सरकारलाई कोभिड-१९, महामारी अवधिको सम्पूर्ण व्याज ता तथा हर्जना मिनाह गरि कृषि ऋण र किसानहरुको सम्पूर्ण कर्जाको पुनर्तालिकीकरण गर्न र आवश्यक थप कर्जा सहज र सरल रुपमा प्रदान गरि किसानहरुलाई पुनर्स्थापित भई आफ्नो पेशा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने वातावरण तयार गर्न नेपाल सरकारसँग जोडदार माग गर्दछ।

३. अतिवृष्टिका कारण मेलम्ची हेलम्वु सहित देशका विभिन्न ठाउँमा बाढीपहिरोका कारण ठूलो जनधनको क्षति भएको छ। यो बैठक सबै मृतकहरुप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दै शोक संतप्त परिवारजनमा हार्दिक समवेदना प्रकट गर्दछ। बाढी पहिरोका कारण किसानहरुले परिवारका सदस्य गुमाएका छन्। उनीहरुको घरगोठ, खेतबारी, पशुपन्छी वस्तुभाउ, चौपाया बालीनाली, विउविजन आदि बगाएको छ, पुरिएको छ। नष्ट भएको छ, सडक, बाटोघाटो, कूलो, नहर र इनार तथा सिँचाई व्यवस्था ध्वस्त भएको छ। बाढी पहिरोक मृतकका परिवारहरुको साथै जनधन, सम्पत्ति गुमाएका विस्थापित हुन वाध्य भएको सबैलाई अविलम्व राहतको व्यवस्था गरि तत्काल सोही वा नयाँ ठाउँमा पुनर्स्थापित गर्न यो बैठक नेपाल सरकारसँग जोडदान माग गर्दछ।

४. बाढी पहिरो लगायतका यस्ता घटनाहरु प्राकृतिक विपद् मात्र नभएर पूँजीवादी उत्पादन प्रणालीको परिणामको रुपमा आएको जलवायू परिवर्तन र प्राकृतिक नियमहरुसँग तादम्यता

कायम गरि योजनावद्ध विकास गर्ने समाजवादी अवधारणा अवलम्वन नगरी मनपरी ढंगले योजना विहिन वा मौखिक योजनाको आधारमा अघि बढाएका विकास निर्माणका क्रियाकलापहरुको परिणाम हो । तसर्थ नेपालको विकास सम्बन्धी प्राकृतिक र पूर्यावरणमैत्री, समाजवादी र योजनावद्ध विकास लागि ठोस योजना तर्जुमा गरि अगाडि बढाउन र हाल भईरहेको विकास निर्माणको योजनाहरुलाई कडाईकासाथ अनुगमन गर्नका लागि नेपाल सरकारसँग जोडदार माग गर्दछौं ।

५. नेपाली किसनहरुको प्रमुख समस्यको रुपमा भूमिहीनता र अव्यवथिस्त बसोवासको समस्या समाधान गर्नका लागि नेपाल सरकारले राष्ट्रिय भूमि आयोग गठन गरेकोमा त्यसका हार्दिक स्वागत गर्दै छिटो भन्दा छिटो किसानहरुले लालपुर्जा सहितको जमीन पाउने कुरा सुनिश्चित गराउनका लागि हामी नेपाल सरकारसँग जोडदार माग गर्दछौं । भूमिहीनताको अन्त्य गरि संविधानको व्यवस्थापन वमोजिम वैज्ञानिक भूमिसुधारको कार्यक्रम तया गरि अगाडि बढाउन पनि हामी नेपाल सरकार र राजनीतिक दलहरु समक्ष जोडदार माग गर्दछौं ।

६. नेपाल सरकार मन्त्री परिषदद्धारा जारी "राष्ट्रिय भूमि आयोगको गठन आदेश २०४८" मा राष्ट्रिय भूमि आयोगको केन्द्रीय पदाधिकारी, सदस्य तथा जिल्ला अध्यक्ष हुनुका लागि स्नातकोत्तर तह उतीर्ण गरेको हुनुपर्ने र जिल्ला सदस्य हुनका लागि उतीर्ण गरेको हुने पर्ने प्रावधान राखिएकोले ती प्रावधानहरुले किसान, सुकुम्वासी वा सो समस्या राम्ररी बुझेको राजनीतिक दलका जिम्मेवार व्यक्तित्वहरु सो आयोगमा गएर योगदान गर्ने अवसरबाट वञ्चित गराउने भएकाले किसान, भूमिहीन दलित, भूमिहीन र सुकुम्वासीहरुलाई आयोगमा ल्याउनका लागि गठन आदेश सच्याउनका लागि हामी नेपाल सरकारसँग जोडदार माग गर्दछौं ।

७. महान जनयुद्धकालमा जनसरकारमार्फत जनसत्ताको अभ्यास गर्ने क्रममा हाम्रो आधार ईलाकाहरुमा घरजग्गा किनवेचको काम भएकोमा शान्तिकालमा त्यस्तो किनबेचलाई अस्वीकार गर्ने र किसानहरुले जग्गा गुमाउनु पर्ने अवस्था सिर्जना भएकाले यो समस्या समाधानका लागि नेपाल सरकारले तत्काल नीतिगत निर्णय गरि कार्यन्वयन गर्नका लागि हामी नेपाल सरकार र सबै राजनीतिक दलहरुसँग जोडदार माग गर्दछौं ।

८. नेपाल सरकारले राष्ट्रिय किसान सञ्जालको सहभागीतामा तयार गरेको २० वर्षे कृषि विकास रणनीतिमा उल्लेख भएअनुसार उत्पादन र स्वामित्वको आधारमा किसानहरुको वर्गीकरण गरि किसान परिचय पत्र उपलब्ध गराउने र सोही परिचय पत्रका आधारमा किसानहरुलाई आवश्यक सेवा, सुविधा, राहत, क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र किसानहरुको उत्पादन प्रक्षेपणका आधारमा उनीहहरुले पाउनु पर्ने अनुदान वापतको रकम सिधै किसानहरुको प्रक्षेपणका आधारमा उनीहरुले पाउनुपर्ने अनुदान वापतको रकम सिधै किसानहरुको बैंक खातामा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरियोस् । तत्कालका लागि अनुदानमा भौचर प्रणाली लागु गरियोस् । अनुदान दिने व्यवस्थालाई पारदर्शी, सरल र सहज बनाइयोस् । वास्तविक किसानहरुले मात्र अनुदान पाउने व्यवस्था लागु गरियोस् अनुदान पाउनका लागि खेती गर्ने दलाल प्रवृतिको अन्त्य गरियोस् । अनुदान वितरणमा हुने अपारदर्शीता, भ्रष्टाचार र पहुँचको आधारमा अनुदान पाउने व्यवस्थाको अन्त्य गरियोस् ।

९. विगत लामो समयदेखि उखु उत्पादक किसानहरुले आफ्नो मिहिनेतबाट उत्पादित वस्तु चिनी मिल तथा अन्य व्यापारीहरुलाई बिक्री वितरण, गरिसकेपछि पनि वर्षौंदेखि आफूले पाउनु पर्ने रकम प्राप्त गर्न नसक्नु कृषि र किसानका लागि दुःखद कुरो हो । यो उखु उत्पादक किसानहरुका लागि पीडादायक कुरा हो भने किसानको उखु किनेर पैसा निर्तिने, वर्षौं वर्ष झुलाएर राख्ने उद्योगी, व्यापारी र तिनको संरक्षण गर्ने राज्यका लागि राष्ट्रिय लज्जाको विषय हो । विगतको ओली सरकार तथा उद्योगीहरु आफैले गरेको सम्झौता तथा किसानका समस्या प्रति ईमान्दार नभएको, सरकारले दिनुपर्ने अनुदान रकम समेत नदिएको र पूरानो तथा नयाँ समेत अरबौं रुपैयाँ भुक्तानी नपाई देशभरका उखु किसानहरु फेरि आन्दोलित हुनु पर्ने अवस्था सिर्जना भएकोमा यो बैठकको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ । तसर्थ तत्काल उखु किसानहरुको रकम भुक्तानी गर्न गराउन नेपाल सरकार समक्ष पुनः जोडदार माग गर्दछौं । साथै महत्वपूर्ण खाद्यबाली तथा कृषि उपजहरुको बजार व्यवस्था, लाभकारी मूल्य निर्धारण र मूल्य निर्धारण गर्ने प्रक्रियामा किसानको सहभागीता सुनिस्चित गर्न जोडदार माग गर्दछौं ।

१०. यो दशकलाई कृषि क्रान्तिको दशक घोषणा गर्दै क्रान्तिकारी वैज्ञानिक भूमिसूधार लागु गरि सम्पूर्ण कृषि उत्पादनमा सहभागी हुन चाहने किसानहरुलाई सम्मानजनक जीविका पुग्दो जमीन उपलब्ध गराउन, दिगो तथा पर्यावरणीय कृषिको अवधारणका आधारणमा कृषि व्यवसायीकरण, आधुनिकीकरण, वैज्ञानिकीकरण, यान्त्रिकीकरण, औद्यौगिकीकरण गर्दै समग्र कृषि क्षेत्रको विकास गर्न र किसान अधिकारको सुनिश्चित गर्दै समग्र कृषि क्रान्तिको दिशामा अघि बढ्न जोडदार माग गर्दछौं । देशलाई प्राङ्गारिक उत्पादनको दिशातर्फ अग्रसर गराउने कार्यक्रम अविलम्व सार्वजनिक गरि लागु गरियोस् ।

१०. यो दशकलाई कृषि क्रान्तिको दशक घोषणा गर्दै क्रान्तिकारी वैज्ञानिक भूमिसूधार लागु गरि सम्पूर्ण कृषि उत्पादनमा सहभागी हुने चाहने किसानहरुलाई सम्मानजनक जीविकाको लागि पुग्दो जमीन उपलब्ध गराउन, दिगो ता पर्यावरणीय कृषिको अवधारणका आधारमा कृषिको व्यवसायीकरण, आधुनीकीकरण, वैज्ञानीकीकरण, यान्त्रीकरण औद्यौगीकीकरण गर्दै समग्र कृषि क्षेत्रको विकास गर्न र किसान अधिकारहरुको सुनिश्चित गर्दै समग्र कृषि क्रान्तिको दिशामा अघि बढ्न जोडदार माग गर्दछौं । देशलाई प्राङ्गारिक उत्पादनको दिशातर्फ अग्रसर गराउने कार्यक्रम अविलम्ब सार्वजनिक गरि लागु गरियोस् ।

११. राष्ट्रघाती एमसीसी सम्झौता खारेज गरियोस् । आइपीएस वा अन्य सैनिक गठवन्धनमा नेपाललाई समावेश नगरियोस्, पञ्चशीलको आधारमा नेपाल राष्ट्रको सम्मानलाई उच्चो हुने गरि आगखारियोस आइपीएस वा अन्य सैनिक गठवन्धनमा नेपाललाई समावेश नगरियोस्, पञ्चशीलका आधारमा नेपाल राष्ट्रको सम्मानलाई उँचो हुने गरि अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध कायम गरिसोस्, अतिक्रमित नेपाली भू-भागहरु फिर्ता ल्याइयोस् ।

१२. कृषि पेशा र उत्पादन किसानहरुलाई सम्मान गरियोस् । युवाहरुलाई कृषिमा आकर्षित हुने कार्यक्रम ल्याइयोस् र रोजगारीका लागि विदेशीनु पर्ने अवस्थाको अन्त्य गरियोस् । महिला, दलित र द्वन्द्वपीडित किसानहरुलाई लक्षित गरि कार्यक्रमहरु ल्याइयोस् । महिला किसानहरुलाई स्वामित्व र निर्णय गर्ने गर्ने अधिकार प्रदान गरियोस् । समान कामको समान ज्यालाको व्यवस्था लागु गरियोस् । महिला हिंसा, बलात्कार, दाइजो, दहेज, तिलक प्रथा, बोक्सीप्रथा, जातीय छुवाछुट र सबै प्रकारका विभेदहरुको व्यवहारिक रुपमै अन्त्य गरियोस् त्यसका लागि नेपाल सरकार र सम्पूर्ण राजनीतिक दलहरुले प्रतिवद्धता जाहेर गर्नका लागि भनी यो बैठक जोडदार माग गर्दछौं ।

२० वर्षे कृषि विकास रणनीति कार्यन्वयन गर्न सरकार आफै वाधक

धनबहादुर मगर

काठमाडौं पुस १ राष्ट्रिय किसान सञ्जालको आयोजनामा किसान अधिकार सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय घोषणपत्र र २० वर्षे कृषि विकास रणनीति सम्बन्धी कृषि विकास मन्त्रालयको नीतिगत छलफल र रणनीति कार्यन्वयनको अवस्थाको विषयक छलफल कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

कार्यक्रममा नेपाल सरकारले २० वर्षे कृषि रणनीतिलाई लट्याउने खोजिएको विचार सहभागी, सरकारवालाहरुबाट चिन्ता व्यक्त गरिएको छ ।

कृषि नीति कार्यन्वयन गर्ने कुरामा लागिरहेका छौ । तर पनि सन्तोषजनक ढंगले कार्यन्वयन गर्न सकेका छैनौ । नेपालको किसानको अवस्था १ हेक्टर जमीनमा सीतिम हुन पुगेको कारण फरक ढंगले नेपालको कृषिलाई हेर्नु पर्ने बताउनु भयो । शर्माले अन्य देशहरुको जस्तो कृषि कम जमीनको कारण हुन नसक्ने बताउनु भयो ।

उक्त अवसरमा अखिल नेपाल किसान महासंघका अध्यक्ष तथा तथा राष्ट्रिय किसान सञ्जालका संयोजक चित्रबहादुर श्रेष्ठले २० वर्षे कृषि रणनीति बनाउन नीतिगत रुपमा राष्ट्रिय किसान सञ्जालले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको विचार व्यक्त गर्नु भयो ।

श्रेष्ठले संयुक्त राष्ट्र संघको निकायबाट नेपालको लागि, नेपालको कृषि आन्दोलन प्रति सँधै सकारात्मक भूमिका खेलिदिएको उल्लेख गर्दै राष्ट्र संघको सहयोग प्रति राष्ट्रिय किसान सञ्जालको तर्फबाट आभार समेत व्यक्त गरेको छ। संयुक्त राष्ट्र संघको किसान अधिकार अन्तर्राष्ट्रिय किसान आन्दोलनबाट आएको घोषणा पत्र भएकोले नेपालको किसान आन्दोलनलाई सहयोग पुगिरहेको बताउनु भयो ।

श्रेष्ठले २० वर्षे कृषि रणनीति ठूलो संघर्षबाट आएको बताउँदै त्यसबाट प्राप्त अधिकारको रक्षा गर्न लागिपर्नु पर्ने बताउनु भयो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका अध्यक्ष बलराम बास्कोटाले नवउदारवादले वर्तमान संकटको समाधान गर्न सक्दैन निष्कर्षमा पुगेको कारण नेपाली किसानले आफ्नो अधिकारको लागि आफ्नै घोषणा बनाउन सफल भएको विचार व्यक्त गर्नुभयो ।

बास्कोटाले किसानहरु कति शक्तिशाली हुँदो रहेछ भन्ने कुरा भारतीय किसान आन्दोलनको उदाहरण दिँदै नेपाली किसानहरुलाई पनि सरकारले कम नआँक्न चेतावनी दिनुभएको छ । उहाँले भन्नुभयो भारतीय किसानहरुलाई म सलाम गर्न चाहन्छु। राष्ट्र संघीय खाद्य प्रणालीको फोरमहरुमा साम्राराज्यवादीहरुले अहिले पनि हस्तक्षेप गरिरहेको बताउनु भयो ।

नेपाल किसान संघको अध्यक्ष भानुभक्त सिग्देलेको कार्यक्रमलाई सम्वोधन गर्दै आज किसानहरुको अधिकारको कुरा स्थापित भएको छ । २० वर्षे कृषि रणनीति बनाउँदा ८ वटा किसानहरु संगठनहरु मिलेर बनाएको बताउनु भयो ।

सिग्देलले कार्यन्वयनको पक्षमा फितलो भएपनि दस्तावेजको रुपमा स्थापित गर्न सफल भएको बताउँदै कार्यन्वयनमा जोडदिन आग्रह गर्नुभयो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (अप्पा)का सचिव शिवहारी खनालले नेपाल सरकारले किसानहरुको हितको लागि किसानले चाहेको कुरा केहो ? भनेर पहिचान गर्न नसकेको बताउने भयो । उहाँले मल आउने भएपनि ३० प्रतिशत भन्दा बढी मूल्यवृद्धि भएर आउँदा किसानहरुले कसरी त्यसलाई प्रयोगमा ल्याउन सक्छन् होला ? नेपाली जनताको जीविकोपार्जन कति महँगो होला भन्ने कुरा बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय कृषि सहकारी संघका अध्यक्ष खेमबहादुर पाठकले कृषि क्षेत्र पछिपर्नुमा कमजोरी पक्ष के हुन् भनेर खोज्नु पर्ने बताउनु भयो । पाठकले धितो नभएको कारण किसानले ऋण पाउन सक्दैन । सहकारी मार्फत जानसक्यौं भने सानातिना समस्या हल गर्न सकिने बताउनु भयो । साथै बजार किसानको हातमा नभएकोले कृषि क्षेत्र पछि परेको बताउनु भयो ।

जसले जीविकोपार्जन र जीवन धान्नको लागि अन्न दिईरहेका छन् त्यसलाई न राज्यले न अरुले सम्मान दिन सकेको छैनन्, पाठकले भन्नुभयो ।

भुमि अधिकार मञ्चका अध्यक्ष सरस्वती सुब्बाले संविधान बनाउन राजनीतिक दलहरुको मात्र हात नभएको बताउनु भयो । उनीहरुले किसानहरुलाई सम्मान गर्न नजानेको प्रति चिन्ता व्यक्त गर्नुभयो ।

कृषि विकास मन्त्रालयका सचिव गोविन्द शर्माले कृषि विकास रणनीतिलाई कृषि विकास मन्त्रालयको डकुमेन्टको रुपमा मात्र हेरियो । कृषि नीति कार्यन्वयन गर्ने कुरामा लागिरहेका छौ । तर पनि सन्तोषजनक ढंगले कार्यन्वयन गर्न सकेका छैनौ । नेपालको किसानको अवस्था १ हेक्टर जमीनमा सीतिम हुन पुगेको कारण फरक ढंगले नेपालको कृषिलाई हेर्नु पर्ने बताउनु भयो । शर्माले अन्य देशहरुको जस्तो कृषि कम जमीनको कारण हुन नसक्ने बताउनु भयो । मलको समस्या अझै जटिल बन्दै गएको बताउँदै, विश्वको कृषि बजारमा मलको अभाव हुनसक्ने

बाँकी .... १६ पृष्ठ

कृषि विकास रणनीति कार्यन्वयन गर्न नखोजिएको प्रति चिन्ता

धनबहादुर मगर

काठमाडौं पुस १ राष्ट्रिय किसान सञ्जालको आयोजनामा किसान अधिकार सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय घोषणपत्र र २० वर्षे कृषि विकास रणनीति सम्बन्धी कृषि विकास मन्त्रालयको नीतिगत छलफल र रणनीति कार्यन्वयनको अवस्थाको विषयक छलफल कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

कार्यक्रममा नेपाल सरकारले २० वर्षे कृषि रणनीतिलाई लट्याउने खोजिएको विचार सहभागी, सरकारवालाहरुबाट चिन्ता व्यक्त गरिएको छ ।

उक्त अवसरमा अखिल नेपाल किसान महासंघका अध्यक्ष तथा तथा राष्ट्रिय किसान सञ्जालका संयोजक चित्रबहादुर श्रेष्ठले २० वर्षे कृषि रणनीति बनाउन नीतिगत रुपमा राष्ट्रिय किसान सञ्जालले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको विचार व्यक्त गर्नु भयो ।

श्रेष्ठले संयुक्त राष्ट्र संघको निकायबाट नेपालको लागि, नेपालको कृषि आन्दोलन प्रति सँधै सकारात्मक भूमिका खेलिदिएको उल्लेख गर्दै राष्ट्र संघको सहयोग प्रति राष्ट्रिय किसान सञ्जालको तर्फबाट आभार समेत व्यक्त गरेको छ । संयुक्त राष्ट्र संघको किसान अधिकार अन्तर्राष्ट्रिय किसान आन्दोलनबाट आएको घोषणा पत्र भएकोले नेपालको किसान आन्दोलनलाई सहयोग पुगिरहेको बताउनु भयो ।

किसान संघका भानुजीले भने जस्तैः हामी पनि भारतीय किसान आन्दोलन जस्तै हामी पनि आन्दोलनमा जान सक्छौं । हामी किसानको प्रतिनिधी हौं कि होइनौं । हामी खोरिया फाँड्न जान्छौं । धुलीखेलमा उठेर हिड्ने अवस्था थियो । हामीले खोजेको जस्तै भनेको जस्तै नभएपनि आजको युगको प्रतिनिधीत्व गर्न सक्छौं । जसले गर्दा राष्ट्रिय किसान आयोग पायौं । हामी किसान आयोगमा मान सम्मानको निम्ति गएका थिएनौं । आफ्नो भूमिका निभाउन गएका थियौं । किसान वर्गीकरण र किसान परिचय पत्रको माग राखेका थियौं । त्यस अवधिमा सरकारलाई सुझाव दिन २१ वटा प्रतिवेदन बनाएर बुझाएका थियौं । नेपाल सरकारले मुखले कार्यन्वयन गर्छौं भनेपनि कार्यन्वयन गरेन ।

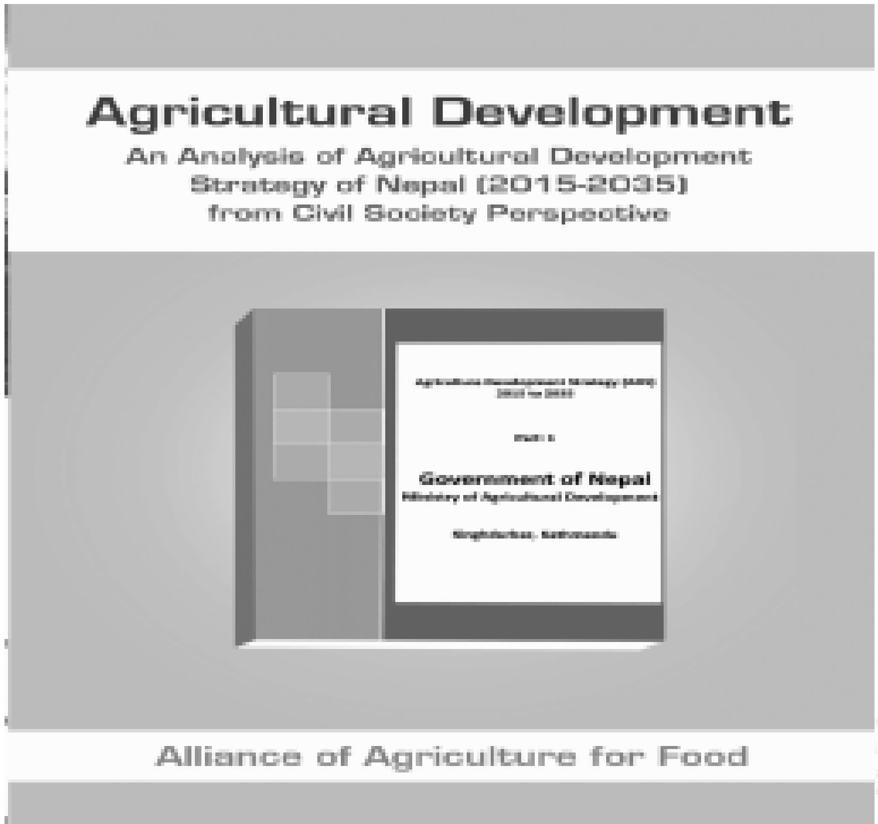

अब एडीएस कार्यन्वयन गरेन भने आन्दोलनमा जान्छौं ।

श्रेष्ठले २० वर्षे कृषि रणनीति ठूलो संघर्षबाट आएको बताउँदै त्यसबाट प्राप्त अधिकारको रक्षा गर्न लागिपर्नु पर्ने बताउनु भयो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका अध्यक्ष बलराम बास्कोटाले नवउदारवादले वर्तमान संकटको समाधान गर्न सक्दैन निष्कर्षमा पुगेको कारण नेपाली किसानले आफ्नो अधिकारको लागि आफ्नै घोषणा बनाउन सफल भएको विचार व्यक्त गर्नुभयो ।

बास्कोटाले नवउद्धारवादले वर्तमान संकटको समाधान गर्न सक्दैन भन्ने कुरा आएपछि नयाँ सन्देश आएको छ । किसान आन्दोलनले मोदी सरकारलाई घुँडा टेकाएको छ । भारतीय किसानलाई सलाम गर्न चाहन्छु । नेपाली किसान आन्दोलनको सन्दर्भमा खाद्य सम्प्रभुत्ता राख्न धेरै संघर्ष गनु पऱ्यो । खाद्य सम्प्रभुत्ता विधेयक सदनमा पेश गरियो सम्प्रभुत्ता राख्ने

सघर्ष गर्नुपर्छ भनेर दिनरात मिहिनेत गरियो । तर अहिले किसान शक्तिलाई नटेरिरहेको अवस्था छ । किसान आन्दोलन माथि कुठाराघाट नहोस् भनेर २० वर्षे कृषि नीति ल्याएको हो । एडिएसलाई कुनै पनि हिसाबले छिर्न दिँदैनौं । किसान आधुनिकता घोषणा हाम्रो निकै महत्वपुर्ण योगदान छ । आइफाडको अध्यक्षसँग रोम फिलिपिन्समा पाइलट प्राजेक्टको रुपमा एयिशा फार्मर फोरम आएपछि त्यो पैसाको धाकधक्कमा किसानहरुलाई नियन्त्रणमा लिन सकिन्छ । फुड सिस्टम फोरममा साम्राज्यावादीहरुले किड्न्याप गर्न कोशिष गरिरहेको छ । सन् २००३ मा आईपीसीसी किसान अधिकार लाभिया क्याम्पासिनाको सदस्य लिए । सन् २००६ मा इण्डोनेशियाले पारित गऱ्यो । अन्तर्राष्ट्रिय निकायसँग सहकार्य गर्न तयार भए ।

बास्कोटाले किसानहरु कति शक्तिशाली हुँदो रहेछ भन्ने कुरा भारतीय किसान आन्दोलनको उदाहरण दिँदै नेपाली किसानहरुलाई पनि सरकारले कम नआँक्न चेतावनी दिनुभएको छ । उहाँले भन्नुभयो भारतीय किसानहरुलाई म सलाम गर्न चाहन्छु । राष्ट्र संघीय खाद्य प्रणालीको फोरमहरुमा साम्राराज्यवादीहरुले अहिले पनि हस्तक्षेप गरिरहेको बताउनु भयो । नेपाल किसान संघको अध्यक्ष भानुभक्त सिग्देलेको कार्यक्रमलाई सम्वोधन गर्दै आज किसानहरुको अधिकारको कुरा स्थापित भएको छ । २० वर्षे कृषि रणनीति बनाउँदा ८ वटा किसानहरु संगठनहरु मिलेर बनाएको बताउनु भयो ।

मलाई अचम्म के लागि रहेको छ भने किसान संघमा प्रवेश गरेपछि पारञ्गत छु । आज म विद्यार्थी जस्तो छु । २३ वर्ष पछि पनि गुनासो त्यही छ । के कुरामा सहमत छैन भने फरकपन आएको छ । किसान अधिकार प्राप्त गर्न एडीएस कार्यन्वयनको चरणमा छ । आज अधिकारको कुरा स्थापित भएको छ । नेपालको कृषि के छ ? बसेर बनाएको छ भन्ने विषयहरु तात्विक अन्तर के छ ? राजनीतिक पार्टीहरुको विविध संगठनमा बसेर उठाइएको थियो । २०६२/०६३ को जनआन्दोलनमा जबसम्म किसानहरु संयुक्त हुँदैनन तबसम्म सफल हुँदैन भन्ने भयो । र ८ वटा किसान संगठनहरु किसानको पक्षमा एकजुट भयो । किसानको पक्षमा धेरै परिवर्तन भयो तर कार्यन्वयनमा ल्याउन सकेको छैन । संविधानमा समाविष्ट भएका कुराहरु इन्पुट भएको छ । मैले बुझेको एडीएसको कुरा हुन भने हाम्रो व्यूरोक्रेसी एडीएस निर्माण गर्नेबेलामा वजेटको कुरा उठ्यो हामीले भन्यो हामी विना पैसा बनाउँछौं भनेर प्रेम दंगाल लगायतले भन्यौं । नेपालको किसानका लागि नै बनाउँछौं भनेर लागेका थियौं ।

नेपालीहरु त्यसका खेताला हुन् जस्तो दस्तावेज आएका थिए हामीले ठाडै अस्वीकार गऱ्यौं । हामीले आ-आफ्नै पेपर प्रस्तुत गरेपछि एउटै बनायौं । सबै हाम्रो कुरा नभएपनि धेरै राम्रो भयो । जतिबेला १३ वटा डोनर एजेन्सीहरु थिए । विदेशीहरुले नेपाली किसानको भाषा बुझ्दैनन् । फेरि नयाँ एडीएस् नबनोस् । २० वर्षमा पनि नेपाली किसानको हालत त्यही छ । ती अधिकारहरु स्थापित गरियोस् । अब आन्दोलनमा संयुक्त रुपमा आन्दोलनमा लानु पर्छ ।

सिग्देलले कार्यन्वयनको पक्षमा फितलो भएपनि दस्तावेजको रुपमा स्थापित गर्न सफल भएको बताउँदै कार्यन्वयनमा जोडदिन आग्रह गर्नुभयो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (अप्पा)का सचिव शिवहारी खनालले नेपाल सरकारले किसानहरुको हितको लागि किसानले चाहेको कुरा केहो ? भनेर पहिचान गर्न नसकेको बताउने भयो । उहाँले मल आउने भएपनि ३० प्रतिशत भन्दा बढी मूल्यवृद्धि भएर आउँदा किसानहरुले कसरी त्यसलाई प्रयोगमा ल्याउन सक्छन् होला ? नेपाली जनताको जीविकोपार्जन कति महँगो होला भन्ने कुरा बताउनु भयो । किसानहरुको अधिकार कस्तो छ भन्ने कुरा थाहा पाउनु पर्थ्यो । त्यो अभिसन्धी हामीले स्वीकार गरिसकेको छ । के नेपाली किसानहरु सम्पन्न शाली छ त ? किसानहरुका लागि ऱ्यापिड सेलहरु भइदिएको भए अझै सहज हुन्थ्यो कि, नेपाल सरकारले नेपाली किसानहरुको हितको लागि भनेर राज्यको संयन्त्रनै कार्यन्वयन गर्न हिचकिचाहट गरिरहेको छ । किसानले चाहेको कुरा के हो ? चाहेको मूल्य राख्न पाउनु पऱ्यो । विडम्वनाको कुरा किसानले रोप्ने बेलादेखि भित्र्याउने बेलासम्म हरेक समस्या भोग्नु परेको छ । कृषि किकास तत्कालीन नीति सहभागी जनायो । यो मुलुक कहाँबाट सञ्चालित भइरहेको छ ? अहिले पनि अर्ध सामन्ती र अर्ध औपनिवेशिक अवस्थामा छौं । नेपालको आफ्नो भित्र छैन । एमसीय डेडलाईन हो छौं भनिरहेको छ । राम्रो मोडल सहकारी हो । हरित क्षेत्रलाई कृषि क्षेत्रको रुपमा राख्ने । हरियाली भूमि कृषि क्षेत्रमा परिणत हुनुपर्ने । भूमि बैंक किसानको हितमा छैन । सीमापारीको क्षेत्रमा बढाउने भनेर पाइलट प्राजेक्टको रुपमा आएको छ । किसान हेपिएको छ प्रविधि कमजोर र प्राविधिकहरुको अभाव भइरहेको छ । अधिकारवादी संघ संस्थाहरु एकजुट हुनुपर्छ । या वा त्यो पार्टी भनेर सञ्जालमा नआऔं । किसानहरु एकजुट हुन सकेन भने कमजोर हुने छौं ।

राष्ट्रिय कृषि सहकारी संघका अध्यक्ष खेमबहादुर पाठकले कृषि क्षेत्र पछिपर्नुमा कमजोरी पक्ष के हुन् भनेर खोज्नु पर्ने बताउनु भयो । पाठकले धितो नभएको कारण किसानले ऋण पाउन सक्दैन । सहकारी मार्फत जानसक्यौं भने सानातिना समस्या हल गर्न सकिने बताउनु भयो । साथै बजार किसानको हातमा नभएकोले कृषि क्षेत्र पछि परेको बताउनु भयो ।

२०६२ सालमा ३०० प्रकारका खाद्य वस्तु भित्रिएको रहेछ । द्वन्द्व सकिएपछि ९२ करोड ९३ हजारको खाद्य वस्तु आएको रहेछ । के हामी आत्मनिर्भर भयो त ? कुन कुन वर्षमा के के भयो ? छ महिना पछि छलफलमा जानु पर्छ कि पर्दैन ? १० वर्ष पछि १६ अर्बको मासु खानुपर्ने अवस्था आयो । १० वर्ष अगाडि साना किसान बैंकले १ अर्व बजेट तर्जुमा गरेको थियो । मिडियामै आत्मनिर्भर छौं भनेर सरकारले घोषणा नै गऱ्यो । एकदुई वर्षमा दुधमा आत्मनिर्भर हुन सक्छौं । हाम्रो कमजोर पक्ष के हुन् भनेर खोज्नु पऱ्यो । कोही अब सुधार गर्ने तरकारी लगायत नेपालमै सुधार गर्न बजार मजवुत सिँचाई प्रविधिको कुरा धेरै कुरा हुन सकेको छैन । हामी किसान क्षेत्रबाट समीक्षा गर्न जरुरी छ कि उत्पादन गर्ने किसान सँग ज्ञान नै छैन । महारानी झोडामा उत्पादन बढ्यो । प्रदेशमा जाँदा तल पठाएको छ । तल जाँदा माथि छ भनि प्रविधिहरु कहाँ छ ? १ रोपनी जमीनबाट ५ जना परिवार पालिन्छ । २० रोपनी जमीनबाट पनि पालिदैन त्यो कुराको खोजी गरिनु पर्छ ।

५ प्रतिशतको व्याजमा ऋण दिएको छ । धितो नभएको किसानले ऋण पाउँछ ? के बजार कसको हातमा छ ? किसानको दुई विगाहमा पाउनु पर्छ । १९ वटा शहरमा हाम्रो किसानले बिसाउनु पर्छ । किसान गर्ने कि उभो लाग्दैन ? सचिवले पनि गुनासो सुनाउने हो भने हामी कहाँ जाने ? सिँचाईसँग समन्वय कसले गर्ने ? आकाशबाट पानी पर्ने बेला हरियाली हुन्छ । त्रिशुलीको टारमा सुख्खा छ । मन्त्री सचिव हिडेको छैन कि ? जसले लिने ५ खर्व ७१ अर्व

हो र २२ करोड पूँजी रहेको छ । यो पैसा कहाँ गएको छ । यो सहकार्य मात्र हो ? बैंकको ऋण सरकार सम्बोधन गरेभने नीति बनाउनु होस् ? बाँड्ने काम सरकारले गर्छ तर गर्दिन कसले मुलुक कसले चलाउँछ ?

जसले जीविकोपार्जन र जीवन धान्नको लागि अन्न दिईरहेका छन् त्यसलाई न राज्यले न अरुले सम्मान दिन सकेको छैनन्, पाठकले भन्नुभयो ।

भुमि अधिकार मञ्चका अध्यक्ष सरस्वती सुब्बाले संविधान बनाउन राजनीतिक दलहरुको मात्र हात नभएको बताउनु भयो । उनीहरुले किसानहरुलाई सम्मान गर्न नजानेको प्रति चिन्ता व्यक्त गर्नुभयो ।

सुब्बाले संविधान बनाउने कुरामा राजनीतिक दलहरुले मात्र भूमिका खेलेको नभई सबैको योगदान भएको बताए । हामीले जे कुरा गर्छौं भोलिका नेताहरुले पनि त्यही सिक्छन् । किसान भन्ने कुरालाई सकारात्मक ढंगले मान्न सकेन । कुपोषणबाट जसले हामीलाई जोगाइरहेको छ । उनीहरुको सम्मान गर्नुपर्छ । समृद्धिको कुरामा पहिलो किसानको समृद्धि कृषि समाज महिलाहरु अगाडि सर्नुपर्छ । महिलाहरुलाई किसान हो भन्न सकिरहेको छैन । पुरुष विदेशमा महिलाहरु किसान हो भन्ने कुरा आउनु पर्छ । नेपालले विभिन घोषणापत्रमा हस्ताक्षर गरेको छ । समस्यामा माथि समस्याको के कुरा गर्नु पहिले आफ्नै संस्थामा कायन्वयन गर्ने काममा लागौं । कृषि र किसान हाम्रो प्राथमिकता हो । किसान, भूमिहीन महिला किसान र अल्पसंख्यकको अधिकारको कुरा आएको छ । कृषि विकास मन्त्रालयका सचिव गोविन्द शर्माले कृषि विकास रणनीतिलाई कृषि विकास मन्त्रालयको डकुमेन्टको रुपमा मात्र हेरियो । कृषि नीति कार्यन्वयन गर्ने कुरामा लागिरहेका छौ । तर पनि सन्तोषजनक ढंगले कार्यन्वयन गर्न सकेका छैनो । नेपालको किसानको अवस्था १ हेक्टर जमीनमा सीतिम हुन पुगेको कारण फरक ढंगले नेपालको कृषिलाई हेर्नु पर्ने बताउनु भयो । शर्माले अन्य देशहरुको जस्तो कृषि कम जमीनको कारण हुन नसक्ने बताउनु भयो । मलको समस्या अझै जटिल बन्दै गएको बताउँदै, विश्वको कृषि बजारमा मलको अभाव हुनसक्ने संकेत देखिएको छ । त्यसको असर नेपालमा पर्नेसक्ने बताउनु भयो ।

कृषि विकास रणनीति किन सफल हुन सकेन ? र कृषि मन्त्रालयको डकुमेन्टको रुपमा हेरियो । भारतीय किसानमा पोलिटिकिल रुपमा सबै कृषि मन्त्रालयले गर्नुपर्छ भनेर जोडदिइयो । २० वर्षे कृषि रणनीति राज्यको पुनसंरचना कार्यशैलीमा स्मार्टनेश आउने काम पनि भएन । एडीएसको फुड सेकुरिटी संवेदनशील गयो । गरिवी निवारण बजारमूखी कृषि प्रवर्द्धन, स्वतन्त्र र आत्मनिर्भर मुलुक बनाउने संघीय सरकारले ७५३ वटै निकायमा परिचय अनुवाद गर्नुपर्छ भनेर जोडिने कुरा किसानको परिचय पत्र, किसान पेन्सन अभियान योगदानमा आधारित पेन्सन कन्सेप्ट क्लियर नभईकन अगाडि बढ्यो भने धेरै पछि पर्छ । हाम्रो नीति नै कार्यन्वयन भएन सार्वजनिक वहस नै गर्नु पर्छ । नीति बनाउने कुरामा वहस हुनुपर्छ । वहस गरेर ल्यायो भने मात्र कार्यन्वयन गर्न सकिन्छ । त्यसो नभएकोले कार्यन्वयन हुन सकेन । पोलिसी कन्सिस्टेन्ट किसानको उद्योग एकदुई पोलिसी कन्सिस्टेन्ट हुनुपर्छ । क्लियर्ली अगाडि बढ्नु पर्छ । जसरी राजनीतिमा कृषि अर्थशास्त्रको विद्यावारिधी गरेको हुँ । गरिव देशका किसानहरुले आर्थिक रुपमा चिनले एक्सपोर्ट गर्न बन्द गर्न थाल्यो । ४ वटा ग्राफ गरेको छु धेरै जसको अनुहार कृषिको इन्पुटभन्दा आउटपुट पहिले घरायसी लेवर प्रयोग गरेर सस्टेन थिए । किसानहरु खेतीबाट यथेष्ट हाम्रो जस्तो देशमा कृषि मात्र नभएर युवाहरु पनि बढ्दै आयो । नेपाल, पाकिस्तान, भुटान श्रीलंका २ हेक्टर जमीनको अरु देशको जस्तो १० औं हेक्टर जमीन छैन । किसान संगठन र सरकारको कम्वाइन कमिटमेन्ट चाहिन्छ । सपना देख्नु पर्छ र सपनामा पुग्न रोडम्याप बनाउनु पर्छ । कर्म नगरिकन अघि बढ्न सकिदैन । एउटा कुरा गर्नु भन्नेमा फरक छ । अहिले पनि सानो तिनो कुरा अलमिलनु पर्छ । १० वटा काम अल्झिनु पुग्यो भने २ वटा काम पनि गर्न सक्दैनौं । कृषिमा अहिले रसायनिक मलको एकदम जटिल मोडमा छौं । १३ सय वानथर्ड चीन ५ वटा ठूला देशका मल कारखाना इन्धनको मूल्य बढेर डेढ लाख मेट्रिक टन यसबाट साना किसानहरु थाइल्याण्डको धानको उत्पादन घट्ने, अर्को साल खाद्यान्नको १८,२० प्रतिशत मूल्य बढ्ने अनुमान छ । मल ल्याउने दिनहुँ प्रयास गरेका छौं । धान गहुँमा मलको म्याद थपिएन । किसानहरुलाई थाहा हुँदैन । त्यसैले मिडिया मार्फत सार्वजनिक नै गऱ्यौं ।

ओपन बोर्डर भएको देशहरुमा श्रम बजारमा अप्ठेरो पर्छ । व्यापार कर नीतिमा हामी आफ्नै तालमेल मिल्दैन । जोन थप्न माछे र वजेट थप्नु पर्छ । २ वटा जिल्लामा मानव संशाधन नै छैन । एकवटा जोनमा २५० जना चाहिन्छ । रिसोर्सहरु पनि चाहिन्छ । एडीएस रिभ्युको अवस्थामा छ । जिएमओ कुरा क्याविनेट छकि, संसदमा गएको छ । नियमावाली बनाईसकेको छैन । पेश गर्दा महिनौं सम्म होल्ड हुन्छ । जिएमओ निषेध नै गर्ने भन्ने भन्दा पनि नियमन गर्नु भन्ने हो । अमेरिका अष्ट्रेलियाबाट आउने बालीको लागि मेकानिज्म नै बनाउनु पर्छ । स्वादमा समेत फरक हुन्छ । दानामा १५,२० वर्षदेखि रेगुलेट गर्न पहिलेका ऐन बनाउनु पर्छ । कृषिको भन्दा मेरो मकै राम्रो भन्ने छ । अन्तर्राष्ट्रिय बजार देशमा हाइब्रिडमा जान समस्या पर्दैन । जिएमओ रेगुलेट गर्नुपर्छ ब्राजिल, अमेरिका २ वर्ष कमिटमेन्ट गर्नु र त्यसको ईमान्दार भएर गर्नु सकिन्छ । विषयगत नीतिमा समस्या हुँदैन । नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानमा ओपन फिडव्याक नार्क डिनको धारणा ठिक्कै विपरित छ । एकातिरबाट गर अर्कोतिर नगर भन्छन् भने कुन ठीक, कुन बेठिक भनेर छलफल गरायो भने ठीक ठाउँमा आउँछ । ब्यूरोक्रेसीको सिस्टम नै त्यस्तै छ । एउटा कोठाबाट अर्को कोठामा गयो भने टाउको दुख्छ । धेरै ठाउँमा काम गऱ्यो भने सिक्दै सिक्दैन र अनुदान रेगुलेट गर्नुपर्छ परिमार्जन पेश भन्दा पनि प्रदेशमा पनि गएको छ । मिसयुज गर्नेलाई रिटर्न नै गर्नुपर्छ ट्रष्ट विल्डिङ्गको मानिसमा विकृति पनि छ । उन्नति तर आत्मनिर्भरता राष्ट्रमा वटबाट ५ वटामा बढाउने भन्ने छ । कार्यन्वयनमा गएपछि ६० प्रतिशत गर्नु सक्यो । हस्तक्षेप गर्न नहुने तालिम लिनु पर्ने नेतृत्वले सही निर्णय गरेन भने रेगुलेट हुने छैन । ल्याएको पैसा पनि खर्च गर्न सक्दैनौं । साना साना कुरामा पनि सुधार गर्नुपर्छ । काम गर्ने मोडालिटीमा मुलुकलाई लानु पर्छ । मुलुकमा धान्ने कृषि नै हो । बीउको सिस्टममा आजभन्दा १०/१२ वर्ष अघि राम्रो थियो भन्छन् । भारतबाट बीउ ल्याउँछन् । कसले ल्याउछन् ? थाहा हुँदैन । देशमा ३ तहको सरकार छ । संविधानमा किसानको अधिकारको कुरा ग्रामीण परिवेशमा बस्ने किसानहरुको अवस्था जटिल छ । किसानको अधिकार र खाद्य सुरक्षाको कुरा ग्यारेन्टी गरिनु पर्छ । भेद्भाव गर्नु हुन्न भन्ने कुरा ग्यारेन्टी गरिनु पर्छ । खाद्य सम्बन्धी हक उपभोक्ताको हक अधिकार लेख्दै जाने हुन् धानमा २४ सय हेक्टरमा कृषि भुमि सुधार नीति बजार मूल्य निश्चित प्राकृतिक स्रोत साधान आर्थिक उन्नती आत्मनिभरता र राष्ट्रिय कार्यमा लगानी गर्नु पर्छ । मानिसमा विकृति पनि छ । नीति जतिसुकै बनाएपनि व्यवहारमा गएनभने आगाडि बढ्न सकदैन ।

नमिल्ने कुरालाई भन्नुपर्छ । कृषि क्षेत्रलाई कृषि मन्त्रालयले डोऱ्याएर मात्र हुँदैन । श्रीलंका हेरे हुन्छ । प्रत्येक ६ महिना हामीसँग छैन । दस्तावेज भने सपना हो नि, राम्रो गर्न कल्पना राम्रो गर्नु पर्छ । अर्ब पति हुने चिट्ठा काट्नै पर्छ र ? अब निर्माण सँग जानु पर्छ । छलफलहरु गरेन, परियोजना खर्च खर्च हुनै सकेन भने विकास पनि हुन सक्दैन । परिवर्तनहरु हुन् भन्ने कुरा स्वीकार गर्न सकेने भने कुनै पनि कुराहरु अगाडि बढाउन सक्दैन ।

संयुक्त राष्ट्र संघीय कृषि संगठनबाट अमन श्रेष्ठले सातै प्रदेशको ७५३ वटै पालिकाहरुमा पुगेर काम गर्न लागिरहेको बताउँदै नेपालको कृषिलाई महत्वका साथ हेरिरहेको बताउनु भयो । संगठनको तर्फबाट आउदा दिनहरुमा नेपाल सरकार लगायत सरोकारवाला विभिन्न संघ संगठनसँग मिलेर काम गर्ने बताउनु भयो । अन्तराष्ट्रिय कृषि विकास कोषबाट सञ्जिव श्रेष्ठले ५ वटा प्रदेशमा ५० वटा सामुदाय स्तरको कार्यक्रम बनाउने योजना रहेको र १० वटा कार्यक्रम कार्यन्वयनमा आएको बताउनु भयो ।

युरोपियन युनियनका कृषि सह-संयोजक बद्री बस्ताकोटीले नीतिगत रुपमा नेपाल सरकारलाई सहयोग पुऱ्याईरहेको बताउँदै कृषिको लागि आवश्यक सफ्टवयर विकासको काम गरिरहेको बताउँनु भयो । उहाँले किसान सूचीकरण, मूल्य श्रँखला, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्ने काम गरिरहेको र नेपाल सरकार र यूरोपियन यूनियन बिच छलफल भईरहेको पनि बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय भूमि आयोगका उपाध्यक्ष तथा अखिल नेपाल किसान महांसघका सचिव, संगठन विभाग प्रमुख नहेन्द्र खड्काले एडीएसले विदेशी लगानी, भूमि बैंक, जिएमओ, कन्ट्याक्ट फार्मिङ्गको निषेध गरेको बताउँदै चोर बाटोबाट घुसाएर एडीएसको मर्म विपरित किसान विरोधी तत्वहरुले काम गरिएको बताउनु भयो । खड्काले एडीएस अन्तर्गत विभिन्न प्रकारको आयोजनाहरुमा किसान सञ्जालको सहभागीता सुनिश्चितता गरिएकोमा अहिले सम्म वेवास्ता गरिरहेको पनि बताउनु भयो । जसको कारण धेरै आयोजनाहरु किसानको सहभागीता विना, असफल हुने अवस्थामा पुगेको छ ।

जेसँग मिलेर गर्नु पर्ने हो एडीएसमा धेरै सकारात्मक कुराहरु छन् ।

कार्यक्रममा संयुक्त राष्ट्र संघको किसानको अधिकारका सम्बन्धी कार्यपत्र लाभिया क्याम्पासिनाका युवा नेता प्रमेश पोखरेलले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नु भएको थियो ।

किसानको हित विपरित ३ वटा काला कानुनहरु ल्याए : उपाध्यक्ष खड्का

काठमाडौं पुस २ राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघले संस्थाको आठौं सार्वजनिक लेखाजोखा, बागबजारस्थित होटल हार्दिकमा एक कार्यक्रमका बीच सार्वजनिक गरेको छ ।

उक्त अवसरमा राष्ट्रिय भूमि आयोगका उपाध्यक्ष तथा अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का सचिव, संगठन विभाग प्रमुख राष्ट्रिय किसान सञ्जालका संयोजक त्यस कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि नहेन्द्र खड्काले कृषि विकास रणनीति एउटा कोठामा सीमित हुन पुगेको बताउँदै आफु सरकारी निकायमा भएर पनि बोल्नु पर्ने वाध्य बनाएको बताउनु भयो । २० वर्षे कृषि विकास रणनीतिमा थुप्रै सकारात्मक पक्ष किसानको हितमा भएको र त्यसको कार्यन्वयन पक्षमा आनाकानी गरिरहेको बताउनु भयो ।

एडीयसमा भएको सकारात्मक पक्षलाई कार्यन्वयन गर्न जोडदिनु पर्ने बताउँदै कृषिमा दिने अनुदान तल्लो तहसम्म पुऱ्याउनु पर्ने बताउनु भयो ।

खड्काले राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघले १ लाख भन्दा बढी सदस्य र करोडौंका वजेट पेश गर्न सक्ने क्षमता बनिसकेकोमा अझै धेरै काम गर्नुपर्ने र सफल संस्थाको रुपमा स्थापित भएको बताउनु भयो । कृषक समूह महासंघ एउटा बलियो संस्थाको रुपमा स्थापित भईसकेको छ । साना किसान, भूमिहीन, दलित परिवार र किसानहरुको पक्षमा निरन्तर आवाज उठाउदै आएको छुटै गैह्र-राजनीतिक संस्थाको रुपमा स्थापित भएको संस्था भएकोले सरकार कुन पार्टीको बन्छ भन्ने कुरा हेक्का नराखी किसानहरुको पक्षमा आवाज उठाइरहन आग्रह गर्नु भयो ।

खड्काले सरकारले साना किसानको हित विपरित एडीयसले निषेध गरेको भूमि बैंक, करार खेती, जिएमओ, विदेशी लगानी जस्ता ३ वटा काला कानुनहरुको ल्याएको कारण साना तथा भूमिहीन किसानहरुलाई विस्थापित गर्नसक्ने प्रति सचेत रहन आग्रह गर्नु भएको छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका उपाध्यक्ष प्रा.डा.केशव खड्काले किसानको मुद्दा राम्रोसँग लिएर गएको खण्डमा सहयोगी हातहरुको कमी नहुने बताउनु भयो । खड्काले हालै नेपालको विद्युतमा सरप्लस भईरहेको छ । २० लाख युनिटमा १५ लाख युनिट खपत भएको र ५ लाख युनिट खेरा गईरहेकोले किसानले सहुतियत दरमा विद्युत उपयोग गर्न पाउनु पर्ने बताउनु भयो । साथै खड्काले बैंकहरुले कृषि ऋण दिन २ महिनादेखि बन्द गरिएको बताउँनु भयो ।

राष्ट्रिय समावेशी आयोगका अध्यक्ष हरिदत्त जोशीले धेरै कुराहरु संविधानमा मौलिक हकको रुपमा स्थापित भएकोले आयोगको तर्फबाट पिछडिएको लक्षित वर्गलाई सहयोग गर्न तयार रहेको बताउनु भयो । जोशीले भन्नु भयो, नीतिगत रुपमा समावेशी आयोग तपाईहरुको साथमा छौं । लक्षित वर्गसम्म पुग्न कृषि कानुनै छैन । हामी लक्षित वर्गको हितमा काम गर्छौं । यस्ता विषयमा किसान आयोगसँग कुरा गरेका छौं । सरकारले किसानको हित विपरित काम गरे मानव अधिकार उल्लंघन गरेको ठहर

हुन्छ । मुद्दा चलाउने अधिकार आयोगसँग रहेको बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय सिँचाई तथा जल उपभोक्ता महासंघका अध्यक्ष गजाधर यादवले बजारीकरणलाई बढी जोड दिएर कार्यक्रमहरु गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिँदै सामूहिक खेतीमा जोड दिन आग्रह गर्नु भयो । महासंघले खेरा गईरहेको बगरलाई खेतीको लागि प्रयोग आफूहरु लागि परेको बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय किसान आयोगका सदस्य टेकबहादुर बोगटीले राष्ट्रिय किसान आयोगले सरकारलाई धेरै पटक लिपिवद्ध रुपमा सुझावहरु दिएपनि कार्यन्वयन गर्ने पक्षमा जोड नदिएको प्रति चिन्ता व्यक्त गर्नु भयो । किसानको हितमा काम गर्न राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघसँग मिलेर काम गर्ने बताउनु भयो । साथै कोभिड जस्ता महामारीको बेलामा किसानहरुले उत्पादन गरेको वस्तु बजारसम्म ल्याउन नपाउँदा आयोगको तर्फबाट भूमिका खेलेको बताउँदै कृषि कानुन बन्नु पर्ने कुरामा जोड दिनुभयो ।

राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका पूर्व अध्यक्ष तथा खाद्यका लागि कृषि अभियानका अध्यक्ष अभियन्ता उद्धव अधिकारीले महासंघलाई अझै राम्रो बनाउन संस्थागत रुपमा ७५३ वटै पालिकासम्म पुगेर काम गर्नुपर्ने बताउनु भयो । अधिकारीले महासंघ गैह्र-नाफामूलक संस्था भएकोले उद्देश्यसँग मेलखाने गरि कार्यक्रम गर्न सुझाव दिए । संस्थाको उद्देश्य अनुसार सदस्यहरुको हितको लागि आन्तरिक क्षमताको विकास गर्दै आगाडि बढ्नु पर्ने बताउनु भयो । संस्थाको लेखा समिति संयोजक, लेखापरिक्षक रामप्रसाद खनालले सामान्य भरपाई गर्ने परम्पराबाट माथि उठेर लेखा प्रणालीको मापदण्डमा पुग्ने पद्धितीको विकास गर्नुपर्ने बताउनु भयो ।

कार्यक्रममा महासंघका सिराहा भगवानपुर संयोजक उषा कर्णले महासंघमा सहभागी भएर आफ्नो लागि अरुको जीवनस्तर उठाउन पाउँदा खुशी लागेको बताउनु भयो । कर्णले स्थानीय रुपमा दलित र भूमिहीन किसानको पक्षमा, जीविकोपार्जनको क्षेत्रमा सहजताको काम गर्न पाउँदा आफूलाई गर्व लागेको बताउनु भयो । कार्यक्रममा महासंघका उपाध्यक्ष पञ्चकाजी श्रेष्ठले कार्यपत्र पस्तुत गर्नु भएको थियो ।

कार्यक्रमको सञ्चालन महासचिव रिता वस्ताकोटी र अध्यक्षता महासंघका अध्यक्ष नवराज बस्नेतले गर्नु भएको थियो ।

चितवनका बाँदरझुलाबासीहरु लालपुर्जा माग्न माइतीघर मण्डलामा

धनबहादुर मगर

काठमाडौं पुस ४ को चिसो मौसमलाई वेवास्ता गर्दै चितवन बाँदरझुलाबाट आएका बाँदरझुलावासीहरु साना-साना बालबच्चा बोकेर लालपुर्जाको पाउनु पर्ने माग राख्दै माइतिघर मण्डलामा धर्ना बस्न आईपुगेका छन् । बाँदरझुला संघर्ष समितिले गरेको उक्त भुतपुर्व सेना र उनीहरुका परिवारहरुलाई त्यहाँ लगेर वस्ती बसासेलको उनीहरुको भनाई रहेको छ । "चाहिनेबेला भाँडो नचाहिने बेला ठाडो"को व्यवहार तत्कालीन सरकारदेखि वर्तमान सरकारसम्मले गरेको आरोप उनीहरुको छ । सहभागीहरुको अनुसार बाँदरझुलामा वस्ती बसीसकेको पछि राष्ट्रिय निकुञ्जको नाममा दुखः दिईरहेको गुनासो

कार्यक्रममा समितिका तर्फबाट लालपुर्जा प्राप्ति आन्दोलनको शुरुवात गर्न आएको सहभागीहरुले बताइएको छ ।

राष्ट्रिय निकुञ्जको नाममा माडी नगरपालिका ९ अन्तर्गत पर्ने उक्त क्षेत्रमा धेरैवर्ष देखि त्यहाँका जनताले धेरै समस्याहरु भोग्दै आएको बताइएको छ । उनीहरुले बाँदरझुला मानवीय वस्ती र निकुञ्जको सिमाङकन गर्न आग्रह गरेको छ । मौलिक हक, भूमिको हक खोई ?? सरकारले मेरो घरमा आगो लगाइदिन्छ, न घर छ, जमीन न, बल प्रयोग गरेर भगाईदिन्छ जस्ता नाराहरु लेखेका प्लेकार्ड बोकेका चितवनका बाँदरझुलावासीहरु यतिबेला धर्नामा सहभागी भएका छन् ।

नेपाल र भारतको सीमाना जोडिएको उक्त क्षेत्रमा २०१८ सालमा सीमा रक्षा होस् भनेर पोखेका छन् । बाँदरझुला लालपुर्जा प्राप्ति आन्दोलन संघर्ष समितिका अनुसार लालपुर्जा प्राप्त नगरेसम्म संघर्ष गर्ने बताइएको छ ।

कार्यक्रममा सहभागीहरुका अनुसार बाँदरझुलाबासीले नेपालको नागरिक भन्ने कुनै अधिकार नपाएको, २०१८ सालदेखि बसोवास गर्दै आएको, त्यहाँको भूमिको लालपुर्जा नपाएको, हामीलाई मायाँ गर्न सिक्नु, मेरो भविष्यभन्दा भावी पीढीँ मेरो छोराछोरीले सुखः पाओस् भनेर संघर्ष गर्न आएको बताइएको छ । हामी नागरिकहरुको अधिकार रक्षा गर भनेर सरकारसँग भूमिको लालपुर्जा माग्ने आएका छौं सहभागीहरुले बताईको छ ।

करिव ७०० घरधुरी रहेको, १६०० जनसंख्या भएको बाँदरझुलाका जनताले २०४७ सालदेखि धुरी कर पनि तिर्दै आएको बताएको छ ।

समाजवादी अर्थतन्त्रको मूल आधार कृषि

काठमाडौं पुस १४ राष्ट्रिय किसान सञ्जाल, राष्ट्रिय कार्यन्वयन समितिको आयोजनामा “स्थानीय र संघीय सरकारसँग नीतिगत छलफल” विषयक कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका अध्यक्ष बलराम बासकोटाले दलाल पुँजीले कतिसम्म खेल्न सक्ने हाम्रो नियती त्यही हो । मलको बारेमा पहिलेनै छलफल भएको थियो । अब रसायनिक मलको विकल्प खोज्नु पर्ने भनेको थियो । कृषि मन्त्रालयको अधिकारीहरुले रसायनिक मलको विकल्प छैन भनेर भन्नुभयो । उनीहरुको हिसाबमा बंगलादेशमा रसायनिक मल कारखाना बनाउनु पर्ने भन्ने थियो । हामीले विरोध गऱ्यौं ।

कुनै व्यक्तिहरु नेताको पछि लाग्ने हो । हामी कसैको दास पनि होइन । त्यस्तै परिवेशमा हुर्केको हामी भूमि बैंक, गुठी विधेयक, विदेशी लगानी जस्ता ३ वटा जनविरोधी काम भयो हामीसँग खेतीबाली लगाउने ज्ञान पनि छ । हाम्रा बा आमाले काक्रो खाएपछि बीउ भित्तामा टाँस है भनेको हुन्थ्यो । दुईतिहाईको बहुमत सरकार थियो । केपी ओलीले आफ्नै पार्टीलाई टुक्र्याई दिनु भयो । लोकतन्त्र संकटमा परेको हुन्छ । त्यो लोकतन्त्र बचाउने र राष्ट्रिय आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र बताउनु भनेको कृषि नै हो । हामी जो कृषि क्षेत्रमा लगनशील प्रयत्नशील छौं । राष्ट्रिय किसान आयोग किसानहरुको रगत र पसिनाबाट बनेको हो । आयोग विघटन गर भनेको छु । आयोग एउटा गुटको लागि प्रयोग हुन पाउँदैन भनेको छु । मन्त्रीले मानिरहेको छैन । अहिलेको प्राङ्गारिक मलको अभियान चाल्ने र रसायनिक मलको अभाव हुन नदिने कदमहरु सरकारले गर्नु पर्छ । इजरायली कृषि प्रकृतिलाई कुल्चेर गरेको कृषि प्रति असहमत राख्ने मान्छे म । बादल भित्र पनि चाँदीको घेरा हुन्छ भने झैं त्यो जनताको हितमा छैन । इजरायली कृषि मुनाफ खोरहरुलाई टेवा पुग्ने करपोरेट भएको छ । लाभिया क्याम्पासिनाका युवा नेता प्रमेश पोखरेल करपोरेट कृषिको बढ्दो हस्तक्षेत भएको कारण नेपाली कृषिमा असर गर्नसक्ने बताउनु भयो । दीर्घकालीन रुपमा रसायनिक मलका र परनिर्भरता कम गर्न विकल्प खोज्नु पर्छ । विकल्प भनेको देश सुहाउँदो, पारिवारिक कृषि, प्राङ्गारिक प्रोत्साहन हुनुपर्ने बताउनु भयो । प्राङ्गारिक मलको हदसम्मको समस्या

संयुक्त राष्ट्र संघले अन्तर्राष्ट्रिय किसान आन्दोलनको पक्षमा महत्वपुर्ण अधिकारको घोषणा पत्र जारि गरेको छ । किसानलाई हिंसा गर्ने, हेर्प्ने, अधिकारबाट बञ्चित गर्ने प्रावधान नेपालको सरकारले खारेज गरी राष्ट्र संघको किसान सम्बन्धी घोषणा पत्रलाई कानूनको रुपमा पारित गर्न आग्रह गर्दछु ।

समाधान गर्न । लाभिया क्याम्पासिनाले पर्यावरणीय कृषिलाई रोजेको बताउनु भयो । हामीले त्यसलाई खाद्य सम्प्रभुक्ताको आधार मानेको छ । यो प्राकृतिक सन्तुलन कायम गरिने कृषि हो । यो सञ्जालको बलमा स्थापित गरेको मौलिक हक र समाजवाद तर्फको बाटोलाई दिशा निर्देश गरेको छ । खाद्य सम्प्रभुत्ता र पर्यावरणीय चक्रलाई जोडिदिनु पर्छ ।

हालै संयुक्त राष्ट्र संघले अन्तर्राष्ट्रिय किसान आन्दोलनको पक्षमा महत्वपुर्ण अधिकारको घोषणा पत्र जारि गरेको छ । किसानलाई हिंसा गर्ने, हेर्प्ने, अधिकारबाट बञ्चित गर्ने प्रावधान नेपालको सरकारले खारेज गरी राष्ट्र संघको किसान सम्बन्धी घोषणा पत्रलाई कानूनको रुपमा पारित गर्न आग्रह गर्दछु ।

समृद्धिको कुरालाई कृषिसँग जोड्न र देशलाई रुपान्तरण गर्न मोहीलाई उठाउनु पर्छ । देशमै केही गर्छु भन्ने युवाहरुलाई यही बसेर काम गर्ने वातावरण सिर्जना गर्न सक्नु पर्छ ।

कृषि प्रसार, बजारीकरणका गर्न सरकारले व्यवस्था गरिनु पर्छ । मूल्य निर्धारण गर्ने र बजारीकरण गर्ने हो भने सहज बन्दै जान्छ । नेपाल किसान संघको सभापति भानुभक्त सिग्देलले कृषिको माध्यमबाट देशको समृद्धि ल्याउने कृषि क्षेत्रलाई अघि नसार्दा सम्म सम्भव नहुने बताउनु भयो ।

कृषि सामाग्री कम्पनीका कार्यकारी निर्देशन नेत्र भण्डारी बहादुर भण्डारीले कम्पनीलाई अघि बढाउन नीतिगत रुपमा समस्या परिरहेको बताउनु भएको छ ।

भण्डारीले कम्पनीले उल्लेख्य घाटा खाईरहनु परेको र कर्मचारी दरवन्दी र मल ल्याउन टेण्डर प्रक्रिया बढाई रहँदा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको मुद्दा समेत खेपिरहनु परेको बताउनु भयो । समयमा नै नीतिगत कुराहरु अघि बढाउन ढिलाई भइरहेकोले कम्पनीले कम्पनी घाटामा गएको र किसानलाई सेवा दिन असमर्थ जस्तै हुन परिरहेको बताउँदैन । आउने मलहरु प्रक्रिया अनुसार भईरहेकाले मलको समस्या हल हुँदै जाने पनि बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय कृषि सहकारी संघका अध्यक्ष खेमबहादुर पाठकले किसानले पैसा तिरेर मल बिउविजन खोज्दा पनि पाउन नसक्ने अवस्था आएको बताउनु भएको छ । सरकारले मल ल्याउन वैकल्पिक व्यवस्था गर्नु पर्ने बताउँदै भारत र बंगलादेशको मात्र भरपर्नु नहुने बताउनु भयो ।

कृषि विकास मन्त्रालयका सहसचिव राजेन्द्र मिश्र पालिकामा किसानलाई चाहिने पूर्वाधार

विकास, कृषि उत्पादन सामाग्री, गुणस्तरीय बिउविजन, वेर्ना उत्पादन गर्ने व्यवस्था गरेको बताउँदै भण्डारण गर्ने गोदामहरु प्रदेशस्तरमा हुन लगोको बताउनु भयो । ताकि किसानहरुको उत्पादन अन्न किनेर वितरण गर्न सकियोस् ।

मिश्रले स्थानीय तहमा सुविधा सम्पन्न बनाउन ५ वर्ष भित्र पूर्णता दिनुपर्छ भनेर भनेर किसान सूचिकरण अभियान, सूचनाको प्रभावलाई सुदृढ गर्न लागिरहेको बताउनु भयो ।

स्थानीय तहले ५ वर्षको अन्तरालमा असल कृषि अभ्यास अन्तर्गत कृषि विकासमा धेरै राम्रो काम गरेका छन् ।

मलको बारेमा हामी अत्यन्तै गम्भीर छौं । खरिद प्रक्रिया निकै लामो छ । शुरुदेखि अन्तिमसम्म यहाँ आइपुग्न २२६ दिन लाग्छ ।

खेती परम्परागत होइन व्यापार हो । हामीले सफल फ्रेम वर्क तयार गर्नुपर्छ । अब व्यापार घाटा कसैले थेग्न सक्दैन । संघीय र प्रदेश सरकारमार्फत प्रयास गरिरहेका छौं । स्थानीय तहमा जहाँ जहाँ समस्या छन् । त्यहाँ त्यहाँ सहयोग गर्न तयार छौं । ऋण कार्यक्रम कृषि विकास बैक मार्फत गरेका छौं । चक्लावन्दी कार्यक्रम, विमा कार्यक्रम र नीतिगत रुपमा हामीले चक्लावन्दी कार्यलाई प्रवर्द्धन गर्नमा लागेका छौं । प्राङ्गारिक खेतीको सुधार भनेको पालन हो । सुदृढीकरण गर्न पशुपालन गर्नु पर्छ । जलवायू परिवर्तन र सूचना प्रणालीमा हामी चुक्यो । यसलाई हामी सुधार गर्ने पर्यासमा छौं । उत्पादित किसानहरु धेरै मारमा छन् । राज्यले सहयोग गर्ने कुरामा छलफल भएको छ । कानूनी अड्चन घटाउने प्रयासमा लागेका छौं । बैंकबाट कर्जा र धितो नियमनको नीति बनाउने लागि रहेका छौं । कृषि कर्जालाई स्थानीय रुपमा सहकारी मार्फत लिनुपर्ने नीति बनाउन लागिएको छ । हालसम्म ७० अर्ब लगानी कृषिमा परेको छ । कार्यन्वयनमा गर्दा हामी फीतलो छ । माटोले अन्याय गर्दैन । न्याय नै गर्छन । कार्यन्वयनको पाटोमा गुणस्तरीय बन्ने सकेन । कृषिका समस्याहरु स्थानीय तहबाटै सम्वोधन गर्न सकोस् भन्न चाहन्छु ।

रसायनिक मलमा १२ अर्बबाट १५ अर्ब वजेट विनियोजन गर्ने भएको छ ।

बाग्लुङ जिल्ला ताराखोला गाउँपालिका प्रमुख पकाश घर्ती मगरले किसानले २५ हजार अनुदान लिनुको लागि कृषि विकास कार्यालयमा

अखिल नेपाल कुखुरा पालक व्यवसायी संघका अध्यक्ष गणेश कुँवर जमीनको खण्डीकरण भनिरहेको बेलामा कुखुरा पालन गर्ने किसानहरु वेहाल भइरहेको बताउनु भयो । २० रुपैयाँ प्रति किलो घाटा खाएर बजारमा पठाउनु पर्ने अवस्था आएको छ ।

धाउनु पर्ने अवस्थामा अन्तय गरेर स्थानीय स्तरमा नै किसानहरुको पहुँचलाई सरलीकृत गर्न लागि परेको बताउनु भयो । मगरले आफ्नो पालिकामा किसानको पहुँच बढ्दै गएको बताउँदै व्यवसायिक कृषि अलैँची ओखर, प्राङ्गारिका तरिकाले आलु उत्पादन भइरहेको बताउनु भयो । साथै कृषि अनुदान वास्तविक किसानसम्म पुऱ्याउन कठिनाई भइरहेको बताउनु भयो ।

लुम्बिनी गाउँपालिकाका प्रमुख बुद्धबहादुर बस्नेतले लामो संघर्ष प्रश्चात मुलुकमा परिवर्तन भएपछि कृषिमा सुधार आएको बताउनु भयो । आफ्नो पालिकामा गरेको कृषि सफलताका साथ अघि बढेको बताउँदै योजनावद्ध र परिमार्जित ढंगले गरिएको कृषि सफलतासम्म पुग्ने विश्वास आफूलाई भएको बताउनु भयो । बस्नेतले किसानले गरेको उत्पादन बजारको ग्यारेन्टी भने अझै सरकारले गर्न नसकेको पनि बताउनु भयो ।

कर्णाली प्रदेशका जुम्ला जिल्लाको चन्दननाथ नगरपालिका उपप्रमुख अप्सरादेवी न्यौपानेले देशमा संघीयता हुनु अघि पहुँचवाला किसानहरुलाई मात्र अनुदानमा पर्थ्यो । त्यस्ता समस्याहरु अन्त्य गर्न, स्थानीय रुपमा कृषिलाई आत्मनिर्भर बनाउन विभिन्न प्रकारका कृषि कार्यक्रमहरु अघि सारिएको बताउनु भयो । न्यौपानले प्रम कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाहरु पहुँचवालाको हातमा पर्ने गरेको बताउँदै पुँजीपतिहरुको मात्र हातमा परेको अवस्था रहेकोले वास्तविक किसानसम्म पुऱ्याउनु पर्ने कुरामा जोडदिनु भयो ।

अखिल नेपाल कुखुरा पालक व्यवसायी संघका अध्यक्ष गणेश कुँवर जमीनको खण्डीकरण भनिरहेको बेलामा कुखुरा पालन गर्ने किसानहरु वेहाल भइरहेको बताउनु भयो । २० रुपैयाँ प्रति किलो घाटा खाएर बजारमा पठाउनु पर्ने अवस्था आएको छ । नेपाल सरकारले अण्डा र मासुमा आत्मनिर्भर भयो घोषण गरेको छ । कुखुरालाई चाहिने दाना ९० प्रतिशत विदेशबाट आयत हुन्छ । हामीसँग थुप्रै कृषि वैज्ञानिकहरु छन् कुखुरा, गाईभैंसीलाई चाहिने वस्तुहरुको अनुसन्धान भएको छैन ।

कृषि व्यवसायी सरस्वती सुनुवारले कुखुरापालक किसानहरु मारमा पर्दै गइरहेको बताउँदैन । साना किसानहरुको हितमा सरकारले किसानमूखी कार्यक्रम ल्याउनु पर्ने बताउनु भयो । राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघको उपाध्यक्ष पञ्चकुमार श्रेष्ठले मलको अभाव क मगर्न भर्मी कम्पोष्ट बनाउने भन्न नीति छ । त्यसतर्फ जोडदिनु पर्ने सुझाव श्रेष्ठले दिनु भयो ।

खाद्य उत्पादक संघको अध्यक्ष अहत नारायण महत्तोले कृषि मन्त्रालयले समर्थन मूल्य तोके पनि मूल्य दलालको हातमा गएको बताउनु भयो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका केन्द्रीय सदस्य तथा सचिवालय सदस्य अमर बहादुर बोहोराले नेपाल कृषि प्रधान देश भनिए पनि मलको व्यवस्थापन हुन नसकेको बताउँदै मल बनाउने व्यवस्था आफ्नै देशमा हुनु पर्ने बताउनु भएको छ । विदेशबाट मल ल्याउन बन्द गराउनु पर्छ ।

कार्यक्रमको औचित्यताता सहित, राष्ट्रिय किसान संञ्जालका संयोजक, राष्टिय भूमि आयोगका उपाध्यक्ष, अखिल नेपाल किसान महासंघका सचिव तथा संगठन विभाग प्रमुख नहेन्द्र खड्काले गर्नु भएको थियो ।

जिटुजी प्रक्रियाबाटै मल ल्याउँछु : मन्त्री यादव

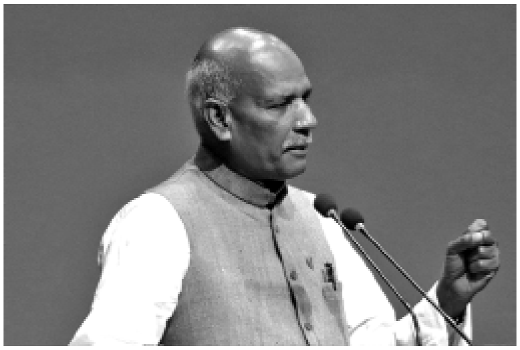

काठमाडौं पुस १४ राष्ट्रिय किसान सञ्जालका राष्ट्रिय कार्यन्वयन समितिको आयोजनामा "स्थानीय र संघीय सरकारसँग नीतिगत छलफल" विषयक कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

उक्त छलफल कार्यक्रममा कृषि सामाग्री कम्पनीका कार्यकारी निर्देशन नेत्र भण्डारी बहादुर भण्डारीले बताइएको छ । गतवर्ष ३२ जना नयाँ अधिकृत दरवन्दी खोलिएकोमा मुद्दा परेर स्थगित भएको जानकारी गराईको, ३५ वर्ष पुगेको कर्मचारीले काम गर्न नपाउने भएको । ३५ वर्षको उमेर हदको सिमाको कारण दरवन्दी खाली रहेको, अहिले गहिरिएर हेर्दा जटिल किसिमको समस्या रहेको छ । मुद्दा परेकोले खुला आउन नसकेको अवस्था छ ।

मलको विवतरण र आयत २०७३/०७४ मा २ लाख ७४ हजार मेट्रिक टन ल्याएको, ०७६/०७७ मा २ लाख ५७ हजार, २ लाख ७३ हजार, २ लाख ३४ हजार मेट्रिक टन खरिदको व्यवस्था मिलाईको, जम्मा ५६ हजार ४ सय ६५ मेटिक टन प्राप्त भएको छ । अघिल्लो वर्षको ८१ हजार ४ सय ६ मेट्रिक टन र साउन पछि ६१ हजार मेट्रिक टन ०७६/०७७ सालमा कृषि सामाग्री कम्पनी ५ सय ७१ मेट्रिक टन गहुँको बीउ जोगाउन सफल भयौं । गतवर्ष उपचार गर्न राखेको बीउ उपचार नगरिएको हुनाले उल्लेख्य घाटा खानु पर्‍यो । बीउ उत्पादनको क्षेत्र जोखिम छ । हामीले थोरैभए पनि सरकारी नियमहरु पालना गर्नुपर्छ । स्थानीय स्तरमा टेण्डर निकालेर जान पाउँदैन । किन भनेर हामीले घटाएर दिन सक्दैन । टेण्डरमा भाग लिएका बिक्रेताहरुलाई ६ प्रतिशत कमीशन बढायौं । त्यो दिदा पनि कहाँ बढी पाइन्छ त्यहाँ जाने गरिएको हुन्छ । निजी क्षेत्रले कर तिर्न पर्दैन हामीले कर तिर्नु पर्छ । बीउको कामगर्न कर्मचारी चाहियो । खरिद ऐन र निजी क्षेत्रसँग प्रतिस्पर्धा गर्न सक्दैन । धेरै भएको ठाउँमा थेरै भएको ठाउँमा मलै नपाउने । कम स्थानीय स्तरमा मन्त्रालयमा समीक्षा भईरहेको छ । एकद्धार प्रणालीमा मलको समस्या समाधान हुनुपर्छ । हरेक सिजनमा डेढ महिनादेखि वितरण गर्ने भनिएकोमा भारतीय सरकारले स्वीकृत गरिएको छैन । जसको कारण ढिलो भइरहेको छ । चीनको उत्पादनको लागि पनि क्यूमा लाग्नु पर्ने भयो । खरिद प्रक्रिया त निस्चित गरेको छ । ठेकदारले पनि २८ लाख २४ हजार डलर क्षेति भएको छ । १ लाख १५ हजार भनेको बैशाखसम्मको लागि हो । १ लाख १५ हजार मेट्रिक टनमा ३ हजार मेट्रिक टन थोरै भएपनि किसानमा माग घटाउने योजनामा लागेको छ । बाँकी मल १५ हजार मेट्रिक ट्रन नीतिको कारण सिगाच्छेमा ल्याएको मल जुन फ्याक्ट्रीबाट ल्याएका थिए त्यही फ्याक्ट्रीमा पुऱ्यायो । कृषि सामाग्री कम्पनीले प्रयोग गर्दा नेपालको सरकारलाई त्यस विषयमा चीनको नीतिले असर गर्छ भनेको र जानकारी गराएको थियौं ।

हाल मौजाद रहेको २ सय ९८ टन डिएपी ९१९ मा सम्झौता गरेको थियौं । अहिले ११५० डलर पुगेको छ । सरकारलाई आर्थिक भारतमा खरिद प्रकृयालाई समस्या छ ।

अहिले क्यासमा आधारित प्रतिस्पर्धा भएर त्यस्तो भयो भनिएको छ । डेढ वर्षको विचमा २१ पटकसम्म टेण्डर गर्नु पर्‍यौं । खरिद ऐन टेण्डर गर्दा लागत अनुमान गरिनौं भने । भित्र पर्ने भने रिटेण्डर गर्नु पर्दैन भनेर जिटुजी मार्फत मगाउन लागिएको हो । त्यो प्रक्रियामा जाँदा पनि ७ महिना लाग्छ । रिटेण्डर गरेको अवस्था हुनु हुँदैन ।

फाइनान्स गरेको पनि १४ महिना भयो । दुईवटा संस्थाले ११ गत वर्ष ११ अर्ब वजेट, विनियोजित भयो । इतिहासमै सबभन्दा बढी मल ल्याएको तर यो वर्ष १२ अर्ब विनियोजित भयो । गत वर्षको तुलनामा ९६ करोड नेपाल सरकारले वजेट बढायो । जटिल परिस्थिति हो । मूल्य वृद्धिको परिस्थितिले यो अवस्था आएको हो । अब कम मल र स्थानीय तहमा प्राङ्गारिक मल प्रयोग गर्ने । रसायनिक मल पनि सन्तुलित तहमा प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्छ ।

५ लाखमा १ लाख ३० हजार मेट्रिक टन आउने भयो । ५ लाख टन कृषि सामाग्री कम्पनी र साल्ट ट्रेडिङ्गको महालेखा परिक्षक आगामी आयकर नतिरेको भनेर ७१ साल देखिको चक्रवती व्याज सहित ८६ करोड तिर्नु परेको अवस्था छ । मलमा कर लाग्दैन भनेर टेण्डर

२ अर्व ८४ करोड रुपैया भारतमा छ । त्यही काम साल्ट ट्रेडिङ्ग कम्पनीलाई कर लाग्दैन । मैले बुझेको कुरा कृषि सामाग्री कम्पनीलाई सिध्याउने काम गरेको छ ।

मलको नितीगत समस्याको कारण खरिद प्रक्रिया अनुसार नै असार २२ गते मल ल्यायो । तर, अहिले दिनदिदै अख्तियार धाउनु परेको छ । प्रतिस्पर्धा संकुचन भएर अग्रनी आयकर लगायत नीतिगत समस्या ५ प्रतिशत नेपालीलाई, १ प्रतिशत विदेशी त प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्ने भयो । त्यही भएर ६ वटा कम्पनी कारवाहीमा परे । नेपाली कम्पनी आउनु असफल भयो । २१७ दिन सम्म प्रतिस्पर्धा गरेर मल ल्याउन मन्त्रालये देखि अर्थसम्म पुगेको छ । जवजस्त हामीले मल ल्याई रहेको छ ।

बंगलादेशबाट जिटुजी प्रक्रियाबाट मल ल्याउन एकदम सजिलो छ । विगतमा भारतबाट एकदम समस्या थियो ।

रसायनिक मल आदेश २०७३ गर्नुपर्ने छ। कारोवारको पारदर्शी रुपमा हेर्न सकिन्छ। शंका लागेमा हेर्न सकिन्छ ।

बिक्रेताहरुलाई विल काट्ने चाहिने यथेष्ठ खर्च दिएका छौं । आगामी वजेट मलखाद वितरण गर्न सबैसँग आग्रह गरिएको छ ।

अर्थ मन्त्रालय चिनीयाँ दुतावाससम्म जानु पर्ने हुन्छ। म मात्र गएर हुन्न नेपाललाई चाहिने ३० प्रतिशत मलमा जिटुजी गरेर ल्याउन सकिन्छ ।

नेपाल किसान संघको सभापति भानुभक्त सिग्देलले कृषिको माध्यमबाट देशको समृद्धि ल्याउने कृषि क्षेत्रलाई अघि नसार्दा सम्म सम्भव नहुने बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय कृषि सहकारी संघका अध्यक्ष खेमबहादुर पाठकले राष्ट्रिय कृषिको अनुदानमा मात्र ३८ खर्व हुन्छ। हाम्रो किसानले मल पैसा तिरेर मल किन्न भनेर पनि पाउँदैन । समयमा मल ल्याउने व्यवस्था गर्नुपर्‍यो। सिजनमा मल ल्याउने कुरा भयो। सरकारले सँधै समस्या भोग्नभन्दा वैकल्पिक व्यवस्था गर्नुपर्‍यो । भारत र बंगलादेश मात्र भर पर्नु भएन। कृषि सहकारीले मल वितरण गर्न झोलामा रहेको कृषि सहकारीले उतिनै मल पाउने र हामी ५ हजार सदस्य भएकाले उत्तिकै मल पाउने अवस्था छ । व्यापारीले व्यापारी मल चलाउने, लाइसेन्स हुनेसँग पैसा नुहने पैसा हुनेले मल नपाउने गरेको छ। जसले गर्दा पैसा हुने व्यापारीको हातमा मल पुग्ने गरेको छ ।

सहकारी र सरकारीको हामी एक अर्कालाई सहयोग गर्ने निकायमा छौं र सरकारलाई पनि समस्या छन् ।

बागलुङ जिल्ला ताराखोला गाउँपालिका प्रमुख प्रकाश घर्ती मगरले सरकारको कृषि क्षेत्रमा २५ हजार अनुदान लिनु पर्ने कृषि कार्यालयमा आउनु पर्ने अवस्था भएको छ । हामीले प्रत्यक्ष रुपमा किसानहरुसँग परिचित हुने अवसर पाएका छौं । ताराखोलामा घरमै गएर व्यापारीहरुले निर्यात गर्ने काम गरिएको छ। वालीलाई ७ सय रुपैयाँ ३ वटादेखि ६ सातवटा बँगुर भेडा, फार्म बाखापालन, अलैंचीको २५ लाख बीउ निकासी गरेको थियो । फलफूलमा किवीको बिरुवा रोपन कार्यक्रम गरेको छ। किवीको बगैंचा निर्माण गरेका छौं । हामीले ७ हजार बोट ओखर, किसानसँग कृषि कार्यक्रम हामीले स्थानीय तहमा सामान्य खाले कृषि केही पनि गर्न सकेका छैन । संघीय तहको गाउँ छोड्न प्रवृति बढेको छ त्यसको अन्त्य गर्न सरकारले नीति बनाउनु पर्छ।

हामीले खाली जग्गा भएकोलाई कृषि भूमि बैंकको रुपमा गाउँपालिको प्रति रोपनी २ हजारको दरले लिएर जमीनको व्यवस्थापन गर्ने गरेका थिए । करिब ५० देखि ६० रोपनी जमिनमा आलु खेती गर्ने लागेका छौं ।

सरकारको संघ प्रदेश स्थानीय निकायमा काम गरेको जोन, पकेट, व्लकमा काम गरेका छन् । स्मार्ट तहमा काम गरेका छौं। स्थानीय तहबाट ५ सय किसानलाई लग्ने सफल भएका छौं। एउटा पकेटमा १५० किसान सहभागी भएका छौं ।

वैकल्पिक मलको लागि नीतिगत रुपमा छलफल राखेका छौं। किसानहरुलाई सूचीकृत गर्नु मल आयत भइरहेको छ। मलको ग्यारेन्टी गर्ने मापदण्ड के ? किसानहरुलाई व्यवसायिक कसरी बनाउन सकिन्छ भनेर १ वटाबाट १० वटा र १० वटाबाट १०० वटा बाखा पाल्ने कसरी बनाउने। कृषि व्यवहारिक कृषि गर्ने खालको हुनुपर्छ ।

ताराखोलामा गरिएको कृषिमा रसायनिक मल हालिदैन आफैले उत्पादन गरेको मल हालिन्छ। रसायनिक मल नहालिए पनि कहिलै पनि उत्पादन घटेको छैन ।

लुम्बिनी गाउँपालिकाका प्रमुख बुद्धबहादुर बस्नेतले लामो संघर्ष प्रश्चात मुलुक परिवर्तन गरेका छौं। कृषि सामाग्री कम्पनीले मलाई के अनुभुति गरेका छौं । मुलुक परिवर्तन ठूलो संघर्ष गर्छौं। हामी जनप्रतिनिधीहरुले काम गर्ने तरिका नेपाल सरकारले ठूला ठूला लगानी गरेको छ। किसानहरुले सुझाव नपाउने अवस्था छ। सरकारको संघ प्रदेश स्थानीय निकायमा काम गरेको जोन, पकेट, व्लकमा काम गरेका छन् । स्मार्ट तहमा काम गरेका छौं। स्थानीय तहबाट ५ सय किसानलाई लग्ने सफल भएका छौं । एउटा पकेटमा १५० किसान सहभागी भएका छौं । हामीले किसानहरुलाई जागरुक त बनाएका छौं । मुख्य समस्या छ । किसानले उत्पादन गरेको वस्तुको बजारको ग्यारेन्टी गर्न सकेको छैन । किसानले उत्पादनको गरेको वस्तुको मूल्य सूचना थाहा हुँदैन । किसानबाट अनुदान भन्दा पनि हामीले गरेको काम गरेको ग्यारेन्टी गरिनु पर्छ। कोभिडको बेलामा बजारमा लान नसकेर किसानले क्यानका दूध, तरकारी नष्ट गरेको देखियो यो। नेपाल सरकारले अहिलेको किसानमा जागरण आएको छ। किसान हो आफ्नो हक हितको लागि जागरुक भएका छन् । हामी किसानको पक्षको काम गर्नुपर्छ भनेर लागेका छौं ।

कृषि मन्त्रालयका सहसचिव राजेन्द्र पाण्डेले नेपाली सभ्याताको शुरुवात भएको प्रदर्शनी कर्णाली प्रदेश जुम्ला जिल्ला चन्दननाथ नगरपालिका अप्सरा त्यौपाने जुम्लामा कृषिमा थुप्रै समस्याहरु भएको बताइन् । संघीयताको पहिलो अभ्यास गरेको छौं । पहुँचवाला किसानहरुले अनुदान मात्र अनुदान पाउँथ्यो । त्यहाँका किसानहरुले सिमी, स्याउ, ओखर, बेसार उत्पादनमा लागेन भनेर कार्यन्वयन गर्न समस्याको रुपमा राखेको छ। अहिले हिउँ परेको छ । अहिले सबै घरहरुमा ग्रीनहाउस दिएको छ । प्याकेज कार्यक्रमहरु रहेका छन् । जडीबुटीहरु संरक्षण गर्ने नीतिहरु बनाएका छौं । गरिब किसानहरु परनिर्भर बनाउन संघीय र स्थानीय सरकारको अनुदानमा भैंसी, बाखा, कुखुरा पालन गर्ने कार्यक्रम गरेको छौं । महिला किसानलाई आत्मनिर्भर बनाउने थप कार्यक्रम ल्याएका छौं । ढाका बनाउने कार्यक्रमहरु दिएका छौ । हिजोको अवस्थामा त्यस्तो अवस्था थिएन आज परिवर्तन भएको छ ।

समस्याको रुपमा बजार प्रमुख बन्न गएको र त्यसमा सरकारले उत्पादन गरेको वस्तुको व्यवस्थापन गर्न सकेको छैन । हामीले पनि जिम्मा लिनु पर्छ होला । बाली क्षेत्रको राहत दिन सकेको छैन । वास्तविक सहुलियत ऋण किसानले पाएको छैन ।

प्रम कृषि आधुनिकीकरण पहुँचवालाको हातपर्ने गरेको छ । गरिव किसानहरुको हातमा नपरेको र पूँजीपतिको मात्र हातमा परेको अवस्था छ। जंगल, जडीबुटी आर्थिक रुपमा कस्तो नीति बनाउने भन्ने भनेर लागेको छ। कृषि नीति कार्यन्वयन हुन सकेको छैन ।

स्याउ, सिमीको बजार व्यवस्थापन भएको छैन । प्रकृति प्रकोपले नष्ट भएको छ । सरकारले जिम्मा लिनुपर्छ । कानूनी रुपमा मात्र अगाडि बढेका छ व्यवहारिक रुपमा बढेको छैन । अन्नवालीको उत्पादन वास्तविक किसानको समस्या जस्ताको जस्तै छन् । आउँदा दिनहरुमा किसानहरुका लागि हुने नीति बन्ने छ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

किसान नेता प्रेम वरालले जैविक मलको उत्पादन बनाउन उपयुक्त हुने सुझाव दिए । कुखुरा पालक किसान सरस्वती सुनुवारले कुखुरा पालन व्यवसाय संकटमा परेको छ।

किसान नेता चेतनाथ उप्रेतीले उन्नत जातको बिउविजन व्यवस्था गर्नु पर्ने बताए ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का सदस्य तथा अखिल नेपाल कुखुरा पालक संघको गणेश कुँवर जमीनको खण्डीकरण भनिरहेको छ । नेपाल सरकारले कसरी लाने ? अहिले कुखुरा पालन गर्ने किसानहरु अत्यन्तै वेहाल छ । २० रुपैयाँ प्रति किलो घाटा खाएर बजारमा पठाउनु पर्ने अवस्था आएको छ । उत्पादन लागत समेत नपाई रहेको अवस्थामा नेपाल सरकारले आत्मनिर्भर भनेर घोषण गरेको छ । ९० प्रतिशत दाना विदेशबाट आयत गरेका छौं । हामीसँग थुप्रै कृषि वैज्ञानिकहरु छन् । कुखुरा, गाईभैंसी वस्तुलाई सस्तो र कम लागत पर्ने वस्तुको अनुसन्धान नभएको भन्दै सुझाव दिएको छ ।

राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका उपाध्यक्ष पञ्चकुमार श्रेष्ठले मलको अभाव भईसकेको छ । भर्मी कम्पोष्ट बनाउने भन्ने नीति छ । सरकारले त्यसतर्फ कार्यक्रमहरु अगाडि सुझाव दिइएको छ ।

खाद्य उत्पादक संघका अध्यक्ष अहत नारायण महत्तोले कृषि मन्त्रालयले तोकेको समर्थन मूल्य दलालको हातमा गएको छ । सिँचित नभएको जग्गाहरु थुप्रै छन् । कृषि ज्ञान केन्द्रमार्फत कार्यक्रम ल्याउन आग्रह गरेका छन् ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रानितकारी केन्द्र)का केन्द्रीय सदस्य अमर बहादुर बोहोराले नेपाल कृषि प्रधान देश भनिएको पनि नीति बनाउनु पर्छ । मल छैन भनिएको छ । यही कुहाएर भएपनि मल बनाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्छ । विदेशबाट ल्याउने मल बन्द गराउनु पर्छ ।

कर्णाली प्रदेशका प्राङ्गारिक कृषि अभियन्ता जीवन शाहीले प्राङ्गारिक कृषिमा नै जोडदिनु पर्ने बताए ।

युवा किसान संघको केन्द्रीय कोषाध्यक्ष राजेन्द्र पौडेलले जलवायू परिवर्तनका कारण धेरै कृषि किसानहरु मारमा बताए । फलफूलको बिरुवामय आयतको अवस्था के छ । हाम्रो भुगोल भनेर बिउ र बिरुवा आयत गर्न सम्भावना छ । स्वदेशमा युवालाई रोजगार दिने अवस्थाका किन बनेन ।

किसान नेता रिद्धी नारायण श्रेष्ठले प्राकृतिक प्रकोप किसानहरुलाई कसरी सम्वोधन गर्ने ?

राजेन्द्री मिश्र कृषि विकास मन्त्रालयका सह-सचिव पालिकामा किसानलाई चाहिने पूर्वाधार विकास कृषि उत्पादन सामाग्री केन्द्र गुणस्तरीय बिउविजन वेर्ना पाउने व्यवस्था गरेको छ । सहकारीको सहकार्यमा प्रदेशमा गोदाम र खाद्य अधिकार लागु गरिनु पर्छ । ताकि उनीहरुले किसानको अन्न किनेर वितरण गर्न सकियोस् ।

पाँचौ स्थानीय तहमा सुविधा सम्पन्न भएको तत्काल समस्याको समाधान गर्न आगामी ५ वर्ष भित्र पूर्णता दिनुपर्छ भनेर किसान सूचिकरण अभियान गर्न ३२ करोड खर्च गरिसकेका छौं ।

खेती परम्परागत होइन व्यापार हो । हामीले सफल फार्म गर्न तिर जानु पर्छ । अब व्यापार घाटा कसैले थेग्न सक्दैन । हामी संघीय र प्रदेश सरकारले गरिरहेको छ । स्थानीय तहमा जहाँ जहाँ समस्या छ । त्यहाँ त्यहाँ वजेटको लागि हामी सहयोग गर्न तयार छौं ।

कृषि सूचना सबभन्दा ठूलो समस्या बनेको छ । सूचनाको प्रभावलाई सुदृढ गर्नुपर्छ ।

धानको भात खरिद गर्न ६ अर्व पुगेको थियो । स्थानीय तहले कृषि विकासमा धेरै राम्रो गरेको छ । मैले लगाई सकेको खेतीको बजारीकरणको समस्या छ । पालिकाले असल अभ्यास ५ वर्षमा स्थानीयतहले असाध्यै राम्रो काम गरेको छ ।

मलको बारेमा हामी अत्यन्तै सिरियस छौं । खरिद निकै लामा प्रक्रियामा छ । मल नेपाल सम्म आईपुग्न २२६ दिन लाग्छ । निर्देशिका र जनशक्तिको कुराहरु छ । विगतमा पनि ४० प्रतिशतमा काम गरेको अवस्था छ ।

खेती परम्परागत होइन व्यापार हो । हामीले सफल फार्म गर्न तिर जानु पर्छ । अब व्यापार घाटा कसैले थेग्न सक्दैन । हामी संघीय र प्रदेश सरकारले गरिरहेको छ । स्थानीय तहमा जहाँ जहाँ समस्या छ । त्यहाँ त्यहाँ वजेटको लागि हामी सहयोग गर्न तयार छौं । विमाको कार्यक्रम कृषि विकास बैंक मार्फत गरेका छौं । पधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाले ७ वटै प्रदेशमा गोदाम बनाउनु छ । चक्लावन्दी कार्यक्रम गर्न प्रिमियम विमा छ । नीतिगत रुपमा हामीले चच्लावन्दी कार्यलाई प्रवर्द्धन गर्नमा लागिएको छ । हाम्रो माटो ठीक ठाउँमा थियो । प्राङ्गारिक खेतीको सुधार भनेको पशुपालन हो । सुदृढिकरण भेडा, गाई, भैंसी पालनका गर्ने तिर लाग्नु छ । गुणस्तर नियन्त्रण बजारमा आधारित प्रणालीमा जान ल्यावहरु बढाउनु पर्छ । जलवायू प्ररिवर्तन यसपाली सूचना प्रणालीमा हामी चुक्यौं । यसलाई हामी पर्याप्त सुधार गर्ने तयारीमा छौं उत्पादित किसानहरु धेरै मारमा छन् । राज्यले सहयोग गर्ने कुरामा दाना उत्पादन गर्ने विषयमा छलफल भएको छ । कसरी कानूनी अडचन घटाउने भनेर सोचिरहेका छौं । कृषि कर्जाको लागि धितो नभएका किसानलाई ५ लाखसम्मको लगानी गर्नु छ । नीति बनाउने सहकारी मार्फत लिनु पर्ने नीति बनाएको छ । ज्ञान केन्द्र मार्फत कर्जा सहलियत ऋण पाउनु पर्ने व्यवस्था मिलाएको छ । बैंकहरुमा तपाईको पैसा हो त्ससै दिन सकिदैन । नीति ठीक छ । बैंक मार्फत ७० अर्ब कृषिमा लगानी गरिरहेको छ । कार्यन्वयन गर्दा हामी फितलो छ । माटोले अन्याय गर्दैन । न्याय गर्छन । गुणस्तरीय कार्यन्वयनको खाँचो छ । भैंसी किन्दा कति बचाउने भन्ने समस्या छ । कृषिका कामहरु स्थानीय तहबाटै समस्या समाधान गर्न योजनाहरु बनाउनु पर्छ ।

रसायनिक मलका लागि १२ अर्वबाट १५ अर्व । अहिले ३ गुना साँढे ११ अर्व थप्ने सुन्न भन्ने कुरा आएको छ ।

लाभिया क्याम्पासिनाका युवा नेता प्रमेश पोखरेलले (जिएमओ) करपोरेट कृषि समूहको हस्तक्षेप बढ्दै गएको छ । दीर्घकालीन रुपमा रसायनिक मलका परनिर्भरता कम गर्न विकल्प खोज्नु पर्छ । विकल्प भनेको देशकै स्रोत साधान र पारिवारिक प्राङ्गारिक कृषिमा आधारित पहाडी खेती गर्नुपर्छ । प्राङ्गारिक मलमा केन्द्रीत हुन किसानलाई फोकस हुन प्रोत्साहन दिनुपर्छ । लाभिया क्याम्पासिना पर्यावरणीय कृषिनै खाद्य सम्प्रभूक्ताको आधार हो । यो प्रकृति सन्तुलनमा गरिने कृषि हो । यो सञ्जालको बलमा स्थापित गरेको मौलिक हक र समाजवाद तर्फको बाटोलाई दिशानिर्देश गरेको छ । खाद्य सम्प्रभुत्ता जोडदिने हो । पर्यावरणीय चक्रलाई जोडदिनु पर्छ ।

तिन तहको सरकार जिम्मेवार हुनु पर्छ । कतै जिम्मेवारी वोध भएको छैन । किसानहरुले मात्र सुन्न नपरोस् । अन्तर्राष्ट्रिय किसान आन्दोलनमा महत्वपुर्ण किसान अधिकारका घोषणा पत्र संयुक्त राष्ट्र संघबाट जारी भएको छ । किसानहरु माथि हिंसा गर्ने, हेप्ने, बन्देज गर्ने नपाउने अधिकारका आधारित यून ड्रप हो । नेपालको सरकारले अनुमोदन गरेर कानून बनाउनु आवश्यक छ ।

समृद्धिको कुरालाई कृषिसँग जोड्न र मोहीलाई उठाउनु देशमै विकल्प खोज्नु पर्छ भन्ने युवा लक्षित कार्यक्रमहरुमा जोडदिनु पर्छ ।

प्रविधि प्रसार बजारीकरण गर्न आवश्यकता छ । किसानले उत्पादन गरेको सबै वस्तु सरकारले खरिद गर्नु पर्छ । मूल्य निर्धारण गर्ने र बजारीकरण गर्ने हो भने सहज बन्दै जान्छ । अखिल नेपाल किसान महासंघका अध्यक्ष बलराम बासकोटाले सरकारले किसानहरु कृषि गर्छन । मलको विषयमा दलाल पूँजीले कतिसम्म खेल्ने हाम्रो नियत त्यही भएको छ । पहिलेनै छलफल भएको थियो । कि अब रसायनिक मलको विकल्प खोज्नु पर्ने भनेको थियो । विगतमा छलफल गर्दा कृषि कृषि मन्त्रालयको अधिकारीहरुले भन्नुभयो । रसायनिक मलको विकल्प छैन भनेर भन्यो । उर्जाको हिसाबले बंगलादेशमा रसायनिक मल कारखाना बनाउनु पर्छ भन्ने थियो । हामीले विरोध गरेको थियो ।

घोषणा पत्रमा नेपालको १० वर्ष भित्र अर्गानिक नेपाल बनाउनु पर्छ भनेको थियो । तर सरकारले केही पनि गरेको छैन ।

कुनै व्यक्तिहरु नेताको पछि लाग्ने छौं । हामी कसैको दास पनि होइन । त्यस्तै परिवेशमा हुर्केका ३ वटा जनविरोधी काम भयो । भूमि बैंक र गुठी विधेयक विदेशी लगानी भित्र्याउने कानून ल्याए । हामी वैज्ञानिक पनि हौ । हामीसँग ज्ञान, शीप छ । खेतबारीमा के लगाउने भन्ने कुरा थाहा छ काको खाए पछि बिउ भित्तामा टाँस्ने भन्नु हुन्थ्यो । चाकडीहरुको पनि झन् अर्को महाचाकडी गर्ने कामभयो । दुईतिहाईको बहुमत र आफ्नै पार्टीलाई टुक्र्याई दिनुभयो । के तीन वर्षमा हाम्रा कृषि क्षेत्र विकास भयो ? लोकतन्त्र संकटमा परेको छ । त्यो लोकतन्त्र बचाउने र राष्ट्रिय आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र बनाउनु भनेको कृषि हो । पर्यटन हो । हामी जो कृषि क्षेत्रमा लगनशील र प्रयत्नशील छौं । किसान आयोग तपाई हाम्रो रगतको पसिना हो । किसान आयोगलाई एउटा गुटको लागि प्रयोग हुन पाउँदैन भनेका छौं । मन्त्रीले मानिरहेको छैन । सरकारसँग धेरै वाध्यताहरु छन् । प्राङ्गारिक मलको अभियान चाल्नु पर्छ भनेर किसानकहाँ जानु पर्दछ भन्ने लाग्दछ । र ईजरायली कृषि प्रकृतिलाई कुल्चेर गरेको कृषि प्रति असहमत राख्ने म । बादल भित्र चाँदीको घेरा, त्यो जनताको हितमा छैन । त्यो मुनाफाखोरहरुलाई टेवा पुग्ने करपोरेट कृषि गरिरहेको छ ।

कार्यक्रमको औचित्यताता सहित, राष्ट्रिय किसान संञ्जालका संयोजक, राष्टिय भूमि आयोगका उपाध्यक्ष, अखिल नेपाल किसान महासंघका सचिव तथा संगठन विभाग प्रमुख नहेन्द्र खड्काले गर्नु भएको थियो ।

२० वर्षे...........

संकेत देखिएको छ ।

त्यसको असर नेपालमा पर्नेसक्ने बताउनु भयो ।

संयुक्त राष्ट्र संघीय कृषि संगठनबाट अमन श्रेष्ठले सातै प्रदेशको ७५३ वटै पालिकाहरुमा पुगेर काम गर्न लागिरहेको बताउँदै नेपालको कृषिलाई महत्वका साथ हेरिरहेको बताउनु भयो । संगठनको तर्फबाट आउदा दिनहरुमा नेपाल सरकार लगायत सरोकारवाला विभिन्न

पहिलेनै छलफल भएको थियो । कि अब रसायनिक मलको विकल्प खोज्नु पर्ने भनेको थियो । विगतमा छलफल गर्दा कृषि कृषि मन्त्रालयको अधिकारीहरुले भन्नुभयो ।

संघ संगठनसँग मिलेर काम गर्ने बताउनु भयो ।

अन्तराष्ट्रिय कृषि विकास कोषबाट सञ्जिव श्रेष्ठले ५ वटा प्रदेशमा ५० वटा सामुदाय स्तरको कार्यक्रम बनाउने योजना रहेको र १० वटा कार्यक्रम कार्यन्वयनमा आएको बताउनु भयो ।

युरोपियन युनियनका कृषि सह-संयोजक बद्री बस्ताकोटीले नीतिगत रुपमा नेपाल सरकारलाई सहयोग पुऱ्याईरहेको बताउँदै कृषिको लागि आवश्यक सफ्ट्वयर विकासको काम गरिरहेको बताउँनु भयो । उहाँले किसान सूचीकरण, मूल्य श्रृँखला, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्ने काम गरिरहेको र नेपाल सरकार र युरोपियन यूनियन बिच छलफल भईरहेको पनि बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय भूमि आयोगका उपाअध्यक्ष तथा अखिल नेपाल किसान महासघका सचिव, संगठन विभाग प्रमुख नहेन्द्र खड्काले एडीएसले विदेशी लगानी, भूमि बैंक, जिएमओ, कन्ट्याक्ट फार्मिङ्गको निषेध गरेको बताउँदै चोर बाटोबाट घुसाएर एडीएसको मर्म विपरित किसान विरोधी तत्वहरुले काम गरिएको बताउनु भयो । खड्काले एडीएस अन्तर्गत विभिन्न प्रकारको आयोजनाहरुमा किसान सञ्जालको सहभागीता सुनिश्चितता गरिएकोमा अहिले सम्म वेवास्ता गरिरहेको पनि बताउनु भयो । जसको कारण धेरै आयोजनाहरु किसानको सहभागीता विना, असफल हुने अवस्थामा पुगेको छ ।

कार्यक्रममा संयुक्त राष्ट्र संघको किसानको अधिकारका सम्बन्धी कार्यपत्र लाभिया क्याम्पासिनाका युवा नेता प्रमेश पोखरेलले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नु भएको थियो ।

पशुसेवा विभाग

राष्ट्रिय पशुपन्छी स्रोत

व्यवस्थापन तथा प्रवर्द्धन कार्यालय

हरिहरभवन, ललितपुरको अनुरोध

-पशु नश्ल सुधारका माध्यमबाट पशुजन्य पदार्थको उत्पादन एवं उत्पादकत्व बढाई खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको सुनिश्तिचता गरौं ।

-घाँसमा आधारित पशुपालन गरी उत्पादन लागत घटाई खुद नाफा बढाऔं ।

-स्वास्थ तथा स्वच्छ पशुजन्य पदार्थ उत्पादनका लागि आफ्ना फर्ममा असल पशुपालन अभ्यास (Good Husbandary Practices) र असल उत्पादन अभ्यास (Good Manufacuturing Practices) को अवलम्वन गरौं ।

-रैथाने तथा लोपोन्मुख पशुपन्छीहरुको संरक्षण, सम्वर्द्धन र सुदपयोग गरौं ।

-अनुत्पादक पशु वस्तुहरुलाई सडक तथा सार्वजनिक स्थानहरुमा छाडा नछाडौं ।

-आफ्ना पशुपन्छीहरुलाई नियमित रुपमा परजीवि नियन्त्रण गरौं तथा विभिन्न संक्रामक रोग विरुद्ध खोप लगाऔं ।

विस्तृत जानकारीको लागि

सम्पर्क फोन : ०१५५२२०३१

इमेल : info@nlrmpo.gov.np

अरुलाई जसरी हामीलाई छुट छैन : उपकुलपति रेग्मी

काठमाडौं पुस २५ गते नेपाल कृषि अर्थशास्त्र समाजको १५ औं वार्षिक साधारणसभा सम्पन्न भएको छ।

उक्त अवसरमा समाजको महासचिव देवेन्द्र गौचनले नेपालको कृषि रुपान्तरण १६ वर्ष अगाडि गठन भएको अर्थ समाज बहुआयामिक र होलिस्टिक छ। ह्युमन रिसोर्समा काम

कृषि विश्वविद्यालय भनेको कृषि उत्पादन गर्ने हो कि विज्ञ उत्पादन गर्ने हो ? भनेरे सोधेँ। अष्ट्रेलिया, अमेरिका जाने हो ? जलवायू परिवर्तन निम्त्याईरहेका छन्।

गर्छन्। विभिन्न अनुसन्धानबाट आएको संस्लेषणको काम पनि। जनरल पोलिसी र कृषि नेपालको अहं क्षेत्र हो। कृषि अर्थशास्को ठूलो भूमिका हुन्छ भनेर स्थापना गरेको हो। व्यवसायिक विकास गर्नु र नेपालको अर्थका विकासको योगदान गर्न सकोस् भनेर गरेको छौं। १६ वर्षको विचमा ६ वटा वर्क सम्पत्ति काठमाडौ डिक्लेरेसन अफ कोभिडले कृषि क्षेत्रमा पारेको असर र कोभिडको कारणले धेरै काम गर्न नसके पनि जोइन्टली बागमति प्रदेशको सहयोगमा भयो। भविष्यको योजना गर्ने, तालिम क्षमता अभिवृद्धि गर्ने। नेपालको सरकारलाई नीतिगत सहयोग गर्ने। ज्ञानवर्द्धक कार्यक्रम गर्ने गर्छौं।

वित्तिय संघीयता विशेषाज्ञ डा.खिमलाल देवकोटाले कृषि ऐन आजसम्म बनेको रहेन छ। संघीयताको अन्तसम्बन्धलाई कसरी राम्रो बनाउने ?

संघीयतामा सहकार्य हुनुपर्ने, वित्तिय अन्तरसम्बन्धमा सबै तहका निकायहरुलाई जोडेर लानुपर्ने भएकोले वित्तिय सम्बन्ध अलि केन्द्रीकृत भएको छ। संघीय ऐन प्रदेश र स्थानीय तहको ऐन कानून मान्नु पर्छ। सबै निकाय आ-आफनै तहले हिडेको छ। एकरुपता आउन सकेको छैन। आउनु पर्छ भनेर भनेका छौं।

संघीय निजामति विधेयक कानून बन्न सकेको छैन। समायोजन भईसकेको छ। आफ्नो व्यवस्था आफै गर भनिदिएको छ। अन्तरसम्बन्धका आधार कानून बनाएको छ। दुइतिहाई भन्दा बढी कृषिले योगदान दिएको छ। तर वजेटको कुरा गर्दा जहिले पनि अवस्था पुरानै छ। खाद्य सम्बन्धी मौलिक हक नै उल्लेख छ। प्रदेशले कृषि खाद्य सम्बन्धी, दुर्भाग्य नै छ दई खर्वभन्दा खाद्यान्न आयात् गर्नु परेको छ। माछा, दूध, मासु आयतीत छ। भियतनामबाट समेत माछा आउने रहेछ। अर्थशाश्त्री डा.हरि रोकाले आयत प्रतिष्ठापन गर्न कृषिमा जोड दिनु पर्छ। कृषि मन्त्रालयको विज्ञहरुको भण्डार हो। डर पनि लाग्छ। सहकारीको भूमिका के हो ? म्याक्रो इकोनोमिक हो। चैत्र ११ लकडाउन भएपछि। १५ लाख जम्मा डेढलाख देखि २ लाख फर्केका छन् भन्ने छ। त्यस हिसावले कृषिमा लागेको हो भन्ने बुझिन्छ। राजनैतिक, सामाजिक र आर्थिक रुपमा हेर्नुभन्दा वास्तविकता के छ भनेर वास्तवमा गाउँमा ६४ प्रतिशत, सबै ठाउँमा सहभागी रहेको छ। सबै प्रकारको ७० प्रतिशत भन्दा बढी खाद्यान्न कृषकहरुले खेतीपातीबाट मुक्त पाए हुन्थ्यो। ६० प्रतिशतले मानिसहरु अरवमा गयो भने एउटा परिवार पालिन्छ। खेती किसानीमा गऱ्यो भने। एकजना परिवार पनि पाल्न कठिन छ। पानी नहुँदा पनि सबभन्दा अप्ठेरे देखिन्छ।

तपाईको दुईसय मुरी धान हुन्छ रे। १० हजार भन्दा बढी थिए अहिले ४ सय झरेको बताए। किन भयो खेत बेच्नु भयो ? केटाकेटीहरु स्कुल जान थाले पछि गोठालो पाएनन्। किन यस्तो भएन ? बाटो खन्न गए। एउटा बाटो खन्न गयो। फेरि अर्को बाटो खन्न गए।

शिक्षा र स्वास्थ्यमा जनशक्ति कम हुँदा अर्को विकल्प के हुन सक्छ गाई, गोरु, भैसी छैन। मलको अभाव हुँदैन। अहिले मान्छे नभए पनि स्वभाविक रुपमा भएको आम्दानी हुन सक्दैन। संरचनात्मक कुरामा फेरवदल गर्नु पर्ने अवस्था छ। पहिलेको जसतो गाई पालन गर्न सक्दैन। विकल्प के हो ? गोरु पाल्नेहरुको सहकारीता हुन सक्छ। मल बीउको कुरा गर्न सक्छ। यी सबैको लागि उपयुक्त हुनसक्छ। अहिलेको जस्तो सहकारीले गर्न सक्दैन। कृषिलाई साच्चीकै व्यवस्थित गर्न अर्कै नयाँ संरचनात्मक रुपमा जानु पर्छ। आम मान्छे बाहिरियो भने कृषि कसले गर्न सक्छ। यो प्रश्नमा घोतलिनु पर्छ। ६४ प्रतिशतभन्दा बढी काम गर्नेहरु इग्नोर गरेर चल्न सक्दैन। कतिपय मानिस छोडेर हिड्दा विकल्प दिनु पर्छ। स्पेसिफिक कृषिको कुरा गर्दा अलि गम्भीर ढंगले सोच्नु पर्छ। समस्या के छ भने म्यान पावर नै छैन। कृषि गर्ने मात्र होइन खेती किसान गर्ने स्रोतनै छैन।

कृषि विश्वविद्यालय भनेको कृषि उत्पादन गर्ने हो कि विज्ञ उत्पादन गर्ने हो ? भनेरे सोधेँ। अष्ट्रेलिया, अमेरिका जाने हो ? जलवायू परिवर्तन निम्त्याईरहेका छन्। हाम्रो विश्व विद्यालयले के गरिरहेका छन्। हामी जिम्मेवार हुने होइन। सँधै भागेर हुने होइन। संरचनात्मक परिवर्तन आउन जरुरी छ। उमेर भएकोहरु खेती किसानीमा जानै मन छैन। भएकालाई कसरी व्यवस्थित गर्ने कुरामा ध्यान दिन जरुरी छ। अधिकांश मानिसहरु यसकारण हामीलाई ल्याण्ड रिफर्म चाहिएको छ। अब राजनैतिक गर्न कुरा हुन्।

बाहिरबाट हेर्दा प्रम कृषि अर्को कृषि ज्ञान केन्द्र सबैले भष्टाचार गरिएको छ। पुन संरचना गर्नु जरुरी छ। इण्डोनेशिया दक्षिण कोरिया, भियतनामको कुरा व्यवस्थित गरिएको छ। अलिकति गम्भीरतापूर्वक सोच्नु पर्ने बेला आएको छ। भक्तपुरबाट सँग आउन सकेन, तर किहारबाट साग आयो। किन भयो ? हामीसँग जानेर बुझेर व्यवस्थित गर्न नसकेको कुरा पनि छ।

अहिलेको तथ्याङ्क हो। २.३ खेतीपातीमा गम्भीर हुने कृषि विश्वविद्यालय जोडिएर रिसर्ज गर्नु पर्छ। अप्ठेरो राजनीतिलाई छोड् भनेको छैन। हामी सबैलाई बढार्छ।

काठमाडौं विश्वविद्यालयका प्राध्यापक अच्यूत वाग्लेले गत ५ महिनामा मात्र खाद्यान्न बाली मात्र ८४० अर्वको आयत भएको छ। झण्डै एक तिहाईको कृषिजन्य आयत १६ धान ५

प्रतिशत । प्रोसेस बाहेक ४ आफूर्ति श्रृंखला टुट्यो बुद्धिको, कृषक, टुट्यो, संघीयतामा लिंकेज गर्न नसकेको कृषिलाई फाल्नु नपरे हुन्थ्यो । नाफा कमाएको डर लाग्दो परिस्थिति छ । कोल्टेमा स्याउ गोरुले खाई नसेको छ । श्रृंखला विश्रृखला भयो । कृषि बाहेर १८ खर्व व्यापार घाटा पुग्ला जस्तो छ । आपूर्ति सञ्जालको कुरा ३ वटा प्रकृतिको १ कृषि स्पेसिजलाई होलिस्टिक भयो । ईन्पुट ईन्फुट भनेर छोडिदिँदा मलको हाहाकार गर्न रहर छ । इमान्दारी गर्नलाई चिन्ता र वेइमानी गर्नेलाई हौसला छ ।

रिभल्भिङ्ग फण्ड राखिदिए यस्तो समस्या आउँदैनथ्यो । मलको आयतको कुरा नलेखे पत्रिका नै चल्दैन । जस्तो ? हामीसँग जे म्यान पावर छ त्यसलाई त्यही खालको प्रयोग गर्नु पर्छ । शीपको विकास भएन भन्ने चिन्ता बजार, उपभोक्ता, उत्पादनको ३ कुरालाई हेर्ने नसकेको कुरा, पोष्ट हार्भेष्ट, कुरा सीमा पारीबाट मल ल्याएको छ । १० देखि १२ प्रतिशतको लाभ पाउन सक्छौं । ६ डेरी, फलफूल, औद्यौगिक बाली पनि आफ्नौ चेञ्ज छ । पहिलो प्राथमिकता जहाँ टुट्को छ त्यसलाई जोडौं भन्ने छ । चन्द्रशेखरन मोडलमा । सप्लाई चेञ्ज मेनेज्मेन्ट प्राईस र प्रोडक्सन, पञ्जावमा स्मार्ट फोन आउनु पनिले ३५ प्रतिशत कृषकहरुले लाभ भए । तयस्तो भयो भने कृषकहरुलार्य राहत दिन सक्छ ।

प्रोस्पेक्टिभ प्लान कृषि योजना : तपाईहरुले पल्टाएर हेर्ने हो भने कृषि कहाँ गर्ने भन्ने छैन । २० वर्षे कृषि रणनीतिमा कृषि कहाँ गर्ने केही पनि छैन । कृषि विकास परियोजना, हाम्रो प्लानिङ्ग कृषिको के हो भने किसानहरुले गरेर विलियन व्यापार घाटा पुरा गर्छौं ? अब संरचना कसरी गर्छौं । कृषि योजना पकेटको पनि छैन । सिन्धुलीमा जुनारको पकेट जस्तो देखियो होला । सबभन्दा ठूलो समस्या के रहेछ । कृषिमा काम गर्नेको अनुगमन गरेन । श्रमको अनुगमन गर्ने प्रणालीमा गएन । सप्लाई चेञ्जको कुरा गरे, भ्यालु चेञ्जको कुरा गरेनौं । अहिलेको लागि ३५ अर्ब एकै पटक राखियौं भने । केही पनि गर्न पर्दैन । कोल्ड स्टोर स्थापना गर्न । लगानीकर्ता आयो भने लेखेट्ने, मण्डी, कोल्ड स्टोरेज, भ्यालु चेञ्ज, मन्त्री घनश्याम भुसाल हुँदा ल्याएका थिए । बोलाए पछि गएँ । न्यूनतम् मूल्य, कोल्ड स्टोरेज, निर्वाहमूखी संरचना नै छ । एनीमल हजवेण्डरी, पशुपालक छुटै हो । स्पेशिफिकेशन कृषकहरुको लिभिङ्ग । ह्याण्ड टु ह्याण्ड कुरा छ ।

प्रमखु कुरा लगानीको छ । कृषि ऐन भएपछि त्यस ऐन भित्र राख्न सकिने रहेछ । भ्यालु चेञ्ज पोलिसीमा कृषि राख्न पाइने ? फुड सेकुरिटी, विमा, फार्मर रिस्क, डेढ मिटरको कोट बनाउन लागेको छ । त्यो मिल्दैन । फण्डामेन्टली फल्ट छ । विदेशी लगानी ऐनमा .... यी यी चीज आए भने पड्किन्छ ? ठूलो स्केलको लगानी नआउँदा सम्म र वैदेशिक लगानीले उसले पनि बजार खोज्छ । एनआरएनको एफडी आईको कुरा छ । कृषि उद्योग साना उद्योगमै पर्ला, इम्पोर्ट त्यस्तो एक्सपोर्ट यस्तो छ .... चुनौंती छ । जनसंख्यामा धानको उत्पादन फरक छ ।

पहिलो कुरा सप्लाई चेञ्ज चलिरहेको छ । चेञ्जमा नटमा खियालागिरहेको छ । कति उत्पादन हुन्छ भनेर तथ्याङ्क खोजे कुनै तथ्याङ्क छैन । तपाईहरुले मन्त्रालयबाट बनाएको तथ्याङ्क मेल खाँदैन । के आधारमा योजना बनाउने ?

जमीनको नीति कृषिको धेरै एक्सपेरिमेन्टको कुरा । जहाँ जहाँ धान, र तरकारी फल्छ त्यहाँ सबै घर छ । राष्ट्रिय नीतिले बन्न सकेन । रिभल्विङ्ग फण्ड राखियो भने केही जाँदैन । त्यसपछि सँधै यस्तो दुःख कति ?

बजार : ठिमीको कृषिमा राष्ट्रिय म्यापिङ्ग गर्न जरुरी छ । संघले कृषि ऐन बनाएन किन भने पऱ्यो । आफू सुहाउँदो कृषि ऐन । तिनवटै लेयर्सको सप्लाई चेञ्ज बनाउन सक्छ ।

राष्ट्रिय योजना आयोगका पूर्व सदस्य यामबहादुर थापाले न्यालयको चरित्र, व्यवस्थाको चरित्र पीडिकको पक्षमा नभई उल्टै पीडकको पक्षमा काम गरेको उदाहरण दिँदै नेपालको कृषि पनि ग्रामीण विकासको रुपान्तरण हुन सक्छ कि सक्दैन भन्ने कुरा उठाउनु भयो । उहाँले नेपाललाई शुन्य भोकमरीबाट बचाउन निकै मिहिनेत गर्नु पर्ने बताउँदै खाद्य सुरक्षा, गरिवी निवारण जम्मा १ हेक्टर जमीन भएकाले आन्तरिक रुपमा प्राविधिको प्रयोग, इलेमेन्ट अकुपेशन, इलेमेन्टरी, रिसोर्स इमिप्लमेन्ट गर्न । अगाडि कसरी जाने ?

राष्ट्रिय योजना आयोग ५७ वटा जिरो हंगर, प्रोभिजनल र स्थानीयको उल्लेख छैन । जिरो हंगर इण्डेक्समा २ वटा इण्डेक्स छ । इन्सुरेन्स् कृषि खाद्य प्रणाली धनुषामा कृषि स्रोतहरु खतम भयो । कृषि उत्पादन प्रणाली प्रभावकारी बनाउन जमीन, जल, माटो जेजनेटिक डाइभरफिकेशन भएन । विश्व कृषि खाद्य सुरक्षा अन्तर्गत विश्वव्यापी खाद्य प्रणालीलाई इण्डेक्समा ५६ मिलियन खर्च गरेको छ । यो रिसोर्स राम्रोसँग प्रयोग भएको छ कि छैन । बास्केट फण्ड कार्यक्रमलाई वृद्धि गर्न तयार छ कि छैन । २३ प्रतिशत जिरो हंगर न्यूनिकरण गर्न खाद्य सुरक्षा ऐन जारी भएपछि नेपालको कार्यपालिकालाई न्यायपालिकाले भन्न सक्छन् किन सक्दैन । नेपालको जिरो हंगर सम्बन्धी बजेट छ धेरै जसो वृद्धि निकार्यबाट भएको छ । जिरो हंगरसँग काम गर्ने डोनर्स एजेन्सीहरुसँग नेपालको लागि उचित छ कि छैन । पहिलो प्राथकिमता नेपालको समाजवाद उन्मूख अर्थ नीति कृषि उन्मूख हुनु । कमाउ नीतिको पछि दौडेर हुँदैन । पविधिक पोजिसीमा जो एन्थ्रोपोलजिष्ट सोसियोलजिष्ट सम्बन्धी गर्नुपर्छ ।

कृषि अनुसन्धान परिषद्का कार्यकारी निर्देशक दीपक भण्डारीले परिषद्मा कृषि अर्थ शाश्त्र अध्ययन गर्ने नीति राष्ट्रियस्तरको कार्यक्रम गरेको छौं । कृषि लागि कृषि अर्थ शाश्त्र अनिवार्य छ । नेपाल कृषि परिषद्ले विकास गरेका प्रविधि किन पाईरहेको छैन । सामाजिक आर्थिक कस्तो प्रविधि कस्ता प्रविधि निस्कन्छ । कृषकहरुले एडप्ट गर्छ एजी छलफलमा गएन भने उपलब्धी नहुन सक्छ । समाजले किसानको हीत प्रति काम गर्न आग्रह गरेका छन् ।

कृषि विकास मन्त्रालयका सचिव निरु दाहालले बजारमा जाँदा एकदमै गाह्रो लाग्छ । कोल्ड स्टोर सरकारले बनाएको छ । बनाए पछि कामै गर्ला भन्ने थियो । रिभल्विङ्ग फण्डको कुरा उठेको छ । त्यस विषयमा छलफल गर्ने वजेट कम छ । जिरो हंगरको लागि मन्त्रालयलेको लागि फिडव्याक हुनेछ ।

कृषि वन विश्व विद्यालयका उपकुलपति पुण्यप्रसाद रेग्मीले कृषि वन विश्व विद्यालय अरुलाई छुट छ । हामीलाई छुट छैन । परिवर्तित अवस्थामा कृषि ट्रान्सफमेशन हुन्छ । कृषि अर्थशाश्त्रीहरु कृषि अर्थशाश्त्रीहरु छौं । कृषि हामीलाई ठूलो प्रश्न चिन्ह खडा भएको छ । आधा समय कृषि खर्च भयो । कृषि कसरी सुधार गर्नु हुन्छ भनेर आधा समया उपकुलपति प्रति तेर्सियो । अबको मोडल भूगोल अर्थतन्त्र र विकास गरेर कस्तो खालको प्रविधि र यान्त्रीकरण गर्नु उपयुक्त हुने हो भन्ने इकोलजिकल, जलवायू परिवर्तन कन्टेक्सको कसरी अध्ययन गरेर जाने प्रदेश र पालिकामा कसरी अन्तर्राष्ट्रिय किसानहरुलाई दिने, हामी हेरेर बसेका छौं । हाँक्न सक्छौ समाजले टास्क फोर्स बनाओस् । अग्रगति परिवर्तन गर्ने खालको बनाउनु होस् ।

अभिनन्दन

सुदर्शनभक्त माथेमा, लक्ष्मण गौतम, राम्रप्रसाद अग्रहरी, मिर्दुला अधिकारी, श्रीकम्पलेक्सका प्रमुख झलक श्रेष्ठलाई गरिएका थिए ।

कृषि विकास मन्त्रालयको मन्त्री महिन्द्राराय यादवले देशमा ६५ प्रतिशत जनताहरु कृषि जोडिएको बताउँदै । कृषि क्षेत्रसँग जोडिएको विषय धेरै गम्भीर छ । ६५ प्रतिशत जनताहरु कृषि पेशामा आधारित छ । किसानहरु माटोसँग जोडिएर रहेको छ । हाम्रा माटो हाम्रो जीवनसँग जोडिएको छ । हामी देशको किसान धेरै अप्ठेरोबाट गुज्रेको छ । २७ प्रतिशत कुल ग्राहस्थ उत्पादन कृषि गर्छ । सरकारले वजेट आ व्यवस्थापन गर्न वजेट वृद्धि गर्नपर्ने मैले महशुश गरेको छु । कृषि पेसामा आधारित भएर आमूल परिवर्तन गर्न कृषि खाद्यान्न वस्तु आयातित भएको छ । १८ प्रतशत गरिवीमा रहेको जनतालाई गरिवी बाट उठाउने पेशा कृषि भएकोले २० वर्षे कृषि रणनीति मार्फत उत्पादन गरेको वस्तुमा भण्डारणको आश्यक छ । सरकारले खरिद गरी व्यस्थापन गर्नु पर्छ । कम मूल्यमा खरिद गर्दा उनीहरुको जीवन धान्न गाह्रो हुन्छ । कृषि अर्थ शाश्त्रको भेलाले जनताको जीवन उठाउन तपाईहरुको सहयोग चाहिन्छ । तपाईहरुले दिएको मार्ग दर्शन सुझावलाई अगाडि बढाउनाले विश्व चाहन्छु तपाईहरुको सहयोग सरकारले महशुश गरेको छ ।

परिवर्तनको लागि परम्परागतवादी खेतीलाई चक्लावन्दी । सामूहिक गर्न सकेन भने अगाडि बढ्न सक्दैन । थोरै निर्यातको अवस्थामा छौं । माछा मासुमा आत्मनिर्भर भईसकेको छैन । अनुदान सरकारले दिइएको छ । अनुदान रकम छलफल भईरहेको छ । जसले कृषि गर्छ उसको हातमा अनुदान पुग्नु पर्छ । किसान परिचय पत्र बनाएर जानु पर्छ । कृषि अनुदान लाभान्वितहरुले पाइरहेका छैनन् । वजेट खर्च समेत जनशक्तिको अभाव छ । खर्च गर्न सकेको छैन । प्रम कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कति उत्पादन प्रभावका पारेको छ । घरदैलोमा पुर्‍याएको छ । प्राविधि क्षमता छ । पकेट, ब्लक र जोन कार्यक्रम लागु भईरहेको छ । तर पनि जमीन बाँझो छ । नमूनाको रुपमा बजारीकरण गर्न चाहे कृषि चाही वितरण प्रणाली पनि राम्रो छ । पुनसंरचना कसरी गर्न सकिन्छ । स्थानीय तहमा परियोजना अगाडि बढाउन बजारीकरण गर्न चाहे कृषि चाहे पशुपालन कृषि क्षेत्रका जमीन छ बाँझो छ । प्रम कृषि मार्फत आयोजनाले तपाईहरुको धेरै लामो विद्धता अनुभवहरुको अपेक्षा गरेका छ । देशमा दुई प्रकारको चुनौतीलाई छन् । मल खाद र आपूर्ति अन्तर्राष्टिय मूल्य वृद्धि भएको छ । वजेट हुँदा पनि बजारमा पाउने स्थिति हुन सकेको छैन । अब आयोजनालाई आफ्नै माटो सुहाउँने जैविक र प्राङ्गारिक मल पूर्ति गर्नु पर्छ । प्रोत्साहन गर्नु पर्छ । युरिया डिएपी फस्फोरसको ल्याउने २७ अर्व छुट्याएको छ । तेलको जस्तै जिटुजी मार्फत मूल्य समायोजन हुनेगरी खरिद प्रकृया अगाडि बढाउनु पर्छ । मलको ११५ रुपैयाँ प्रति केजी पर्दछ । सरकारको अनुदान रकमले थेग्नु सक्छ कि सक्दैन । जनताको जीवनसँग जोडिएको छ । गर्ने आशा लिएको छु । देशमा २ प्रकारको समस्याहरु छन् ।

अर्थ शाश्त्र समाजका उपाध्यक्ष रामप्रसाद पुलामीले कृषि क्षेत्रको हीतको लागि भनेर समाज स्थापना भएको र नेपालको कृषिलाई सक्दो सहयोग पुर्‍याउने बताउने भएको छ । कृषि विकास मन्त्रालयको पूर्व सचिव समाजको अध्यक्ष योगेन्द्र कुमार कार्कीले समाजले सबैबाट आएको सुझावलाई सबैको सहकार्यमा अगाडि बढाउने र देश र जनताको हितमा सक्दो योगदान पुर्‍याउने बताउनु भएको छ । कार्कीले कृषि अर्थतन्त्र सिधै नेपाली जनतासँग जोडिएकाले सरोकारवालाहरुले गम्भीर भएर सोच्नु पर्ने बताउँदै साधारण सभामा उठेको विषयवस्तुको अक्षरस पालना गर्न सक्दो प्रयास समाजको तर्फबाट गर्ने बताउनु भयो ।

नेपाल सरकार शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय शिक्षाको लागि खाद्य कार्यक्रम परियोजना सानोठिमी, भक्तपुर

कार्यक्रम सञ्चालित जिल्लाहरु : जाजरकोट, डोटी, दार्चुला, अछाम, बझाङ र बाजुरा

मुख्य उद्देश्य : खाद्यान्न अभाव र शिक्षाको पहुँचमा अति न्यून् देखिएका जिल्लाहरुका सामुदायिक विद्यालयका बालबालिकाहरुलाई आधारभूत शिक्षा पहुँचमा अभिवृद्धि गर्न तथा विद्यार्थीको पोषण र स्वास्थ्य स्थिति सुधार ल्याउने कार्यक्रम सञ्चालित जिल्लाहरुमा सामूदायिक विद्यालयहरुमा कक्षा १ देखि कक्षा ५ सम्म सम्पूर्ण विद्याथीहरुलाई प्रति दिन प्रति विद्यार्थी (चामल ८० ग्राम, दाल २० ग्राम, तेल १० ग्राम र नुन २ ग्राम) गरी जम्मा ११२ ग्राम खाद्यान्नबाट विद्यालयमा नै खाजा पकाई खुवाउने कार्यक्रम रहेको छ ।

नेपाल सरकार
खाद्य कार्यक्रम परियोजना

तपाईहरुको सहयोग लिएर काम गर्छौं : मन्त्री

काठमाडौं पुस २५ गते नेपाल कृषि अर्थशास्त्र समाजको १५ औं वार्षिक साधारणसभा ललितपुर हरिहर भवन कृषि विभागको सभाहलमा कृषि मन्त्री महिन्द्राराय यादवको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न भएको छ ।

उक्त अवसरमा समाजको महासचिव देवेन्द्र गौचनले नेपालको कृषि रुपान्तरण १६ वर्ष अगाडि गठन भएको अर्थ समाज बहुआयामिक

अहिले मान्छे नभए पनि स्वभाविक रुपमा भएको आम्दानी हुन सक्दैन । संरचनात्मक कुरामा फेरवदल गर्नु पर्ने अवस्था छ । पहिलेको जसतो गाई पालन गर्न सक्दैन । विकल्प के हो ? गोरु पाल्नेहरुको सहकारीता हुन सक्छ ।

र होलिस्टिक छ । ह्युमन रिसोर्समा काम गर्छन् । विभिन्न अनुसन्धानबाट आएको संस्लेषणको काम पनि । जनरल पोलिसी र कृषि नेपालको अहं क्षेत्र हो । कृषि अर्थशास्को ठूलो भूमिका हुन्छ भनेर स्थापना गरेको हो । व्यवसायिक विकास गर्नु र नेपालको अर्थका विकासको योगदान गर्न सकोस् भनेर गरेको छौं । १६ वर्षको विचमा ६ वटा वर्क सम्पत्ति काठमाडौ डिक्लेरेसन अफ कोभिडले कृषि क्षेत्रमा पारेको असर र कोभिडको कारणले धेरै काम गर्न नसके पनि जोइन्टली बागमति प्रदेशको सहयोगमा भयो । भविष्यको योजना गर्ने, तालिम क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । नेपालको सरकारलाई नीतिगत सहयोग गर्ने । ज्ञानवर्द्धक कार्यक्रम गर्ने गर्छौं ।

वित्तिय संघीयता विशेषाज्ञ डा.खिमलाल देवकोटाले कृषि ऐन आजसम्म बनेको रहेन छ ।

संघीयताको अन्तसम्बन्धलाई कसरी राम्रो बनाउने ?

संघीयतामा सहकार्य हुनुपर्ने, वित्तिय अन्तरसम्बन्धमा सबै तहका निकायहरुलाई जोडेर लानुपर्ने भएकोले वित्तिय सम्बन्ध अलि केन्द्रीकृत भएको छ । संघीय ऐन प्रदेश र स्थानीय तहको ऐन कानून मान्नु पर्छ । सबै निकाय आ-आफनै तहले हिडेको छ । एकरुपता आउन सकेको छैन । आउनु पर्छ भनेर भनेका छौं ।

संघीय निजामति विधेयक कानून बन्न सकेको छैन । समायोजन भईसकेको छ । आफ्नो व्यवस्था आफै गर भनिदिएको छ ।

अन्तरसम्बन्धका आधार कानून बनाएको छ । दुइतिहाई भन्दा बढी कृषिले योगदान दिएको छ । तर वजेटको कुरा गर्दा जहिले पनि अवस्था पूरानै छ । खाद्य सम्बन्धी मौलिक हक नै उल्लेख छ । प्रदेशले कृषि खाद्य सम्बन्धी, दुर्भाग्य नै छ दई खर्वभन्दा खाद्यान्न आयात् गर्नु परेको छ । माछा, दूध, मासु आयतीत छ । भियतनामबाट समेत माछा आउने रहेछ । अर्थशाश्त्री डा.हरि रोकाले आयत प्रतिष्थापन गर्न कृषिमा जोड दिनु पर्छ । कृषि मन्त्रालयको विज्ञहरुको भण्डार हो । डर पनि लाग्छ । सहकारीको भूमिका के हो ? म्याक्रो इकोनोमिक हो । चैत्र ११ लकडाउन भएपछि । १५ लाख जम्मा डेढलाख देखि २ लाख फर्केका छन् भन्ने छ । त्यस हिसावले कृषिमा लागेको हो भन्ने बुझिन्छ । राजनैतिक, सामाजिक र आर्थिक रुपमा हेर्नुभन्दा वास्तविकता के छ भनेर वास्तवमा गाउँमा ६४ प्रतिशत, सबै ठाउँमा सहभागी रहेको छ । सबै प्रकारको ७० प्रतिशत भन्दा बढी खाद्यान्न कृषकहरुले खेतीपातीबाट मुक्त पाए हुन्थ्यो । ६० प्रतिशतले मानिसहरु अरवमा गयो भने एउटा परिवार पालिन्छ । खेती किसानीमा गर्‍यो भने । एकजना परिवार पनि पाल्न कठिन छ । पानी नहुँदा पनि सबभन्दा अप्ठोरे देखिन्छ ।

तपाईको दुईसय मुरी धान हुन्छ रे ।१० हजार भन्दा बढी थिए अहिले ४ सय झरेको बताए । किन भयो खेत बेच्नु भयो ? केटाकेटीहरु स्कुल जान थाले पछि गोठालो पाएनन् । किन यस्तो भएन ? बाटो खन्न गए । एउटा बाटो खन्न गयो । फेरि अर्को बाटो खन्न गए । शिक्षा र स्वास्थ्यमा जनशक्ति कम हुँदा अर्को विकल्प के हुन सक्छ गाई, गोरु, भैसी छैन । मलको अभाव हुँदैन । अहिले मान्छे नभए पनि स्वभाविक रुपमा भएको आम्दानी हुन सक्दैन । संरचनात्मक कुरामा फेरवदल गर्नु पर्ने अवस्था छ । पहिलेको जसतो गाई पालन गर्न सक्दैन । विकल्प के हो ? गोरु पाल्नेहरुको सहकारीता हुन सक्छ । मल बीउको कुरा गर्न सक्छ । यी सबैको लागि उपयुक्त हुनसक्छ । अहिलेको जस्तो सहकारीले गर्न सक्दैन । कृषिलाई साच्चीकै व्यवस्थित गर्न अर्कै नयाँ संरचनात्मक रुपमा जानु पर्छ । आम मान्छे बाहिरियो भने कृषि कसले गर्न सक्छ । यो प्रश्नमा घोतलिनु पर्छ । ६४ प्रतिशतभन्दा बढी काम गर्नेहरु इग्नोर गरेर चल्न सक्दैन । कतिपय मानिस छोडेर हिड्दा विकल्प दिनु पर्छ । स्पेसिफिक कृषिको कुरा गर्दा अलि गम्भीर ढंगले सोच्नु पर्छ । समस्या के छ भने म्यान पावर नै छैन । कृषि गर्ने मात्र होइन खेती किसान गर्ने स्रोतनै छैन । कृषि विश्वविद्यालय भनेको कृषि उत्पादन गर्ने हो कि विज्ञ उत्पादन गर्ने हो ? भनेर सोधेँ । अष्ट्रेलिया, अमेरिका जाने हो ? जलवायू परिवर्तन निम्त्याईरहेका छन् । हाम्रो विश्व विद्यालयले के गरिरहेका छन् । हामी जिम्मेवार हुने होइन । सँधै भागेर हुने होइन । संरचनात्मक परिवर्तन आउन जरुरी छ । उमेर भएकोहरु खेती किसानीमा जाने मन छैन । भएकालाई कसरी व्यवस्थित गर्ने कुरामा ध्यान दिन जरुरी छ । अधिकांश मानिसहरु यसकारण हामीलाई ल्याण्ड रिफर्म चाहिएको छ । अब राजनैतिक गर्न कुरा हुन् ।

भियतनामको कुरा व्यवस्थित गरिएको छ। अलिकति गम्भीरतापूर्वक सोच्नु पर्ने बेला आएको छ। भक्तपुरबाट सँग आउन सकेन, तर किहारबाट साग आयो। किन भयो ? हामीसँग जानेर बुझेर व्यवस्थित गर्न नसकेको कुरा पनि छ।

अहिलेको तथ्याङ्क हो। २.३ खेतीपातीमा गम्भीर हुने कृषि विश्वविद्यालय जोडिएर रिसर्ज गर्नु पर्छ। अप्ठेरो राजनीतिलाई छोड् भनेको छैन। हामी सबैलाई बढाउँछ।

काठमाडौं विश्वविद्यालयका प्राध्यापक अच्यूत वाग्लेले गत ५ महिनामा मात्र खाद्यान्न बाली मात्र ८४० अर्वको आयत भएको छ। झण्डै एक तिहाईको कृषिजन्य आयत १६ धान ५ प्रतिशत। प्रोसेस बाहेक ४ आफूर्ति श्रृंखला टुट्यो बुद्धिको, कृषक, टुट्यो, संघीयतामा लिंकेज गर्न नसकेका कृषिलाई फाल्नु नपरे हुन्थ्यो। नाफा कमाएको डर लाग्दो परिस्थिति छ। कोल्टेमा स्याउ गोरुले खाई नसेको छ। श्रृंखला विश्रृखला भयो। कृषि बाहेर १८ खर्व व्यापार घाटा पुग्ला जस्तो छ। आपूर्ति सञ्जालको कुरा ३ वटा प्रकृतिको १ कृषि स्पेसिजलाई होलिस्टिक भयो। ईन्पुट ईन्फुट भनेर छोडिदिँदा मलको हाहाकार गर्न रहर छ। इमान्दारी गर्नलाई चिन्ता र वेइमानी गर्नेलाई हौसला छ।

रिभल्भिङ्ग फण्ड राखिदिए यस्तो समस्या आउँदैनथ्यो। मलको आयतको कुरा नलेखे पत्रिका नै चल्दैन। जस्तो ?

हामीसँग जे म्यान पावर छ त्यसलाई त्यही खालको प्रयोग गर्नु पर्छ। शीपको विकास भएन भन्ने चिन्ता बजार, उपभोक्ता, उत्पादनको ३ कुरालाई हेर्ने नसकेको कुरा, पोष्ट हार्भेष्ट, कुरा सीमा पारीबाट मल ल्याएको छ। १० देखि १२ प्रतिशतको लाभ पाउन सक्छौं। ६ डेरी, फलफूल, औद्यौगिक बाली पनि आफ्नौ चेन्ज छ। पहिलो प्राथमिकता जहाँ टुट्को छ त्यसलाई जोडौं भन्ने छ। चन्द्रशेखरन मोडलमा। सप्लाई चेन्ज मेनेज्मेन्ट प्राईस र प्रोडक्सन, पञ्जावमा स्मार्ट फोन आउनु पनिले ३५ प्रतिशत कृषकहरुले लाभ भए। तयस्तो भयो भने कृषकहरुलार्य राहत दिन सक्छ।

प्रोस्पेक्टिभ प्लान कृषि योजना : तपाईहरुले पल्टाएर हेर्ने हो भने कृषि कहाँ गर्ने भन्ने छैन। २० वर्षे कृषि रणनीतिमा कृषि कहाँ गर्ने केही पनि छैन। कृषि विकास परियोजना, हाम्रो प्लानिङ्ग कृषिको के हो भने किसानहरुले गरेर विलियन व्यापार घाटा पुरा गर्छौं ? अब संरचना कसरी गर्छौं। कृषि योजना पकेटको पनि छैन। सिन्धुलीमा जुनारको पकेट जस्तो देखियो होला। सबभन्दा ठूलो समस्या के रहेछ। कृषिमा काम गर्नेको अनुगमन गरेन। श्रमको अनुगमन गर्ने प्रणालीमा गएन। सप्लाई चेन्जको कुरा गरे, भ्यालु चेन्जको कुरा गरेनौं। अहिलेको लागि ३५ अर्ब एकै पटक राखियौं भने। केही पनि गर्न पर्दैन। कोल्ड स्टोर स्थापना गर्न। लगानीकर्ता आयो भने लेखेट्ने, मण्डी, कोल्ड स्टोरेज, भ्यालु चेन्ज, मन्त्री घनश्याम भुसाल हुँदा ल्याएका थिए। बोलाए पछि गएँ। न्यूनतम् मूल्य, कोल्ड स्टोरेज, निर्वाहमूखी संरचना नै छ। एनीमल हजवेण्डरी, पशुपालक छुटै हो। स्पेशिफिकेशन कृषकहरुको लिभिङ्ग। ह्याण्ड टु ह्याण्ड कुरा छ।

प्रमखु कुरा लगानीको छ। कृषि ऐन भएपछि त्यस ऐन भित्र राख्न सकिने रहेछ। भ्यालु चेन्ज पोलिसीमा कृषि राख्न पाइने ? फुड सेकुरिटी, विमा, फार्मर रिस्क, डेढ मिटरको कोट बनाउन लागेको छ। त्यो मिल्दैन। फण्डामेन्टली फल्ट छ। विदेशी लगानी ऐनमा .... यी यी चीज आए भने पड्किन्छ ? ठूलो स्केलको लगानी नआउँदा सम्म र वैदेशिक लगानीले उसले पनि बजार खोज्छ। एनआरएनको एफडी आईको कुरा छ। कृषि उद्योग साना उद्योगमै पर्ला, इम्पोर्ट त्यस्तो एक्सपोर्ट यस्तो छ .... चुनौंती छ। जनसंख्यामा धानको उत्पादन फरक छ।

पहिलो कुरा सप्लाई चेन्ज चलिरहेको छ। चेन्जमा नटमा खियालागिरहेको छ। कति उत्पादन हुन्छ भनेर तथ्याङ्क खोजे कुनै तथ्याङ्क छैन। तपाईहरुले मन्त्रालयबाट बनाएको तथ्याङ्क मेल खाँदैन। के आधारमा योजना बनाउने ?

जमीनको नीति कृषिको धेरै एक्सपेरिमेन्टको कुरा। जहाँ जहाँ धान, र तरकारी फल्छ त्यहाँ सबै घर छ। राष्ट्रिय नीतिले बन्न सकेन। रिभल्विङ्ग फण्ड राखियो भने केही जाँदैन। त्यसपछि सँधै यस्तो दुःख कति ?

बजार : ठिमीको कृषिमा राष्ट्रिय म्यापिङ्ग गर्न जरुरी छ। संघले कृषि ऐन बनाएन किन भने पऱ्यो। आफू सुहाउँदो कृषि ऐन। तिनवटै लेयर्सको सप्लाई चेन्ज बनाउन सक्छ।

राष्ट्रिय योजना आयोगका पूर्व सदस्य यामबहादुर थापाले न्यालयको चरित्र, व्यवस्थाको चरित्र पीडिकको पक्षमा नभई उल्टै पीडकको पक्षमा काम गरेको उदाहरण दिँदै नेपालको कृषि पनि ग्रामीण विकासको रुपान्तरण हुन सक्छ कि सक्दैन भन्ने कुरा उठाउनु भयो। उहाँले नेपाललाई शुन्य भोकमरीबाट बचाउन निकै मिहिनेत गर्नु पर्ने बताउँदै खाद्य सुरक्षा, गरिवी निवारण जम्मा १ हेक्टर जमीन भएकाले आन्तरिक रुपमा प्राविधिको प्रयोग, इलेमेन्ट अकुपेशन, इलेमेन्टरी, रिसोर्स इमिप्लमेन्ट गर्न। अगाडि कसरी जाने ?

राष्ट्रिय योजना आयोग ५७ वटा जिरो हंगर, प्रोभिजनल र स्थानीयको उल्लेख छैन। जिरो हंगर इण्डेक्समा २ वटा इण्डेक्स छ। इन्सुरेन्स् कृषि खाद्य प्रणाली धनुषामा कृषि स्रोतहरु खतम भयो। कृषि उत्पादन प्रणाली प्रभावकारी बनाउन जमीन, जल, माटो जेजनेटिक डाइभरफिकेशन भएन। विश्व कृषि खाद्य सुरक्षा अन्तर्गत विश्वव्यापी खाद्य प्रणालीलाई इण्डेक्समा ५६ मिलियन खर्च गरेको छ। यो रिसोर्स राम्रोसँग प्रयोग भएको छ कि छैन। बास्केट फण्ड कार्यक्रमलाई वृद्धि गर्न तयार छ कि छैन। २३ प्रतिशत जिरो हंगर न्यूनिकरण गर्न खाद्य सुरक्षा ऐन जारी भएपछि नेपालको कार्यपालिकालाई न्यायपालिकाले भन्न सक्छन् किन सक्दैन। नेपालको जिरो हंगर सम्बन्धी बजेट छ धेरै जसो वृद्धि निकार्यबाट भएको छ। जिरो हंगरसँग काम गर्ने डोनर्स एजेन्सीहरुसँग नेपालको लागि उचित छ कि छैन।

पहिलो प्राथकिमता नेपालको समाजवाद उन्मूख अर्थ नीति कृषि उन्मूख हुनु। कमाउ नीतिको पछि दौडेर हुँदैन। पविधिक पोजिसीमा जो एन्थ्रोपोलजिष्ट सोसियोलजिष्ट सम्बन्धी गर्नुपर्छ। कृषि अनुसन्धान परिषद्का कार्यकारी निर्देशक दीपक भण्डारीले परिषद्मा कृषि अर्थ शाश्त्र अध्ययन गर्ने नीति राष्ट्रियस्तरको कार्यक्रम गरेको छौं। कृषि लागि कृषि अर्थ शाश्त्र अनिवार्य छ। नेपाल कृषि परिषद्ले विकास गरेका प्रविधि किन पाईरहेको छैन। सामाजिक आर्थिक कस्तो प्रविधि कस्ता प्रविधि निस्कन्छ। कृषकहरुले एडप्ट गर्छ एजी छलफलमा गएन भने उपलब्धी नहुन सक्छ। समाजले किसानको हीत प्रति काम गर्न आग्रह गरेका छन्।

कृषि विकास मन्त्रालयका सचिव निरु दाहालले बजारमा जाँदा एकदमै गाह्रो लाग्छ। कोल्ड स्टोर सरकारले बनाएको छ। बनाए पछि कामै गर्ला भन्ने थियो। रिभल्विङ्ग फण्डको कुरा उठेको छ। त्यस विषयमा छलफल गर्ने वजेट कम छ। जिरो हंगरको लागि मन्त्रालयलेको लागि फिडव्याक हुनेछ।

कृषि वन विश्व विद्यालयका उपकुलपति पुण्यप्रसाद रेग्मीले कृषि वन विश्व विद्यालय

अरुलाई छुट छ । हामीलाई छुट छैन । परिवर्तित अवस्थामा कृषि ट्रान्सफमेशन हुन्छ । कृषि अर्थशाश्त्रीहरु कृषि अर्थशाश्त्रीहरु छौं । कृषि हामीलाई ठूलो प्रश्न चिन्ह खडा भएको छ । आधा समय कृषि खर्च भयो । कृषि कसरी सुधार गर्नु हुन्छ भनेर आधा समया उपकुलपति प्रति तेर्सियो । अबको मोडल भूगोल अर्थतन्त्र र विकास गरेर कस्तो खालको प्रविधि र यान्त्रीकरण गर्नु उपयुक्त हुने हो भन्ने इकोलजिकल, जलवायू परिवर्तन कन्टेक्सको कसरी अध्ययन गरेर जाने प्रदेश र पालिकामा कसरी अन्तर्राष्ट्रिय किसानहरुलाई दिने, हामी हेरेर बसेका छौं । हाँक्न सक्छौ समाजले टास्क फोर्स बनाओस् । अग्रगति परिवर्तन गर्ने खालको बनाउनु होस् ।

अभिनन्दन

सुदर्शनभक्त माथेमा, लक्ष्मण गौतम, राम्रप्रसाद अग्रहरी, मिर्दुला अधिकारी, श्रीकम्पलेक्सका प्रमुख झलक श्रेष्ठलाई गरिएका थिए ।

कृषि विकास मन्त्रालयको मन्त्री महिन्द्राराय यादवले देशमा ६५ प्रतिशत जनताहरु कृषि जोडिएको बताउँदै । कृषि क्षेत्रसँग जोडिएको विषय धेरै गम्भीर छ । ६५ प्रतिशत जनताहरु कृषि पेशामा आधारित छ । किसानहरु माटोसँग जोडिएर रहेको छ । हाम्रा माटो हाम्रो जीवनसँग जोडिएको छ । हामी देशको किसान धेरै अप्ठेरोबाट गुज्रेको छ । २७ प्रतिशत कुल ग्राहस्थ उत्पादन कृषि गर्छ । सरकारले वजेट आ व्यवस्थापन गर्न वजेट वृद्धि गर्नपर्ने मैले महशुश गरेको छु । कृषि पेसामा आधारित भएर आमूल परिवर्तन गर्न कृषि खाद्यान्न वस्तु आयातित भएको छ । १८ प्रतशत गरिवीमा रहेको जनतालाई गरिवी बाट उठाउने पेशा कृषि भएकोले २० वर्षे कृषि रणनीति मार्फत उत्पादन गरेको वस्तुमा भण्डारणको आश्यक छ । सरकारले खरिद गरी व्यस्थापन गर्नु पर्छ । कम मूल्यमा खरिद गर्दा उनीहरुको जीवन धान्न गाह्रो हुन्छ । कृषि अर्थ शाश्त्रको भेलाले जनताको जीवन उठाउन तपाईहरुको सहयोग चाहिन्छ । तपाईहरुले दिएको मार्ग दर्शन सुझावलाई अगाडि बढाउनाले विश्व चाहन्छु तपाईहरुको सहयोग सरकारले महशुश गरेको छ ।

परिवर्तनको लागि परम्परागतवादी खेतीलाई चक्लावन्दी । सामूहिक गर्न सकेन भने अगाडि बढ्न सक्दैन । थोरै निर्यातको अवस्थामा छौं । माछा मासुमा आत्मनिर्भर भईसकेको छैन । अनुदान सरकारले दिइएको छ । अनुदान रकम छलफल भईरहेको छ । जसले कृषि गर्छ उसको हातमा अनुदान पुग्नु पर्छ । किसान परिचय पत्र बनाएर जानु पर्छ । कृषि अनुदान लाभान्वितहरुले पाइरहेका छैनन् । वजेट खर्च समेत जनशक्तिको अभाव छ । खर्च गर्न सकेको छैन । प्रम कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कति उत्पादन प्रभावका पारेको छ । घरदैलोमा पुऱ्याएको छ । प्राविधि क्षमता छ । पकेट, ब्लक र जोन कार्यक्रम लागु भईरहेको छ । तर पनि जमीन बाँझो छ । नमूनाको रुपमा बजारीकरण गर्न चाहे कृषि चाही वितरण प्रणाली पनि राम्रो छ । पुनसंरचना कसरी गर्न सकिन्छ । स्थानीय तहमा परियोजना अगाडि बढाउन बजारीकरण गर्न चाहे कृषि चाहे पशुपालन कृषि क्षेत्रका जमीन छ बाँझो छ । प्रम कृषि मार्फत आयोजनाले तपाईहरुको धेरै लामो विद्धता अनुभवहरुको अपेक्षा गरेका छ । देशमा दुई प्रकारको चुनौतीलाई छन् । मल खाद र आपूर्ति अन्तर्राष्टिय मूल्य वृद्धि भएको छ । वजेट हुँदा पनि बजारमा पाउने स्थिति हुन सकेको छैन । अब आयोजनालाई आफ्नै माटो सुहाउँने जैविक र प्राङ्गारिक मल पूर्ति गर्नु पर्छ । प्रोत्साहन गर्नु पर्छ । युरिया डिएपी फस्फोरसको ल्याउने २७ अर्व छुट्याएको छ । तेलको जस्तै जिटुजी मार्फत मूल्य समायोजन हुनेगरी खरिद प्रकृया अगाडि बढाउनु पर्छ । मलको ११५ रुपैयाँ प्रति केजी पर्दछ । सरकारको अनुदान रकमले थेग्नु सक्छ कि सक्दैन । जनताको जीवनसँग जोडिएको छ । गर्ने आशा लिएको छु । देशमा २ प्रकारको समस्याहरु छन् ।

अर्थ शाश्त्र समाजका उपाध्यक्ष रामप्रसाद पुलामीले कृषि क्षेत्रको हीतको लागि भनेर समाज स्थापना भएको र नेपालको कृषिलाई सक्दो सहयोग पुऱ्याउने बताउने भएको छ । कृषि विकास मन्त्रालयको पूर्व सचिव समाजको अध्यक्ष योगेन्द्र कुमार कार्कीले समाजले सबैबाट आएको सुझावलाई सबैको सहकार्यमा अगाडि बढाउने र देश र जनताको हितमा सक्दो योगदान पुऱ्याउने बताउनु भएको छ । कार्कीले कृषि अर्थतन्त्र सिधै नेपाली जनतासँग जोडिएकाले सरोकारवालाहरुले गम्भीर भएर सोच्नु पर्ने बताउँदै साधारण सभामा उठेको विषयवस्तुको अक्षरस पालना गर्न सक्दो प्रयास समाजको तर्फबाट गर्ने बताउनु भयो ।

पुस महिनाको कृषि कर्म

खेतीपाती :

-हिउँदे आलुलाई उकेरा दिई सिँचाई गर्ने ।
-तल्लो पहाडी भेक र तराईमा प्याज रोप्ने ।
-आलु, गोलभेंडालाई डढुवा रोगबाट बचाउन सिफारिस गरिएको विषादि छर्ने ।
-असोज-कार्तिकमा लगाइएको हिउँदे मकैलाई गोडमेल गरी सिँचाई गर्ने ।
-गहुँ छरेको २१-२५ दिनभित्र पहिलो सिँचाई गरी युरिया ३ के.जी. प्रति रोपनीको दरले प्रयोग गर्ने ।
-पतझड फलफूलमा (स्याऊ, अंगुर, किवी आदि) काँटछाँट गर्ने ।
-मौरीलाई चिसोबाट बचाउने र आवश्यक भएमा चिनी चास्नी दिने ।
-मुसुरो बालीमा झारपात हटाई सिँचाई गर्ने ।
-काउली बन्दा वर्गको तरकारी लगाउँदा माटोमा बोरेक्स नमिसाएको भए २ ग्राम बोरेक्स/लि. पानीमा मिसाई स्प्रे गर्ने ।
-बेमौसमी तरकारी काँक्रो, फर्सी, लौका उत्पादन गर्नको लागि प्लाष्टिक टनेलमा बेर्ना जमाउने
-हिउँदे मकै गोडमेल गरी युरियाले टप ड्रेसिङ्ग गर्ने ।
-सुन्तला र जुनारमा कलमी गर्ने ।

पशुपालन :

-छिटो बढ्ने डाले घाँसको कटिङ्ग सार्ने ।
-जडोको समयमा मनतातो कुँडोसँग खनिज मिसाएर खुलाउने तथा निश्चित मात्रामा नुन दिने ।
-वर्षयाममा हरियो घाँसबाट बनाएको साइलेज खुवाउन शुरु गर्ने ।
-पशुवस्तुलाई चिसोबाट जोगाउन गोठलाई सुकेको ढोँड, कोदोको नल वा गहुँको छ्वालीले बेर्ने ।
-गाईभैंसीलाई मिनिरल ब्लक चटाउन ।

सीमाबाट भारतीय उत्पादन रोक्नु पर्छ

सुदुरपश्चिमाञ्चलका किसानहरुको अवस्था छ ? सुदुरपश्चिमाञ्चलको यहाँ राजनीतिक पार्टीहरुसँग पनि नजिक हुनुहुन्छ । नेपालको कृषि पछि परेका आवाजहरु उठीरहेका छन । किसान नेता भएकोले समग्रमा सुदुरपश्चिमको कृषि नजिकबाट हेरिरहनु भएको छ ? नीतिगत रुपमा विश्लेषण गर्नुपर्दा कसरी गर्नुहुन्छ ? हाम्रो देश नेपाल कृषिमा आत्मनिर्भर बन्न के गर्नु पर्छ ? भन्ने विषयमा अखिल नेपाल किसान महासंघका केन्द्रीय सदस्य तथा सचिवालय सदस्य **अमरबहादुर बोहोरा**सँग कृषि जर्नल मासिकको लागि **धनहादुर मगर**ले गरेको कुराकानीको प्रस्तुत अंश:

संक्षिप्त परिचय दिनुहोस् ?

सूदरपश्चिम डडेल्धुराको जोगबुढा, कैलाली धनगढी, २०५२ सालदेखि नेकपा (माओवादी केन्द्र) पञ्जावमा रहँदा प्रवासदेखि संगठित हुँदै आएको छु। २०५२ सालमा प्रवासमा काम गर्ने बेलामा डीबी पाण्डेले मलाई संगठीत गर्नु भएको हो । त्यसपछि म २०५६ सालदेखि नै हो पूर्णकालीन कार्यकर्ता भएर कामगर्दै आएको छु ।

अखिले नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)मा लामो समयदेखि काम गर्दै आएको र महासंघको केन्द्रीय सचिवालय सदस्य पनि छु । म कृषि व्यवसायमा संलग्न नभए पनि किसानको मुद्दा चाहीँ उठाउने उठाउने व्यक्ति हुँ । किसान साथीहरुसँगै नजिक रहेर काम गरिरहेको छु ।

सुदुरपश्चिमाञ्चलका किसानहरुको अवस्था छ ?

काँग्रेस र एमाले निकट साथीहरु प्रकृया पुऱ्याएर कृषिमा काम गरेका छन् । नेकपा माओवादी निकट किसान संगठनका साथीहरु त्यस्तो प्रक्रिया मिलाउन जान्दैन सोझै मात्र हेरिन्थ्यो । हिजो नजानेर काम गरिरहेको अवस्था थियो । अहिले प्रकृया पुऱ्याएर काम गरेको अवस्था छ । तरकारी, कुखुरा, पालन, गाईभैंसी पालन, बाखा पालन गरि रहेका छन् । अहिले मौरीखेती पनि गरिरहेका छन् । यसरी गर भनेर मैले साथीहरुलाई सुझाव दिईरहेको हुन्छु । आफ्नै देश आफैले बनाउन सक्छौं भनेर साथीहरुलाई सुझाव दिईरहेको अवस्था हो । **समग्रमा सुदुरपश्चिमको कृषि नजिकबाट हेरिरहनु भएको छ ?**

हिजोभन्दा आज हामी धेरै गुणा अगाडि छौं । सुदुरपश्चिमको ९ वटै जिल्लामा कृषि व्यवसायहरु ठाउँ ठाउँमा गरिराखेको अवस्था छ । कसैले आलु खेती, कसैले तरकारी खेती, कसैले भैंसीपालन गरेका छन् । कसैले धान खेती गरेका छन् । कृषि व्यवसायमा साथीहरु राम्रैसँग लागेको अवस्था छ । भारतीय सीमा नजिक भएकाले हामी बढी जसो परनिर्भर छौं । भारतीय सीमा नजिक भएकाले पारीको सामान आउने हाम्रो सामान चाहीँ सड्ने स्थिति छ । त्यसो भएको कारणले हाम्रो कृषि व्यवसाय फस्टाउन सकिरहेको अवस्था छैन । हामीले भारतीय वस्तुहरु रोकिदिने र आफ्नो वस्तुहरुमा उत्पादन र बजारीकरण गऱ्यौं भने धेरै सम्भव छ । सुदुरपश्चिममा हामी वेमौसमी खेती गर्न पनि सकिन्छ । सुन्तला, स्याउ, आदि गर्ने किसानहरु पनि धेरै छन् । सूदूरपश्चिमको जडीबुटीको खानी दार्चुला, वझाङ्ग, डडेल्धुरा, बाजुरा हुन् । यी ठाउँहरुमा थुप्रै जडीबुटीहरु पाइन्छ । जडीबुटी खेती गरेर संकलन गर्दा पनि धेरै राम्रो आम्दानी गर्न सकिन्छ । यसको लागि कृषि सञ्जाल बनाएर कृषि सञ्जाल मार्फत अगाडि बढाउनु पर्छ भन्ने साथीहरुसँग संयोजन छलफल गरिरहेको छु ।

सुदुरपश्चिमाञ्चलको यहाँ राजनीतिक पार्टीहरुसँग पनि नजिक हुनुहुन्छ । नेपालको कृषि पछि परेका आवाजहरु उठीरहेका छन । कसरी र के कारणले पछि पऱ्यो होला ?

मैले भनिहाले हाम्रो देशको कृषिमा मात्र होइन धेरै कुरामा हामी परनिर्भर बढी भएका छौं । परनिर्भर भएको कारण हामी पछाडि परिराखेको अवस्था हो । हामीसँग भएको साधन स्रोतलाई पनि हामीले यही व्यवसायिक बनाउनु सहिरहेको छैन । प्रशोधन गर्ने कारखानाहरु खोल्नु पर्छ । हाम्रो थुप्रै जडीबुटी औषधीहरु छन् । किसान साथीहरु फस्टाई राख्नु भएको छ । भारतबाट आउने वस्तुहरुलाई नियन्त्रण गर्नुपर्छ भनेको हो । मैले भारतीय उत्पादनलाई नकारात्मक रुपमा भनेको होइन । पहिलो प्राथमिकता आफ्नै देशको नागरिकहरुले उत्पादन गरेको वस्तु व्यवस्थापन सरकारले

ग नर्

जरुरी छ । हाम्रो देशको साधान स्रोत प्रयोग गरेर काम गर्नुपर्छ ।

त्यसका लागि किसान सञ्जाल मार्फत आफ्नै देशबाट माध्यम बनाउनु पर्छ र म यो नेकपा माओवादी पार्टीको नेताको रुपमा मात्र होइन सबैको सबैलाई समेट्नु पर्छ । हामी किसान भनेको सबैको साझा हो । हामीले किसान सञ्जाल बनायौं । यही सञ्जालबाट सबै किसानहरुलाई एकतावद्ध गर्नु पर्छ । किसानहरुको एकता भयो भने हामीले कृषिमा विकास गर्न सक्छौं । हामीमा एकता छैन । अलमलमा छौं । फाटीरहेको छ । किसानमा एकता नभएको कारण नै हामीले समस्या झेल्नु परेको हो ।

तपाईले नीतिगत रुपमा विश्लेषण गर्नुपर्दा कसरी गर्नुहुन्छ ?

यो नीति ल्याएको हाम्रो पार्टीले हो । अहिले देश माओवादीको नीति र एजेण्डामा चलिरहेको छ । माओवादीकै वरिपरि घुमीरहेको छ । तर नेकपा माओवादीका क्याडरहरु एकता नभईकन हुन्न । हामीले अगाडि बढ्न एकरुपता ल्याउनु पर्छ ।

अहिले के भईरहेको छ भने हामीले ती नीतिहरु भुल्ने र अरुले प्रयोग गर्ने भइरहेको छ । त्यसकारण हामी पछि परेको अवस्थाको कारण त्यो पनि हो । बाहिरबाट अवसरवादी मानिसहरु आएर हाम्रो नेताहरुलाई घेराहाली राखेको छ । हाम्रा नेताहरुलाई हेर्दा ठीक हो भन्ने लागेका छन् ।

वास्तविक किसानको रिपोर्टहरु वास्तविक कार्यकर्ता र जनताका रिर्पोटहरु हाम्रो नेतृत्वसँग पुगेका छैनन् । त्यसकारण हाम्रो पार्टी पछाडी परिएको छ । नेतृत्वको वरपरका मानिसहरुले घेरा हालेर त्यसैमा हाम्रो नेतृत्व रुमली राखेका छन् । नेकपा माओवादी पार्टीको नेता पुष्पकमल दाहाल नेपाल क्रान्तिको नायक मात्र नभएर

विश्व क्रान्तिको नायक हो । उहाँको क्षमतालाई सही ढंगले डोऱ्याउने हो भने नयाँ क्षमता र उत्पादन विधिहरु बनाउन सक्छौं । पूँजीपतिहरुले घेराहाल्ने, फसाउँने, काम हुन्छ कि भन्ने लागिरहेको छ । हामीले नयाँ साथीहरुको साथ लिएर पूराना कार्यकर्ताहरुको व्यवस्थापन गर्दै जानु पर्छ । कुनै कालखण्डमा नेकपा माओवादी कसरी उत्पादन भयो ? नेपालमा कसरी जनयुद्ध चल्यो ? कसरी शान्ति प्रकृयामा आयो ? हिजो हामीले जनतासँग जे बोलेका हौं । किसानसँग के बोलेका हौं । ती कुराहरु अन्तर्मनले २ तिहाई जनयुद्ध लडेकै साथीहरु जो शुरुदेखि नै काम गर्दै आईरहेको छ । ती कुरा जो प्रत्यक्ष होमिएर आएका छन् उहाँहरुले अनुभूती गर्ने विषय हो । सोभैm केन्द्रबाट तोकेर आएका साथीहरुका बीच अन्तर्द्वन्द्ध हुन्छ । त्यसको व्यवस्थापन मिलाउन जरुरी छ ।

मेरो भनाई अवस्था जो पूराना साथीहरु छन् । ति पूराना साथीहरुलाई नै समेत्नु पर्छ । पूराना थुप्रै साथीहरु घाइते, अपाङ्ग छन्, कसैको टाउकामा गोली छन्, कसैको खुट्टामा, एउटै घरपरिवारका ४/४ सहिद भएका छन् । छोरी म्याग्दीमा छोरा, बुहारी पूर्णकालीन थिए । यातना दिएर हत्या गऱ्यो । मेरो दाजु प्राविधिक कुरा थाहा नपाएर घरमै राखेको बम पड्केर मारिए । परिवार बच्यो त तर उहाँ बच्नु भएन । त्यतातिर कसैले पनि हाम्रा साथीहरुको ध्यान गईरहेको देखिदैन । डडेल्धुराका थुप्रै साथीहरु सहिद भएका छन् । उहाँका छोरा छोरीहरु वेपत्ता भएका छन् ? केही थाहा छैन । साथीहरु पुग्दैनन् थुप्रै यस्तै समस्या भएका छन् । मलाई पनि सुदुरपश्चिम क्षेत्रका १७ जिल्लाको केन्द्रीय संगठनका साथीहरुले चिन्दछन् । मलाई साथीहरुसँग छलफल गर्दा सबैको समस्या एउटा नै देखिन्छ । अहिले सम्मेलनबाट महाधिवेशन बन्दैछ । महाधिवेशनमा पनि त्यस्तै त्यस्तै देखियो । जो पूराना साथीहरु हुनपर्थ्यो उनीहरु परेका छैनन् । बाहिर बसेर मुकदर्शक भईरहेका अवस्था छ ।

त्यस्तो काम नेकपा माओवादीका नेताहरुबाट के वेवास्ता गरेकै हुन् ?

मानिसले गर्छ भन्दा भन्दै तल पऱ्यो भने हिनता वोध हुन्छ । त्यस्तो बनी राखेको अवस्था हो । मेरै मनमा लाग्यो । हाम्रा साथीहरुलाई भाला हानेर मारिने साथीहरु अहिले हाम्रो पार्टीमा आएर एउटा ठूलै नेता बनेका छन् । हाम्रै नेतासँग आरामले नेता बनेका छन् ।

हाम्रो देशलाई अर्थतन्त्रमा आत्मनिर्भर बनाउन कृषि अर्थतन्त्रलाई अगाडि बढाउनु पर्छ । सबैभन्दा पहिलो किसानलाई ठाउँ ठाउँमा ल्याएर व्यवसायीकरण गराउनु पर्छ ।

जसले हाम्रै साथीहरुलाई भाला हानेर मारेका थिए । तिनीहलाई कार्यकर्ता प्रतिको माया हुन्छ भन्ने लाग्दैन । हामीले घाइते साथीहरुलाई काँधमा बोकका हामी नै हौं । उहाँहरुले देश जनता र पार्टीको लागि भनेर आफ्नो घर परिवार वास्ता पनि वास्ता भएन । हाम्रो नाफाको जिन्दगी हो त्यो, नाफाको जिन्दगी हो, केही गर्न पाउनु पर्छ भन्ने हाम्रो उद्देश्य हो । स्थानीय सरकार गठन हुँदै वडामा पनि नयाँ मान्छे देखिन्छन् । प्रदेशमा पनि नयाँ देखिन्छन् । हाम्रो सत्ताको अनुभूति नै छैनन् । हाम्रो साथी सत्तामा भएको बेला त्यहाँ कुनैमा सत्ताको अनुभुति छैन । किन छैन ? यहाँको वस्तुगत अवस्था अनुसार त्यही आधारमा हामीले योजना निर्माण गर्ने हो । वस्तुगत धरातलको अध्ययन नगरिकन मनोगत रुपमा बनाएको योजना चाहीं फेल हुन्छ । परिणाम प्राप्त गर्न सक्दैन ।

वस्तुगत अवस्थाको विषयमा आफ्ना विचार राख्नु भयो नेकपा माओवादीका कुन नेता हुन् त्यस्तो नाम दिन सकिन्छ ?

नामै नभनुँ २०६३/०६४ मा आएर हाम्रो नेताहरुले मन्त्रीनै बनाई दिए । अर्थमन्त्री नै भए अर्थ मन्त्री भएपछि कहाँ कहाँ आफ्नो अनुकुलता भयो । त्यहाँ त्यहाँ गयो, अहिले हाम्रो पार्टीमा रहनु भएको छैन । अहिले अवसर नपाउने भएपछि उहाँ अर्को पार्टीमा गई सक्यो । त्यसकारण पनि हाम्रो पार्टीका नेतृत्वलाई म के भन्दछु भने कुन अवसरवादी हो भनेर चिन्नु सक्नु भएन ।

सर्वहारावादीको लड्ने नेता हो भन्ने चिजलाई अझै राम्रो सँग चिन्न सक्नु भएन, हो ?

कमरेड लेखराज भट्ट सुदुरपश्चिमको नेताको रुपमा हामीले चिनेका थियौं । अहिले सहिदका रगतलाई होली खेलेर रमाउने काम गर्नु भएको छ ।

४/५ पटक मन्त्री हुनुभयो सुदुरपश्चिममा के लेखराज भट्ट मात्र बस्छन् र ? के अर्को दोस्रो पिलरको रुपमा छैन ? उसको पिलर भएको भए उसकै पछि लाग्नु पर्ने होनि त लागेन नि, नेता गलत भयो । यस्तो नेताहरुको कारण हामी पछि परेका छौं । नहोस्, वास्तविक नेता छानोस् वास्तविक सहिद परिवार वेपत्ता, घाइते परिवार, वास्तविक किसानहरुको पहिचान गरोस् भन्ने मेरो धारणा छ ।

सुदुरपश्चिमको किसानहरुले नेपाल सरकारले दिएको अनुदानहरु राम्रोसँग उपभोग गर्न पाएको देख्नु भएको छ ?

वास्तविक किसानले पाउने अनुदान जति पाउनु पर्थ्यो पाईराखेको छैन । किसानहरुका लागि समयमै मल, बीउ पाउनै सक्दैन । समयमा बीउ पाउँदैन समयमा बीउविजन नभएपछि के लगाउने ? मल नै छैन भने के हुन्छ ? किसानले सरकारनै भएको अनुभूति गराउन सकेको छैन । सुदुर पश्चिमको सरकार पनि आफ्नै सरकार हो । आफ्नै सरकारले अनुभूति गराउने सकेको छैन । कहीं एकदुई पात्रहरुले पाएका होलान् । त्यो कसरी पाए त्यो थाहा छैन ।

हाम्रो देश नेपाल कृषिमा आत्मनिर्भर बन्न के गर्नु पर्छ ?

हाम्रो देशको भूमि, वन, जंगल, सिँचाई सबै कृषि उत्पादनको स्रोत हो । नेपाल कृषिमा आत्मनिर्भर बन्ने देश नै हो । अरु देश खाडी मुलुकको अवस्था हेर्ने हो भने, भारतकै अवस्था हेर्ने हो भने सबभन्दा धनी मात्र देखिदैन सबभन्दा गरिव देखिन्छ । सबभन्दा बढी माग्ने मान्छेहरु तिनीहरु नै छन् ।

हाम्रो देशलाई अर्थतन्त्रमा आत्मनिर्भर बनाउन कृषि अर्थतन्त्रलाई अगाडि बढाउनु पर्छ । सबैभन्दा पहिलो किसानलाई ठाउँ ठाउँमा ल्याएर व्यवसायीकरण गराउनु पर्छ । सम्पूर्ण किसानहरुलाई संगठित गर्दै व्यवसायीकरण गर्नु पर्छ । एकघर एक उत्पादन अनिवार्य नीति लागु गराउनु पर्छ । गाईभैंसी, बाखा, पशुपालन र बिउविजन किन्न पैसा उपलब्ध छैन भने उपलब्ध गराई दिनु पऱ्यो । त्यो काम सरकारले गर्नपर्छ । टोल टोलमा किसानहरुको समिति बनाउनु अनिवार्य छ । नीतिगत रुपमा सही भयो भने व्यवहारिक रुपमा पनि अगाडि बढ्न सहज हुन्छ । जसले कृषिमा आत्मनिर्भर बनाउने सहयोग पुग्ने छ ।

अन्तमा भन्नु पर्ने केही छुटेको छ ?

तपाई मिडियाकर्मी साथीहरुले जुनकुरा हामीले भनिरहेका छौं । देखिरहेको छ । ति कुराहरु सरकार, समाज, जनता सम्म पुऱ्याउनु पर्छ । यी कुराहरुमा ढंग पुऱ्याएर काम गर्न सक्यौं भने हाम्रो देश पनि अरु मुलुकहरु जस्तै अगाडि बढ्न सक्छ ।

जलवायु परिवर्तन : नेट जिरो भनेको के हो र यो कसरी हासिल गर्न सकिन्छ ?

२४ अक्टोबर २०२१

यूके सरकारले हरित गृह ग्याँस उत्सर्जन कटौती गर्ने विस्तृत योजना सार्वजनिक गर्दै सन् २०५० सम्ममा 'नेट जिरो'को लक्ष्य हासिल गर्ने बताएको छ ।

यो घोषणा ग्लास्गोमा एउटा महत्वपूर्ण जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी शिखर बैठक सीओपी २६ शुरु हुनु केही दिनअघि गरिएको हो ।

सन् २०१५ मा १९७ वटा देशहरूले पृथ्वीको तापमान वृद्धिलाई १.५ सेल्सियस् भन्दा कममा राखेर जलवायू परिवर्तनका खराब असरहरू नियन्त्रण गर्ने सहमति गरेका थिए ।

त्यसका लागि जतिसक्दो छिटो नेट जिरो हासिल गर्नु पर्ने बताइन्छ ।

तर नेट जिरो भनेको के हो ? यो कसरी हासिल गर्न सकिन्छ ?

सीओपी २६ के हो र किन महत्वपूर्ण छ ।

जलवायू उथलपुथलबाट जोगिन नेपाललाई ''खबौं रुपैयाँ आवश्यक''

नेट जिरो भनेको हो ?

नेट जिरो भनेको वायुमण्डलमा हरित गृह ग्याँसहरूको मात्रा थप हुन नदिनु हो ।

उक्त लक्ष्य हासिल गर्न हरित गृह ग्याँसको उत्सर्जन जतिसक्दो घटाउने र बाँकी रहेकोलाई सन्तुलन मिलाउनु पर्छ ।

हामीले घर, उद्योग र यातायातमा इन्धन, ग्याँस र कोइलाको प्रयोग गर्दा हरित गृह ग्याँस उत्सर्जन हुन्छ । यसले विश्वव्यापी रूपमा तापमान वृद्धि गराउँछ ।

सन् २०१५ मा भएको प्यारिस सम्झौता अनुसार १९७ वटा देशहरूले तापमान वृद्धिलाई १.५ सेल्सियसभन्दा कममा राखेर जलवायू परिवर्तनका खराब असरहरू नियन्त्रण गर्ने सहमति गरेका थिए ।

विज्ञहरूले उक्त लक्ष्य पूरा गर्न सरकारहरूले सन् २०५० सम्म जति कार्वन उत्सर्जन हुन्छ, त्यति नै घटाउनुपर्ने उल्लेख गरेका छन् ।

यूके सरकारले उड्डयनका कारण हुने कार्वन उत्सर्जन पनि कटौती गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।

यूके सरकारले उड्डयनका कारण हुने कार्वन उत्सर्जन पनि कटौती गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।

ग्लास्गोमा सीओपी २६ शीर्ष बैठकमा कसरी त्यो दिशामा अघि बढ्ने भन्ने बारे विभिन्न देशहरूलाई आफ्ना योजना प्रस्तुत गर्न लगाइने छ ।

वायुमण्डलबाट कार्वन कसरी हटाउन सकिन्छ ?

हरित गृह ग्याँस उत्सर्जनहरूलाई शून्यमा झार्न सकिँदैन त्यही भएर उत्सर्जनलाई सन्तुलनमा राख्ने काम गर्नुपर्छ ।

लगभग सबै जसो देशहरूले कार्वन सोस्ने सबैभन्दा सस्तो विधिका रूपमा वृक्षारोपणको विधि अपनाईरहेका छन् ।

तर, आवश्यक रुख रोप्नका लागि पर्याप्त स्थान छ कि छैनन् भन्ने भन्ने प्रश्नहरू यथावत् नै छन् ।

कार्वन कब्जा गर्न र भण्डारण गर्नका लागि प्रविधिहरू पनि सुझाइएको छ ।

यसमा उपकरणहरू प्रयोग गरेर कार्वनलाई हावाबाट हटाउने र त्यसलाई ठोस पदार्थमा रूपान्तरण गरेर जमिनमुनि पुर्ने गरिन्छ ।

तर यस्तो प्रविधि अझै विकास भईरहेको छ । महँगो छ र प्रमाणिक भइसकेको छैन ।

जलवायु परिवर्तनः हाम्रो कार्वन विर्सजन कसरी कम गर्न सकिन्छ ?

यूकेले के घोषणा गरेको छ ?

ब्रिटेनको हाउस अफ कमन्समा नेट जिरो रणनीति प्रस्तुत गर्दै ऊर्जामन्त्री ग्रेग हेन्ड्सले निम्न प्रतिवद्धता जनाए ।

विद्युतीय सवारीसाधन र तिनका चार्ज केन्द्रका लागि ६२० मिलियन पाउण्ड अनुदान उपलब्ध गराउने र पेट्रोलबाट नवीकरणीय ऊर्जा प्रयोग गर्ने चरणमा पुग्न थप ३५० मिलियन पाउण्ड अनुदान चाहिन्छ । घरहरूमा कम कार्वन निष्कासन गर्ने हिट पम्पहरू जडान गर्न ५,००० पाउण्डसम्म अनुदान चाहिन्छ ।

साना परमाणु रिआक्टर विकासका लागि १२० मिलियन पाउन्ड चाहिन्छ ।

वृक्षारोपणका लागि ६२५ मिलियन पाउण्ड चाहिन्छ ।

कार्वन सोस्ने विधि र भण्डारण हवहरूमा थप लगानी गर्नु छ ।

यूके सरकारले सन् २०३० बाट नयाँ पेट्रोल तथा डिजेल कारहरूलाई प्रतिवन्ध लगाउने घोषणा गरेको छ र सन् २०३५ सम्ममा यूकेमा सबै ऊर्जा विद्युत् नवीकरणीय हुनेछ ।

विपक्षी लेवर पार्टीले उक्त योजना पर्याप्त नभएको प्रतिक्रिया दिएको छ ।

के हीराले जलवायु परिवर्तन रोक्न सहयोग गर्छ ?

अरू देशहरूले के गरिरहेका छन् ?

जलवायु परिवर्तनसँग जुझ्न विश्वव्यापी प्रयास आवश्यक रहन्छ भन्ने कुरा आम रूपमा नै स्वीकार गरिएको छ ।

त्यही भएर नेट जिरो हासिल गर्ने उद्देश्यले सबै देशहरूले एउटै दिशामा कदम चाल्दा अर्थ राख्छ ।

१३२ देशहरूले सन् २०५० अघि नै नेट जिरो हासिल गर्ने बताइरहेका छन् ।

विश्वको सबैभन्दा ठूलो कार्वन उत्सर्जनकर्ता चीनले सन् २०६० सम्म आफूले 'कार्वन न्युट्रल' अर्थात् जति कार्वन डाइअक्साइड उत्सर्जन हुन्छ त्यति नै मात्रामा कार्वन डाइअक्साइड वातावरणबाट सोस्ने अवस्था बनाउने बताएको छ ।

तर, उसले कसरी त्यो विन्दुसम्म पुग्ने खुलाएको छैन ।

रुस, भारत र इण्डोनेशिया जस्ता विश्वका केही सबैभन्दा बढी जनसख्या भएका देशहरूले नेट जिरोबारे केही प्रतिवद्धता जनाएका छैनन्

रूख :

नेट जिरोलाई लिएर के समस्या छन् ?

कतिपय देशहरूले कसरी नेट जिरो हासिल गर्छन् भन्नेमा विवाद छ ।

उदाहरणका लागि एउटा देशले बढी ऊर्जा चाहिने स्टिल उद्योग बन्द गरेर उत्सर्जन कम गराउन सक्छ ।
तर यदि त्यही देशले अर्को राष्ट्रबाट स्टिल झिकाउने निर्णय गर्‍यो भने उसले आफ्नो कार्वन उत्सर्जन पनि उक्त देशलाई हस्तान्तरण गर्छ । त्यसको अर्थ हरित गृह ग्याँसको उत्सर्जन घट्दैन । धनी देशहरूले गरिब देशहरूलाई नवीकरणीय ऊर्जाहरू प्रयोग गर्न लगानीहरू गरिदिएर आफ्नो उत्सर्जन घटाउन सक्छन् । तर त्यसलाई देशभित्र थप कदम चाल्नुको सट्टा अघि बढाइएका गतिविधिका रूपमा

कार्तिकमा परेको असामान्य वर्षाले नेपालमा १०० जनाभन्दा धेरैको ज्यान लिइसकेको छ भने अर्बौं रुपैयाँको क्षति पुगेको छ ।
धानबालीमा मात्र झण्डै छ अर्ब रुपैयाँको नोक्सानी पुगेको प्रारम्भिक विवरण कृषि मन्त्रालयले दिएको छ ।
जलवायु परिवर्तनको हेक्का नराखी ठूला आयोजना बनाउनु घातक हुने चेतावनी
तापक्रम थोरै बढ्दा पनि हिमाली क्षेत्रमा उथलपुथल हुनसक्ने चेतावनी
भकारीमा पुग्नुपर्ने धान हिलोमा मिसिँदा किसान मारमा, क्षतिपूर्ति कहिले

कतिपयले लिने गरेका छन् । जलवायु परिवर्तन : नराम्रो प्रभावबाट जोगिन नेपाललाई एक दशकमै' ५० खर्ब रुपैयाँभन्दा धेरैको लगानी आवश्यक'
"यो जलवायु परिवर्तनको असर नभए के हो त ? "राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारी अनिल पोखरेल यो साता नेपालमा परेको असामान्य वर्षा र क्षतिलाई जलवायु परिवर्तनकै प्रमाणको रूपमा नेपालले प्रस्तुत गर्नसक्ने ठान्छन् ।
"हामी यही वर्षको घटना मात्र हेरौं । मनसुन शुरु हुनुभन्दा अगाडि नै विगतमा धेरै वर्षा नहुने उच्च हिमाली क्षेत्रमा व्यापक वर्षा भएको र त्यसले तल्लो क्षेत्रमा ठूलो क्षति गराएको भोग्यौं । सिन्धुपाल्चोक, गोरखा, मनाङ र दार्चुलाका माथिल्ला भेगमा त्यस्तो भयो । मेलम्चीमा देखिएको जस्तो भयानक गेगरान बहाव हामीले बेहोरेकै थिएनौं । थप उदाहरण दिँदै भने ।

डरलाग्दो कुरा त के छ भने जलवायू परिवर्तनका भीषण प्रभावहरू आगामी दिनमा पनि निरन्तर र अझ धेरै पर्न सक्ने वैज्ञानिकहरूले चेतावनी दिइरहेका छन् ।
हारगुहार गर्ने बेला
जलवायु परिवर्तनका कारण हुने उथलपुथलबाट जोगिने अनुकूलन गर्न नेपाललाई यही दशकभित्र थप ४९ अर्ब डलर अर्थात् ५० खर्ब रुपैयाँभन्दा धेरैको बोझ पर्ने सरकारको आंकलन छ ।
"हाम्रो आर्थिक संरचनानै प्रकृतिसँग जोडिएको छ । हामीले राष्ट्रिय अनुकूलन योजना बनायौं अनि राष्ट्रिय रणनीति बनायौं । यसमा हाम्रो हिसाब के देखिँदैछ भने सन् २०३० सम्मका निम्ति नै हामीलाई जलवायू परिवर्तनका असरसँग जुध्न आवश्यक अनुकूलन तथा क्षति न्यूनीकरण गर्न थप ४९ अर्ब अमेरिकी डलर बराबरको लागत चाहिनेछ ।
त्यति धेरै लागत नेपालले आफै जुटाउन नसक्ने भएकाले विकसित देशहरूले सहयोग गर्नुपर्ने अधिकारीहरू ठान्छन् ।

"तर विकसित देशहरूमा यस्ता हानिनोक्सानीको क्षतिपूर्तिबारे हिच्किचाहट देखिन्छ । त्यसमा उनीहरू उद्धार हुनुपर्छ भनेर ग्लास्गो सम्मेलनमा पनि हामी हाम्रा कुरा राख्छौं ।''
जलवायु परिवर्तनः विश्व सम्मेलनमा नेपालका मुद्दा के ?
''हजारौँ वर्ष अघि फर्केर हेरौं'' मेलम्चीमा कहाँबाट र कसरी आयो गेगरानयुक्त बाढी ?
सीओपी २६ के हो र किन महत्वपूर्ण छ ।
वर्षा शुरु हुनुभन्दा अगावै अनि कार्तिक लागेपछि परेको असामान्य वर्षाले देशभरि व्यापक धनजनको क्षति गराएको घटनालाई जानकारहरूले विश्वव्यापी तापमान वृद्धिले उत्पन्न गराएको जलवायू परिवर्तनको असरसँग जोडेर हेरिरहेका छन् ।
लगातार यस्ता विपद् भईरहनुलाई जलवायू उथल पुथलका कारण भएको मान्नेहरू धेरै छन् ।
यस्तो विषयमा अब नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय समुदायसँग हारगुहार गर्नुपर्ने बेला आएको पनि उनीहरू ठान्छन् ।
नोभेम्बर महिनाको शुरुमा यूकेको ग्लास्गोमा हुन लागेको कोप २६ भनिने जलवायू परिवर्तन सम्बन्धी विश्व सम्मेलनमा नेपालले यसबारे आवाज उठाउनुपर्ने सुझाव उनीहरूको छ ।
जुम्लाको तिलामा बाढीको प्रकोप :
"हामीले स्पष्ट प्रमाणहरू संकलन गर्नु छ । आँकडा निकाल्नु पर्छ र कोप २६ जस्तो सम्मेलन मार्फत् अन्तर्राष्ट्रिय जगतसमक्ष जोडदार ढंगले आफ्ना मर्काहरूलाई प्रस्तुत गर्नुपर्छ ।''
सर्वसाधारण नागरिकले संकटको सामना गरिसकेको हुनाले अब बाँकी वैज्ञानिक ढंगले केलाउने कर्तव्य अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको समेत रहेको उनले बताए ।
के हिमताल विस्फोट भएर मेलम्चीमा विनाशकारी बाढी आएको हो ।
नेपालमा २१ वटा कुनै पनि बेला फुट्नसक्ने' सम्भावित खतरनाक' हिमताल
बर्सेनि बाढीपहिरो बढ्नुको कारण भूकम्प कि जलवायू परिवर्तन कि मानवीय गतिविधि ?
जलवायू प्रणालीमा हुने उथलपुथलले नेपालजस्तो देशमा खासगरी वर्षाको प्रवृत्तिमा व्यापक फेरबदल, हिमताल विस्फोटन, अनपेक्षित विपद् लगायतका असर झन्झन् बढ्ने देखिन्छ । जसले गर्दा खाद्य उत्पादन, पूर्वाधार विकास, जलस्रोत व्यवस्थापन तथा जनजीविकामा प्रभाव पर्ने बताइन्छ ।

विकल्पक नै अर्गानिक

केशवलाल श्रेष्ठ अध्यक्ष अर्गानिक नेपाल सहकारी संस्था लि :

धनबहादुर मगर

काठमाडौं पुस ३० कृषि अनुदान कर्जामा साना कृषकहरुको पहुँच वृद्धि गर्नको लागि विगत १५ वर्षदेखी सञ्चालनमा आईरहेको अर्गानिक नेपाल सहकारी संस्था लि.ले विभिन्न वाणिज्य बैंकहरुसँग समन्वय गरी किसानलाई सहुलियतपूर्ण कर्जाको सहज पहुँच बनाइरहेको छ । संस्थाको १४ औं वार्षिक साधारणसभामा बोल्दै संस्थाका अध्यक्ष केशवलाल श्रेष्ठले युवाहरुलाई रोजगारसँग जोड्दै लगिरहेको बताउनुभयो, संस्थाले राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, कृषि विकास बैंक, ग्लोवल आईएमई बैंक, सनराइज बैंक, राष्ट्रिय सहकारी बैंक लगायतका वित्तिय संस्थासँग सहकार्य गरेर सहुलियतपूर्ण कर्जा किसानमाफ पुऱ्याइरहेको छ । देशैभरि कार्यक्षेत्र भएको सहकारी संस्थाले शुरुवातदेखी नै अर्गानिक कृषिको उत्पादन र प्रवर्द्धनमा जोड दिदै आईरहेको छ । संस्थाले यसै आवबाट अर्गानिक कृषि मार्ट पनि यसै वर्षबाट ल्याउँदैछ, किसानका उत्पादन सहकारी संस्थाले खरीद गर्ने र बिक्रीवितरण मार्ट मार्फत नै गर्ने प्रबन्ध पनि मिलाउन लागिएको छ ।

देशमा उत्पादन भएका र आयातित तरकारी तथा फलफूलमा देखिएको विषादि अवशेषको मात्रा सामाजिक र राजनीतिक दुबै वृत्तमा ठूलो चाँसोको विषय बनिरहेकै छ सँधैजसो, यसको सही विकल्पका रूपमा अर्गानिक कृषि प्रणाली नै हुनसक्ने देखिन्छ, संस्थाको स्थापनाकाल देखि नै अर्गानिक नेपाल कृषि सहकारी संस्थाले अर्गानिक कृषि खेती पद्धतीलाई जोड दिंदै आएको छ । देशैभरी कार्यक्षेत्र भएको संस्थाले कृषकलाई अर्गानिक खेती प्रविधि समेत उपलब्ध गराउँदै किसानलाई सहुलियतपूर्ण कर्जा समेत उपलब्ध गराएको जानकारी बताउनु भयो ।

अर्गानिक नेपाल सहकारी संस्थाका सचिव सुरेन्द्र गिरीले अर्गानिक कृषि उपजको राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा माग बढ्दै गईरहेको बताउँदै देशमा अर्गानिक कृषि प्रणाली अवलम्बन गर्न प्रशस्तै सम्भावना हुँदाहुँदै अर्गानिक कृषि उत्पादन प्रणाली स्थापित गर्न केही चुनौतीहरु देखिएको बताउनु भयो । अर्गानिक नेपाल सहकारी संस्थाले किसानलाई जैविक खेती पद्धतीका विकल्पहरु उपलब्ध गराउँदै किसानका बजारलाई समेत सुनिश्चित गर्न लागेको कुरा बताउनु भयो ।

संस्थाका जनसम्पर्क अधिकृत डिबी कार्कीले किसानलाई सही मुल्य दिएर सहकारीले खरीद गर्ने, किसानलाई कर्जा आवश्यक परेमा सहकारीले नै सहुलियपूर्ण कर्जा उपलब्ध गराउने काम गरेकाले नै सबै किसानहरु उत्साहित हुनुभएको र उपभोक्ताको पनि अर्गानिक उत्पादन प्रति माग बढ्दै गएकोले सहकारी संस्थाको अभियान सफल बन्ने कुरामा विश्वस्त भएको बताउनु भयो ।

रासायनिक कृषि वस्तु उत्पादनको तुलनामा अर्गानिक कृषि र उत्पादन प्रणाली अपनाउन किसानलाई शुरुमा झन्झटिलो लाग्न सक्छ । बिरुवामा खाद्य-तत्व र रोग कीरा व्यवस्थापन गर्नका लागि उपयुक्त अर्गानिक मल तथा विषादि सर्वसुलभ उपलब्ध नहुनु पनि समस्या हो, तर किसानलाई सबै विकल्प सहित प्राविधिक सेवा समेत उपलब्ध गराउँदै बताउनु भयो । अर्गानिक कृषि उत्पादनमा लागिरहेका किसान र अभियानमा साथ दिईरहेका सबैको प्रेरणा र सहयोगले सहकारी अगाडि बढ्न सफल भएको बताउनु भयो ।

कृषि उत्पादनमा वृद्धि र सहजता,
कृषि यान्त्रीकरणको प्रवर्द्धन र उपयोगिता देश आत्मनिर्भरताको मूल आधार, कृषि विकासमा नविनम् सुधार
कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रीकरण प्रवर्द्धन केन्द्र
(CAIDMP)

कृषि जर्नल मासिकद्धारा जनहितको लागि समर्पित सूचना

मिर्गौला जस्ता प्राणघातक रोगबाट बच्ननिम्न कुराहरूको पालना गरौं ।
अरुलाई बचाऔं, आफू पनि बाचौं ।

१. धुम्रपान, मध्यपान नगरौं ।
२. फ्रिजमा राखिएको, साँधिएको खानेकुराहरू नखाऔं ।
३. शुद्ध, ताजा खानपिनमा ध्यान दिऔं
४. समयमा सुतौं, अनिदो नबसौं ।

विचारी चाम्लिङ
अध्यक्ष
मिर्गौला डाइलासिस् तथा प्रत्यारोपण समाज, काठमाडौं
मोवाइल नं :९८६९२४२०८७

Four actions to improve the state of our land, soil and water

09/12/2021

Soil, land, water. These are the basics, the building blocks of our agrifood systems, and supply over 95 percent of food consumed. Though there is much more to it than that, a new FAO report is reminding us of these foundations. And the foundations, it seems, are cracking. FAO's new State of the World's Land and Water Resources for Food and Agriculture 2021warns us that the foundations of our agrifood system-soil, land and water-are already at their "breaking point."

The amount of cultivated land increased by 15 percent between 1961 and 2017. And while human use of land and water for agriculture has not yet peaked, all evidence points to slowing growth in productivity, the rapid exhaustion of productive capacity and more damage to the environment. Already, approximately a third of the world's soil resources are classified as moderately to highly degraded.

The SOLAW 2021 synthesis report argues that innovative solutions and collaboration need to prevail for the long-term future of land, soil and water.

Here are its 4 main recommendations:

1)Degradation knows no boundaries. Governance should follow suit.

A web-based, freely available land resources planning toolbox developed by FAO is helping break down barriers between regions and sectors.

National policies and laws that govern land and water resources are often disjointed or lack implementation. These have often proven ineffective due to institutional and technical silos. What's more, there is often a mismatch in jurisdiction, since the boundaries of interconnected water system often do not correlate with political or administrative boundaries.

Land and water policies also need to be more inclusive and flexible, taking into account marginalized groups and smallholder farmers to ensure they have access to resources they need. FAO's Koronivia Joint Work on Agriculture (KJWA) global initiative under the Climate Agreement aims to strengthen land and water governance and make it more inclusive by integrating climate adaptation and mitigation policies across agricultural sectors. Examples of specific issues addressed under KJWA include solutions to improve the levels of carbon in soil and wetlands and the health and fertility of grasslands and croplands.

2) Integrated solutions through data and planning

Pressures on land and water systems risk compromising agricultural productivity where growth is needed the most, meaning planning around such resources is crucial.

New tools are helping planners understand the extent and location of yield and production gaps. A web-based, freely available land resources planning toolbox developed by FAO is helping break down barriers between regions and sectors. In sub-Saharan Africa, for example, yields are only 24 percent of what is achievable with higher levels of input, such as better irrigation and organic fertilizers, in addition to sound resource management. Similar issues are found in Central America, India and Russia.

FAO is helping break down barriers between regions and sectors to support better land and water management by providing web-based, freely available land resources planning toolbox. Left/top: ©FAO/Truls Brekke Right/bottom: ©FAO/Sheam Kaheel

3) Innovation, innovation, innovation

The rapid spread of mobile technologies, remote-sensing services, cloud-based computing and open access to data and information on crops, movement of pests, natural resources, climatic conditions, inputs and markets are already helping smallholder farmers enter the digital world. Such technical and managerial innovations should be prioritized in order to accelerate the transformation of agrifood systems.

For example, innovative, nature-friendly infrastructure projects can help minimize flood risks and offers additional benefits in restoring environmental flows, fisheries,

biodiversity and water quality improvements and recreational opportunities.

4) Invest in the whole picture

The high costs of degradation and inaction only show the urgency to increase investments in sustainable land, soil and water management and in restoring degraded ecosystems. Better land and water management will lead to financial gains that can be used for social, health and environmental objectives. Conventional funding has focused on maximizing agricultural efficiency and finding competitive advantages, thus prioritizing exports of high-value crops rather than food self-sufficiency and nutrition. Responsible investments should therefore not narrow in solely on infrastructure solutions to increase production. Instead, international funding and public and private investments should seek to explore new approaches for investment in healthy and environmentally sustainable land, soil and water resources. Farmers must also be recognized as prime investors and not just beneficiaries of public subsidy and tariff protection.

Taking good care of our agrifood systems' foundations — soil, land and water —can help build resilience to natural disasters and pandemics while providing nutritious, diverse diets and supporting the shift to sustainable consumption. ©FAO/Giulio Napolitano

Agrifood systems need to adapt to a world facing climate change and an ever-growing demand for safe, quality food. Taking good care of their foundations — soil, land and water- can also help build resilience to natural disasters and pandemics while providing nutritious, diverse diets and supporting the shift to sustainable consumption. But time is short. As the report says, "injecting a sense of urgency into making the necessary transformations in the core of the global food system is essential."

Micro ....

Mrs Leng eagerly learned how to produce EM. With the project's support, she expanded her garden to 400 square metres, devoting one quarter of it to a greenhouse where she could grow organic vegetables year-round. The project also gave her some seeds and equipment to help her get started.

The per-capita income of participating households doubled, too. Over all, the production volume of 10 of the area's 12 most common crops rose – during a time when, in non-participating villages, the volume and yield of these same crops increased more slowly or even declined.

Since then, Mrs Leng's garden has flourished.

"The quality of the soil is better," she says. "There are more earthworms and fewer soil-borne pests. Weed growth has reduced, my vegetables grow faster and the soil has become rich and dark. I see ladybirds in my garden now, and I've noticed better drainage. More importantly, now we can keep the produce for a longer time."

Mrs Leng is now a lead farmer for the programme. With the support of her District Agriculture and Forestry Office, her plot is now an active community learning site. Farmers come, even from other villages, to learn how to replicate her successes. As Phetsouphanh Keodouangsy, the district coordinator for FNML, says, "If used efficiently, EM can be a farmer's friend, as it provides more nutrients and yield. This might seem rather a minor benefit to some but here, in remote rural areas, it is everything. It leads to improved nutrition, better incomes and sustainable living conditions for small-scale farmers."

Indeed, agriculture is the main source of subsistence and livelihoods for Lao rural-dwellers. But these agricultural resources are also highly climate-sensitive, leaving Laos with little capacity to adapt to the changing climate. Solutions like EM are therefore crucial to helping small-scale farmers build resilience and improve nutrition, livelihoods and soil health at the same time.

To date, over 14,000 farming households have benefited from the FNML project. In addition to EM, the project has introduced farmers to many new technologies and techniques to improve their food and cash crops. Between 2014 and 2020, many farmers in the project's 175 participating villages were able to double their vegetable yields without the use of chemical fertilizers. The per-capita income of participating households doubled, too. Over all, the production volume of 10 of the area's 12 most common crops rose – during a time when, in non-participating villages, the volume and yield of these same crops increased more slowly or even declined.

Mrs Leng proudly lists what she produces: Chinese cabbage, lettuce, coriander, leek, chili pepper, aubergine, long bean, cucumber and morning glory. Her family eats well, and she has plenty to sell in village and district markets, where the quality and safety of her organic vegetables is well known. She also pickles or preserves some of her surplus. The days when the family spent part of the year short on food are now a distant memory.

"We can smell the freshness in the vegetables now," she says. "When using chemical fertilizers and pesticides, we could not smell it – quite the opposite. And we can sell our produce all year round at a good price, even in the rainy season."

Needs of urgent investment on small farmers

07 December 2021
©IFAD/Nilza Utali

Rome, 7 December 2021 – With soaring food prices pushing millions of people into food insecurity, the UN's International Fund for Agricultural Development (IFAD) is calling on governments and the private sector to urgently step up their investments in small-scale agriculture focused on locally produced, nutrition-rich food. The call was made ahead of today's opening of the Tokyo Nutrition for Growth Summit.

Millions of people living in developing countries are experiencing increases from 5 to 17 percent[1] in the prices of staples such as cereals and vegetable oils, as well as in nutritious foods like fruits, vegetables and fish. This is hurting the most vulnerable populations, who spend a large share of their incomes on food.

Small farms, which provide the world with a third of its food, typically produce more diverse crops than big farms and play a vital role in supplying diets that are more varied. In addition, improving yields in small-scale agriculture leads to higher incomes for rural people living in poverty which further increases their opportunities to purchase more nutritious foods. By investing in small-scale farmers and in agriculture, many developing countries can increase local food production while relying less on food imports.

"Small-scale agriculture is a fundamental part of the solution to our malnutrition crisis. Investing in small farms which are focused on producing nutrient-rich, diverse foods is essential to address malnutrition in the world's poorest communities," said Gilbert F. Houngbo, President of IFAD. "It is not just about tackling health issues, it also makes economic sense. Fairly compensating small scale producers to facilitate access to good nutrition allows their children to reach their full physical and intellectual potential, so that they can grow into healthy adults who can contribute to the economic development of their families and communities and lift themselves out of poverty."

Investing in small farms which are focused on producing nutrient-rich, diverse foods is essential to address malnutrition in the world's poorest communities," said Gilbert F. Houngbo, President of IFAD.

The Tokyo Nutrition for Growth Summit (7-8 December) is a global pledging moment to drive greater action toward ending malnutrition. IFAD is calling for more investments to increase the production of nutritious foods for market and self-consumption; to promote nutritious neglected and underutilized species; to improve infrastructures for water supply, storage and transport for nutritious but perishable foods; and to increase awareness and education on healthy diets.

Even before food prices soared, hunger, lack of access to healthy diets and malnutrition have increased since 2015 due to climate change, economic shocks, conflict and, since last year, to the impacts of the COVID-19 pandemic. Three billion people cannot afford healthy diets, largely due to excessive costs. Globally one out of 10 people – up to 811 million – are living with hunger and one out of four children under five years of age are stunted or too short for their age.

According to the Global Nutrition Report 2021, the world is not on track to achieve targets for nutrition indicators by 2030. Progress is too slow in the indicators related to maternal, infant and young children nutrition. Without access to adequate, affordable and nutritious food, generations remain trapped in poverty, unable to take advantage of education and job opportunities to fulfil their potential.

Press release No.: IFAD/79/2021

IFAD invests in rural people, empowering them to reduce poverty, increase food security, improve nutrition and strengthen resilience. Since 1978, we have provided US$23.2 billion in grants and low-interest loans to projects that have reached an estimated 518 million people. IFAD is an international financial institution and a United Nations specialized agency based in Rome – the United Nations food and agriculture hub.

Denmark commits millions to vulnerable farmers

09 December 2021
©IFAD/Amadou Keita

Rome, 9 December 2021 – In the wake of COP26, which featured a strong call for increased finance to help the world's poorest countries adapt to the impacts of climate change, Denmark today announced a contribution of DKK 190 million (about US$29 million) to the UN's International Fund for Agricultural Development (IFAD) to assist small-scale farmers to cope with unpredictable weather.

Denmark, through its Ministry of Foreign Affairs, will provide the funds to IFAD's Enhanced Adaptation for Smallholder Agriculture Programme (ASAP+). Launched in January, ASAP+ aims to be the largest fund dedicated to channelling climate finance to small-scale producers to help them adapt to climate change and combat hunger and malnutrition.

"While COP26 stressed the importance of climate adaptation, it also showed that a huge financing gap remains and needs to be urgently closed if we want to avoid a continued rise in hunger and poverty in the most vulnerable rural communities," said Gilbert F. Houngbo, President of IFAD. "We thank Denmark for stepping up its commitment to help some of the world's most vulnerable people to adapt to the impacts of climate change. This is vital to sustainably address hunger and poverty, to stabilize rural economic livelihoods and to help avoid future food crises and the conflicts, instability and migration that they often trigger."

Small-scale farmers, who produce about a third of the world's food,

Research supported by IFAD shows that the yields of staple crops such maize could decrease by as much as 80 percent by 2050 in parts of Angola, Lesotho, Malawi, Mozambique, Rwanda, Uganda, Zambia and Zimbabwe due to climate change, resulting in increased hunger and poverty.

bear the brunt of climate change. Increasing temperatures, erratic rainfall, rising sea levels and extreme events such as floods, droughts, landslides, typhoons and heat waves, decimate crops and kill livestock pushing millions into poverty and hunger.

Research supported by IFAD shows that the yields of staple crops such maize could decrease by as much as 80 percent by 2050 in parts of Angola, Lesotho, Malawi, Mozambique, Rwanda, Uganda, Zambia and Zimbabwe due to climate change, resulting in increased hunger and poverty. Without timely investments in adaptation, climate change could push more than 140 million people to migrate by 2050.

The contribution is part of the Danish programme Climate Change, Conflict, Displacement and Irregular Migration Programme in the Sahel 2021-2024 (CCDMP). The programme aims to increase the resilience of vulnerable populations to the impacts of climate change by building their adaptive capacities, as well as those of national and regional partners, and to address the root causes of fragility which can lead to conflict, forced displacement and irregular migration.

IFAD aims to mobilize $500 million for ASAP+, to invest in building the resilience of 10 million rural people to cope with the impacts of climate change, sequestering over 100 million tons of carbon dioxide equivalents and bringing more than four million hectares of land under climate-resilient practices. ASAP+ focuses on low-income countries that face the greatest challenges in terms of food insecurity and rural poverty as a consequence of climate change.

IFAD has already committed $300 million in climate funding since 2012 assisting more than 6 million small-scale farmers in 41 countries to adapt to the effects of climate change with investments in climate-smart agriculture and nature-based solutions, improvements to rural infrastructure (such as small-scale irrigation and rainwater harvesting systems) and climate information systems.

Denmark and IFAD have a decades-old partnership, with more than $157 million provided by the Nordic nation to the Fund since 1978. Denmark is the second highest donor of IFAD's supplementary funding with a specific focus on youth employment, micro credit and inclusive finance in agricultural value chains, which contribute substantially to building the resilience of millions of rural people.

Afghanistan: World Food Programme

WFP needs to reach 23 million people with food assistance as conflict, poverty and an economic crisis put lives at risk

3 December 2021, Peyvand Khorsandi

Afghanistan

Women at a nutrition clinic in Faizabad. Photo: WFP/Shelley Thakral

The **World Food Programme** (WFP) is in a "race against time" to avert a humanitarian catastrophe in Afghanistan, its executive director David Beasley has warned.

A total 22.8 million people, more than half the population, face acute hunger as temperatures plummet below zero.

"What's happening in Afghanistan is just horrific," **said Beasley**, who has just visited. "I met families with no jobs, no cash and no food, mothers who sold one child to feed another, and the lucky children who made it to the hospital. The world cannot turn its back as the Afghan people starve."

Street vendors in a second-hand clothes market in Afghanistan. Photo: WFP/Alessio Romenzï

With more than 682,000 people displaced by drought, the economic crisis and conflict, WFP is calling for US$2.6 billion in 2022 to provide life-saving support and work towards long-term resilience.

In addition to food assistance, cash grants from WFP empower people to buy food, complementing its efforts to boost the resilience of communities through activities such as providing training in agricultural techniques and irrigation projects.

Humanitarian needs have tripled, according to the organization, whose fleet of 170 trucks criss-cross the country, delivering nutritious food to remote villages and urban areas alike.

WFP's David Beasley speaks to staff in the paediatric ward of a hospital in Kandahar in November. Photo: WFP/Alessio Romenzï

As the harsh winter sets in, WFP plans to reach 23 million people through January – more than half the population. Its work is dependent on sufficient funding, however. This year, WFP has served 15 million people, including breastfeeding women and children aged under 5.

"The face of hunger is changing here," said Shelley Thakral, WFP's head of communications in the country. "People in cities are now suffering food insecurity at similar rates to rural communities."

"They have lost their incomes, there are no jobs, food prices have increased, in some cases the drought and conflict have forced people to leave their homes. In some of the districts in the northeast of the country, the water levels are dangerously low."

A food distribution point in Mazar-i-Sharif. Photo: WFP/Julian Frank

"About 70 percent of Afghanistan's population live in rural areas, and 85 percent derive income from agriculture," said Thakral. "This means that climate shocks such as drought, flooding and landslides have an outsized effect on families and the national economy. Then there's challenges like deforestation, overgrazing and increasing water scarcity as glaciers retreat."

Mary-Ellen McGroarty, WFP's Country Director for Afghanistan, has implored the international community to respond to what she calls a 'tsunami of hunger'.

Prices of staples such has breads have shot up in recent months. Photo: WFP/Shelley Thakral

"We need to separate the humanitarian imperative from the political discussions," she said. "The innocent people of Afghanistan, the children…who have their lives upended through no fault of their own, cannot be condemned to hunger and starvation just because of the lottery of geopolitics and the lottery of birth."

WFP's Head of emergencies, Margot van der Velden, echoed her concerns: "Sanctions are impeding us from operating, because the sanctions are indicating that we are not allowed to operate with the de facto government." Prior to August and the handover to the Taliban, conflict had displaced more than 600,000 people.

Above and below: Workers load food on to trucks in xxxx. Photo: WFP/Shelley Thakral

Since then, the economy has been in freefall – the availability of cash is severely limited as the country is frozen out of the international banking system. The economic crisis has created a new class of hungry. For the first time, urban residents are suffering from food insecurity at similar rates to rural communities, with the latter ravaged by drought twice in the past three years.

A WFP convoy travelling through Balkh Province in November. Photo: WFP/Julian Frank

"This is manifesting in almost 23 million people unable to get a decent plate of food every single day," said McGroarty. "Many of the people I have met, right across the country, tell me they are terrified for the winter, because as food prices have gone up, as fuel prices have gone up and as jobs have disappeared, they don't know how they're going to get through.

Women at a market in Mazar-i-Sharif where people go to sell their belongings. Photo: WFP video still

"WFP is here on the ground, scaling up our operations. I have an incredible team behind me who are reaching the most remote parts of Afghanistan to deliver food before the snow comes and blocks off these communities."

Shelley Thakral, who has just returned from a visit to Faizabad, added that amid the extreme cold, "there is no money for families to buy firewood. As we sat with a group of 20 women in a small village, a former teacher told me she has sold most of her household items and utensils."

Numerous women she met shared their phones numbers with her in a desperate appeal for help. One told her: "I want to die. I am in pain, I have no money to eat, I haven't eaten in two days and I have no money to pay my rent."

Effective micro-organisms

10 November 2021

©IFAD/GMB Akash

Every morning, Mrs Leng wakes early to cook breakfast for her family of nine. After dispatching the four younger children to school, she begins work in her vegetable garden. Once she's gathered the day's produce, it's off to the market to sell it. Finally, she returns in the evening to pick some more vegetables for the evening meal.

Although Mrs Leng comes from a farming family, she hadn't always worked with vegetables. Her parents had exclusively cultivated upland rice, just like most other families in her village of Taloung-Lalao, in southern Lao's Salavanh province. After she married, she settled into a similar life: her husband grew upland rice, too, and worked as a labourer in the off-seasons. But, because they were dependent on a single crop for sustenance, her family – just like the others – faced food shortages for 3–4 months of each year.

In 2010, Mrs Leng started a vegetable garden, measuring 60 square metres. She hoped the family could save what they spent on buying fresh produce from the market and be assured of a varied and nutritious diet.

But few vegetables flourished in the hard, red soil. Desperate not to lose the inputs and effort she had already invested, she drained her savings on chemical fertilizers.

At first the chemicals seemed to work. The vegetables flourished. But gradually, she noticed that the soil was getting harder still, water would not drain, and the vegetables developed a strange bitter taste.

Then, in 2015, the IFAD-supported FNML project arrived in Taloung-Lalao, bringing with it a unique approach: effective micro-organisms (EM), specially cultivated bacteria that could condition the soil and manage pests.

Farmers begin by combing the EM mixture (provided by the project) with fixed proportions of sugar, molasses and chopped-up vegetable waste. The mixture is sealed and stored, and the bacteria get to work, turning it into a rich, soupy compost. Once ready, the mixture is diluted and applied to vegetables or other crops. This activates the natural micro-organisms in the soil, conditioning it so other beneficial creatures, such as earthworms, can flourish. It also counts as a nature-based solution: a holistic approach to improving local conditions that promotes the well-being of people and the environment.

Through a combination of trainings on her farm, visits to other sites, and connecting with other farmers,

continue...... 29 page

Growing peace to break the vicious circle

Marking the anniversary of the World Food Programme being awarded the Nobel Peace Prize, staff in the Democratic Republic of Congo, Yemen, the Central Sahel and Sudan share their thoughts

10 December 2021, WFP Staff

Democratic Republic of the Congo Yemen Sudan Burkina Faso Mali

WFP/Arete/Fredrik Lerneryd In the east of the country, where conflict has been ongoing for the past 25 years, the names of the militias have in many cases changed but the modus operandi remains the same: target vulnerable civilians with atrocities.

DRC: A farmer participating in WFP-backed resilience-building project tends to her crops in central Kasai Central province. Photo: WFP/@Castofas

"Looking into 2022, funding our operations in the world's conflict hotspots will be critical, or there is the very real risk that more people will slip into famine," says Margot van der Velden, Director of Emergencies at the World Food Programme.

WFP recently warned that 45 million people are teetering on the very edge of famine in 43 countries, with the slightest shock likely to push them over the precipice. Globally, up to 811 million people are chronically hungry, with 283 million acutely food insecure.

"We have to make sure that we have the ability to go and reach the people, and that we're not getting stopped and that we're not getting into an area where there's fighting going on," says van der Velden. "And we do that through our humanitarian principles of impartiality, independence, neutrality and humanity."

Supporting those who need us, wherever they may be: How the humanitarian principles guide our work across 80-plus countries

Below, WFP staff in emergency hotspots explain what peace would mean for the people they serve

Democratic Republic of the Congo

Helen Vesperini

In 1991, in Rutshuru, North Kivu province, the fatal shooting by a soldier of a young woman with a baby on her back provoked widespread outrage and revulsion – the woman's youth, the baby on her back, the seemingly gratuitous act.

Thirty years and countless killings and massacres later, such an incident would not even be reported on community radio. The idea of a single killing sparking outrage is laughable. When the death tolls climb into the dozens, civil society and local media express anger. Even when the toll reaches the hundreds, there is seldom, if ever, any reaction from central government.

DRC: A soap-making project in Kabalo, Tanganyika province, in the DRC, a country of 105 million people of whom more than 27 million do not know where their next meal will come from. Photo: WFP/Arete/Fredrik Lerneryd

In the east of the country, where conflict has been ongoing for the past 25 years, the names of the militias have in many cases changed but the modus operandi remains the same: target vulnerable civilians with atrocities. This is what prevents farmers from accessing their fields in what is the most fertile region of the country.

Food insecurity in the DRC is driven by conflict and the massive, repeated displacements that it triggers, but also by inadequate infrastructure that means produce rots at the side of the field before it can be taken to market. In the face of such challenges to food security, WFP is at hand working with partners to provide training initiatives to help people to become independent over the long term, from agricultural techniques and soap-making to simply raising awareness around nutrition.

An end to conflict would not be a panacea for food insecurity in DRC. It would, however, make addressing the other issues a whole lot easier.

Yemen

Annabel Symington

Yemen's hunger crisis was caused by war. Peace is its only solution. Behind this simple formulation is a difficult reality for millions of Yemeni families: displacement, rising food prices, fuel shortages, the depreciation of the currency, lack of jobs, the destruction of infrastructure and basic public services. These are all contributing to rising levels of hunger.

The way to stop hunger in Yemen is to end the war and stabilize the economy.

Yemen: A WFP-backed nutrition clinic in Hajjah City. Photo: WFP/Issa Al-Raghi

Peace would mean families could once again produce their own food – something WFP is already supporting through programmes to rehabilitate agricultural land, irrigation systems and roads. Jobs would return. Peace would also end restrictions on air and sea imports, which contribute to shortages of fuel and food and drive up costs for Yemenis.

Families who have been displaced by the conflict – with many of them forced to move three, four, even five times – could return home. Over 4 million people are internally displaced in Yemen because of the war.

Peace and stability would also mean children could go back to school. WFP's school feeding programme in Yemen targets areas where the school dropout rate is the highest due to the war. The daily snacks the children receive are vital nutrition for them, as well as an incentive for parents to keep sending them to school. But many children are still missing out on school, with the impact of lost years of education likely to hamper an entire generation – and the country itself – for years to come.

Khalwa, a student at a school where WFP distributes daily snacks to students, sums up what peace would mean for Yemen: "The end of war means the beginning of happiness."

Central Sahel: Burkina Faso, Mali, Niger

Katharina Dirr and Greta Tumbrink

Security incidents, attacks and kidnappings are a daily reality for millions of civilians who are caught between armed conflict, intercommunal violence and military operations.

Land and access to resources are among the main root causes of violence, while climate change, rising costs and the coronavirus pandemic exacerbate hunger.

Burkina Faso: Kadi, 23, feeds her malnourished boy at a WFP-supported health centre in Nessemtenga, Centre-Nord region in May. Photo: WFP/Mahamady Ouedraogo

The Central Sahel is a region with a strong agricultural and pastoral tradition, where most people should be able to sow, grow, feed themselves and their communities, and trade what surplus they have. In this part of the world, land is the bank account of many.

Niger: Girls at a school supported by the World Food Programme in Dosso, Tillabery, in June. Photo: WFP/Mariama Ali Souley

Peace would mean farming and herding communities having access to land and water that would allow them to grow food and their livestock to graze. It would mean that everyone could build their life in a sustainable way and feed themselves.

It would mean people would not have to flee from their homes, leaving everything behind, and already vulnerable communities would not have to host displaced people, sharing what little they have.

Mali: A family in Gao are among 400,000 internally displaced people across five regions receiving food vouchers. Photo: WFP/Richard Mbouet

It would also mean our staff and partners could access exactly those people, and do their job without facing security risks.

Only over the past year we have reached over 2.5 million people in more than 2,000 villages across the five wider Sahel countries (including Mauritania and Chad).

At the centre of our work are people: the displaced and host communities in Burkina Faso coming together to rehabilitate land; a women's farmers group in Mali supplying the local school canteen; and a teenager in Niger graduating from school – all contribute to more prosperous, peaceful societies.

Sudan

Leni Kin

Darfur and some other parts of the country continue to be affected by localized intercommunal clashes. Recent fighting that broke out in West Darfur and claimed the lives of at least 88 people last week is just one example of this.

Sudan: Ethiopian refugees at the WFP-supported Um Rakuba camp. Photo: WFP/Woojung Kim

People in Darfur have been displaced for more than a decade due to conflict. For some this has occurred a number of times. Any outbreak of violence sends vulnerable people fleeing yet again, forcing them to start over.

These instances of violence also make it more difficult and unsafe for aid agencies, including WFP, to reach people with the assistance they need. With no safe way to reach certain locations following outbreaks of violence, assistance is delayed.

Peace for the people of Sudan would mean that efforts can be geared towards creating livelihood opportunities for millions of people, which would help boost local markets and ultimately stabilize the economy.

People coalition on food sovereignty

Amid the ongoing COP 26 in Glasgow, the **Global People's Summit (GPS) on Food Systems** announced that **566 groups from 78 countries** have endorsed its resulting Declaration that calls for people's rights to just, equitable, healthy, and sustainable food systems and the end of corporate monopoly control.

The GPS, the Global South-led counter-summit to the United Nations Food Systems Summit (UNFSS), gathered 45 global formations, 25 regional groups, and 496 national and local organizations from all over the world in support of the Declaration.

The **People's Declaration** asserts the urgent need to radically transform food systems in confronting global hunger and the climate crisis worsened by the COVID-19 pandemic.

"The worsening climate crisis – highlighted in the 2021 report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) – has been pushing hundreds of millions to famine and deprivation. Like many other environmental crises, the climate crisis is deeply rooted in the inherently destructive monopoly capitalist mode of production, including in food and agriculture," the Declaration said.

It also criticizes the recently concluded UNFSS for promoting the corporate-led transformation of food systems.

According to the **People's Coalition on Food Sovereignty (PCFS)**, one of the initiating organizations of the GPS, the UNFSS and COP 26 share the same thrust to invest/fund the greenwashed techno-fixes and "solutions" of corporations toward achieving the Sustainable Development Goals by the 2030 target.

"This is no coincidence. Both the UNFSS and COP 26 carry the same narrative: that we cannot survive the many crises we currently face without corporations, despite their blatant and pervasive damages to the people and our planet," said PCFS global co-chairperson Sylvia Mallari.

Malcolm Guy of the **International League of Peoples' Struggle (ILPS)**, which is also part of the GPS organizing committee, said the push for the financing of neoliberal reforms in the pretense of climate emergency proves that imperialist actors are exploiting the concerning global situation to preserve their power and profit.

The Vice Chair External of the ILPS also pointed out that grassroots and marginalized groups have been sidelined in the corporate-dominated COP 26. "The 'inclusivity' touted by COP 26 and UNFSS is in essence a meaningless buzzword. That is why they are out in the streets and involved in grassroots struggles where their voice can truly be heard and real change fought for." Guy said.

"We will not rely on intergovernmental platforms and proceedings to end our hunger for change. People-led actions can effectively deal with the global hunger situation and climate crisis, and we have our Action Plans from the GPS to make it happen," said Mallari.

These Action Plans "represent [the people's] concrete and particular demands and campaigns along the 'four pillars' of food systems transformation," as described by the Declaration. The pillars are (1) Food sovereignty and democracy at the core of food and agricultural policies; (2) Agroecology and sustainability in production, distribution, and consumption; (3) People's right to land, production, and resources; and (4) People's right to adequate, safe, nutritious, and culturally-appropriate food.

"We shall continue our struggle for just, equitable, healthy, sustainable, and diverse food systems as we mobilize for COP 26. PCFS invites everyone to take part in today's **Global Day of Action for Climate Justice**," Mallari said.

The global action is led by the ILPS and the **Southern Peoples' Action on COP 26**, of which PCFS is a member.

Aside from COP 26, the organizers of the GPS will be submitting the Declaration to relevant international bodies and intergovernmental platforms including the UN through secretary-general António Guterres and its special rapporteurs including UNSR on the right to food Michael Fakhri.

The GPS is co-organized by 22 regional and international organizations:

· People's Coalition on Food Sovereignty (PCFS)
· PAN Asia Pacific (PANAP)
· Asian Peasant Coalition (APC)
· Arab Group for the Protection of Nature (APN)
· Arab People for Food Sovereignty (ANFS)
· Eastern and Southern Africa Small-scale Farmers Forum (ESAFF)
· Indigenous Peoples' Movement for Self-Determination and Liberation (IPMSDL)
· Coalition of Agricultural Workers International (CAWI)
· Asian Rural Women's Coalition (ARWC) along with 560 organization.

महिला माथि हुने शारीरिक, मानसिक, यौनिक मनोवैज्ञानिक हिंसानै महिला हिंसा हो ।

त्यस्ता हिंसा सामाजिक तथा कानूनी रुपमा अपराध हुन् ।

कोही कसैबाट त्यस्ता कार्य भए तत्काल स्थानीय जनप्रतिनिधी, न्यायिक समिति तथा प्रहरीमा खबर गरौं ।

लैंगिक हिंसा विरुद्धको अभियान सफल पारौं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड